

**DRAFT STRATEGJIA
KOMBËTARE PËR KËRKIMIN
SHKENCOR, TEKNOLOGJINË
DHE INOVACIONIN 2023-2030**

Tiranë, 2023

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Përmbajta:

PJESA I: KONTEKSTI STRATEGJIK	6
1. Përmbledhje dhe qëllimi i dokumentit strategjik	6
Performanca e Shqipërisë në programet kombëtare dhe ndërkombëtare të kërkimit shkencor (veçanërisht në programin kuadër H2020)	6
Raporti i Komisionit Evropian për vitin 2022	8
2 Korniza ligjore dhe institucionale, arritjet dhe mësimet e nxjerra	9
Procesi i hartimit të SKKSHTI	9
Kuadri Institucional	10
Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë (ASCAL) është krijuar në mbështetje të ligjit nr 80/2015, me vendimin nr. 109, datë 15.02.2017, të Këshillit të Ministrave, “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë së Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë e të Bordit të Akreditimit dhe për përcaktimin e tarifave për proceset e sigurimit të cilësisë në arsimin e lartë”, i ndryshuar, nga riorganizimi i Agjencisë Publike të Arsimin të Lartë, e cila ishte krijuar me vendim të Këshillit të Ministrave nr. 303, datë 01.07.1999.	13
2.1 Lidhja me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II)	15
2.2 Lidhja me dokumente dhe strategji kombëtare	17
- Strategjia e Arsimit 2021 - 2026	17
- Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021 - 2030	17
- Plani kombëtar për zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës digjitale broadband 2020-2025, miratuar me vendimin nr. 434, datë 3.6.2020 të Këshillit të Ministrave	17
2.3 Lidhja me PKIE & Acquis të BE-së	19
2.4 Lidhja me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ)	21
2.5 Lidhja me angazhime/marrëveshje të tjera ndërkombëtare	21
PJESA II – QËLLIMET E POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT SPECIFIKË TË SKKSHTI 2023-2030	30
Objektivat specifike:	31
• Institucionet Drejtuese:	31
• Institucioni Pjesëmarrës:	31
Lidhja midis qëllimit të politikës dhe Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ)	31
Objektivi Specifik 1.1: Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritare	31
Analiza e Situatës dhe Sfidat	32
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik	33
Institucionet Drejtuese	33
Institucionet Pjesëmarrës	33
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	34

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.1.....	34
Treguesit kryesorë të rezultateve.....	35
Objektivi Specifik 1.2: Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.	35
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	35
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	37
Institucionet Drejtuese	38
Institucionet Pjesëmarrës	38
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	38
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.2:.....	38
Treguesit kryesorë të rezultateve.....	39
Objektivi Specifik 1.3: Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit.....	39
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	39
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	40
Institucionet Drejtuese	40
Institucionet Pjesëmarrës	41
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	41
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.3:.....	41
Treguesit kryesorë të rezultateve.....	41
Qëllimi i Politikës 2:.....	42
Qëllimi i Politikës 2:Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike	42
Institucionet përgjegjëse drejtuese	42
Ndërkohë institucionet kryesore pjesëmarrëse.....	42
Objektivi Specifik 2.1: Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)	43
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	43
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	44
Institucionet Drejtuese	44
Institucionet Pjesëmarrës	45
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	45
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.1:.....	45

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Treguesit kryesorë të rezultateve	46
Objektivi Specifik 2.2: Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).	46
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	46
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	47
Institucionet Drejtuese	48
Institucionet Pjesëmarrës	48
Lidhja e objektivit specifik me programet buxhetore.....	48
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	48
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.2:.....	48
Objektivi Specifik 2.3: Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik	49
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	49
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	50
Institucionet përgjegjëse drejtuese	50
Institucionet kryesore pjesëmarrëse	50
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	50
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.3:.....	50
Treguesit kryesorë të rezultateve	50
Objektivi Specifik 2.4: Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë	51
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	51
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	51
Institucionet përgjegjëse drejtuese	52
Institucionet kryesore pjesëmarrëse	52
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	52
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.4:.....	52
Treguesit kryesorë të rezultateve	52
Qëllimi i Politikës 3	53
Qëllimi i Politikës 3: Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikat kërkimore dhe projektet.	53
Institucionet përgjegjëse drejtuese	53
Objektivi Specifik 3.1: Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimim parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.	53
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	53
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.....	54

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Institucionet përgjegjëse drejtuese	54
Institucionet kryesore pjesëmarrëse	54
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.	54
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.1:	54
Treguesit kryesorë të rezultateve	55
Objektivi Specifik 3.2: Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të rinjve në kërkim dhe inovacion.	55
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	55
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik. .	55
Institucionet përgjegjëse drejtuese	55
Institucionet kryesore pjesëmarrëse.....	56
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.....	56
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.2:	56
Treguesit kryesorë të rezultateve.....	56
Objektivi Specifik 3.3: Zhvillimi i kompetencës digjitale.	56
Analiza e Situatës dhe Sfidat.....	56
Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik. .	57
Institucionet përgjegjëse drejtuese	57
Institucionet kryesore pjesëmarrëse.....	57
Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.....	57
Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.3:	57
Treguesit kryesorë të rezultateve.....	57
Pjesa IV: Zbatimi, Llogaridhënia dhe Koordinimi	58
PJESA V: Plani i Veprimit dhe Vlerësimet Financiare	59
NEVOJAT PËR SHPENZIME KAPITALE DHE SHPENZIME KORENTE	61
Aneks 1: Plani i Veprimit i kostuar	66
Aneks 2 Treguesit e Monitorimit të dokumentit të Strategjisë.....	73

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Lista e shkurtimeve

ACRIS: Sistemi shqiptar i Informacionit të Kërkimit Shkencor

AIDA: Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve

AKFAL: Agjencia Kombëtare e Financimit të Arsimit të Lartë

AKKSHI: Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit

AMSHC: Agjencia për Mbështetjen e Shoqërisë Civile

ERA: European Higher Education Area

ESFRI: European Strategic Framework of Research Infrastructure

INSTAT: Instituti i Statistikave

MAS: Ministria e Arsimit dhe Sportit

MEPJ: Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme

MFE: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

NCP: National Contact Point

NVM: Ndërmarrje të Vogla dhe të Mesme

PBA: Planifikimi Buxhetor Afatmesëm

RCC: Regional Cooperation Council

RVN: Raporti i Vlerësimit të Ndikimit

SEE-2020: South East Europe Strategy 2020

SEEDS: South East Europe Data Services

SHTI: Shkenca, Teknologjia dhe Inovacioni

SKKSHTI: Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin

PJESA I: KONTEKSTI STRATEGJIK

1. Përmbledhje dhe qëllimi i dokumentit strategjik

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin (SKKSHTI) 2023-2030 u hartua në përfundim të ciklit të SKKSHTI 2017-2022. Kjo strategji është hartuar si një dokument politikash afatmesëm e shtrirë në 8 vite duke qënë në këtë mënyrë në përputhje edhe me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2022-2030. Gjithashtu, strategjia është hartuar në përputhje dhe kontribuon në realizimin e Axfordës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, e miratuar në vitin 2015 nga qeveria shqiptare. Në këtë dokument strategjik parashikohet në një formë gjithëpërfshirëse vizioni i strategjisë, qëllimet e politikave, objektivat specifikë për secilin qëllim dhe masat e nevojshme për arritjen e secilit objektivi specifik. Në të njëjtën kohë, dokumenti strategjik parashikon edhe treguesit kryesorë të performancës, me qëllim matjen e rezultateve për arritjen e objektivave specifikë dhe përmbushjen e qëllimeve të politikave. Për të siguruar arritjen e objektivave specifikë, SKKSHTI është shoqëruar me Planin e Veprimit të Strategjisë që mbulon të njëjtën periudhë 2023-2030, si edhe parashikon buxhetin e nevojshëm për realizimin e masave të parashikuara për çdo objektivi dhe qëllim politike. Plani i veprimit është hartuar me synimin për të zbrëthyer në hollësi masat e detajuara që secili institucion do të ndër marrë në përmbushje të secilit objektivi specifik me qëllimin final përmbushjen e qëllimeve të politikës dhe arritjen e vizionit të qeverisë shqiptare në kuadër të kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit.

Duke marrë në konsideratë se kërkimi shkencor dhe inovacioni ka një sferë të gjerë veprimi dhe ndërthuret me disa fusha, ky dokument është konceptuar si një strategji ombrellë, e cila do të përmbajë objektivat më të rëndësishëm për përmbushjen e qëllimeve politike në fushën e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit nën drejtimin e Ministrisë përgjegjëse për arsimin dhe kërkimin shkencor.

Performanca e Shqipërisë në programet kombëtare dhe ndërkombëtare të kërkimit shkencor (veçanërisht në programin kuadër H2020)

Strategjia e Re për Ballkanin Perëndimor prezantuar nga Komisioni Evropian në 2018 njihet “edukimin, kulturën, rininë dhe sportet së bashku me kërkimin shkencor dhe inovacionin” si treguesit kryesorë për të nxitur zhvillimin ekonomik të rajonit, konkurrencën dhe kohezionin social.¹

Pjesëmarrja e Shqipërisë në Horizon 2020 është përmirësuar dhe ka arritur rezultate të kënaqshme. Lidhur me këtë program, gjatë periudhës 2014-2022 janë paraqitur një numër total prej 605 aplikimesh nga të cilat janë shpallur fitues 53 aplikime për pjesëmarrje në veprime të Horizon 2020, duke përfituar 5.82 milionë euro të kontributit të drejtpërdrejtë të BE-së. Gjithashtu, gjatë periudhës 2017 - 2022 janë rritur aplikimet dhe projektet e fituara me më shumë se 10% në vit. Shkalla e suksesit të propozimeve me pjesëmarrje shqiptare është 8,7%, (nga 7.8% që nga viti i kaluar) krahasuar me 12.1% normë suksesit të vendeve në

¹OECD (2020), Education in the Western Balkans: Findings from PISA, PISA, OECD Publishing, fq 3. Paris, <https://doi.org/10.1787/764847ff-en>.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Horizon 2020. Rezultatet e Shqipërisë në Programin Horizon 2020 janë pothuajse tre herë më të larta se e njëjta periudhë e programit paraardhës (FP7). Megjithatë, pjesëmarrja e sektorit privat në program vazhdon të mbetet veçanërisht e ulët.²

Përmes marrëveshjeve dypalëshe për bashkëpunim shkencor dhe teknologjik, AKKSHI ka krijuar hapësira për lehtësimin e lëvizjes së kërkuesve të huaj. AKKSHI aktualisht po monitoron zbatimin e Marrëveshjeve me Republikat e Italisë, Austrisë, Kosovës. Gjithashtu Shqipëria është duke rishikuar marrëveshjen ekzistuese me Turqinë si dhe duke hartuar një marrëveshje të re me Republikën e Maltës. Aktualisht ekzistojnë marrëveshje ndërkombëtare të bashkëpunimit dypalësh, të ndara si më poshtë: -32 (tridhjetë e dy) marrëveshje me vendet e BE-së; - 5 (pesë) marrëveshje me vendet e Ballkanit Perëndimor; - 6 (gjashtë) marrëveshje me shtete në Amerikë, Azi, Afrikë. Horizon 2020

Në kuadër të Programit Horizon 2020 AKKSHI ka organizuar 250 ditë informuese dhe trajnuese, në IAL-të publike dhe jopublike. Një fokus të veçantë kanë pasur Thirrjet Tematike Horizon 2020 në ardhje, Rrjetet NCP, CORDIS dhe gjetja e partnerëve.

Një nga detyrat e Sektorit të Marrëdhënieve Multilaterale gjatë vitit 2021 ka qenë nxitja dhe përfshirja e Agjencisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit – AKKSHI si organizatë partnere në projekte të ndryshme në kuadër të Horizon Europe, IPA, IPA Cross-Border e INTEREG.

Me rëndësi është pjesëmarrja gjatë 2021-2022 në 5 projekte fituese në kuadër të Horizon Europe, IPA, IPA Cross- Border e INTEREG. Gjithashtu nga prilli i vitit 2018, Shqipëria është një nga anëtarët e COST që nga, pasi plotësoi kushtin e pjesëmarrjes në të paktën 5% të veprimeve COST.

Në 2021, Shqipëria është bërë anëtare e plotë e programit EUREKA. Në të njëjtën kohë, ajo është e angazhuar në mënyrë aktive në Bashkëpunimin Evropian në Shkencë dhe Teknologji (COST) me pjesëmarrjen e rreth 200 kërkuesve shqiptarë. Me rëndësi shihet pjesëmarrja në Vlerësimin Evropian të Inovacionit (European Innovation Scoreboard) ³. Kërkimi shkencor, inovacioni dhe zhvillimi janë gjithashtu prioritete të shtetit shqiptar në kuadër të Programit të BE-së për Reformën Ekonomike (ERP).⁴

Për më tepër, Shqipëria ka marrë pjesë me mbështetjen e IPA-s në programet e bashkëpunimit ndërkombëtar të BE-së: Erasmus+, Evropa Kreative (Kultura dhe Media), Punësimi dhe Inovacioni Social, Programi për Konkureshmërinë e Ndërmarrjeve dhe Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme (COSME), Drejtësia, Evropa për Qytetarët dhe Agjencia për të Drejtat Themelore të BE-së. ⁵Në vitin 2022, Shqipëria nënshkroi Marrëveshjen e Asocimit Horizon Europe, e cila nënvizon rëndësinë që do të luajë në të ardhmen bashkëpunimi në fushën e kërkimit dhe inovacionit dhe fuqinë transformuese të

²Albania 2021 Report, European Commission, Strasbourg, 19.10.2021, SWD (2021) 289 final, faqe 99.

³Albania 2021 Report, European Commission, Strasbourg, 19.10.2021, SWD (2021) 289 final, faqe 99.

⁴OECD (2022), SME Policy Index: Western Balkans and Turkey 2022: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe, SME Policy Index, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b47d15f0-en>, fq 356

⁵European Commission (2022), Programme Statement - Pre-Accession Assistance (IPA III), https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/programme_statement_-_ipa.pdf

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

politikave të kërkimit shkencor dhe inovacionit në përshejtimin e reformave në fushën e digjitalizimit, ekonomisë së gjelbër dhe zhvillimeve teknologjike.⁶

Gjithashtu, Shqipëria ka marrë pjesë në ciklet e vlerësimit ndërkombëtar të studentëve kryer nga Organizata për Zhvillimin dhe Bashkëpunimin Ekonomik (OECD) nga viti 2000. Po kështu, Shqipëria ka qenë pjesë e shteteve të Ballkanit Perëndimor që ka përfunduar në vitin 2020 rishikimin e politikave arsimore nga OECD në bashkëpunim me UNICEF.⁷

Në drejtim të inovacionit, krijimi i një ekosistemi të favorshëm për start-up-et është bërë një prioritet për Shqipërinë. Në 2022 u miratua ligji për inovacionin e dedikuar për start-up, i cili parashikon një ndarje të buxhetit të shtetit në mbështetje të ekosistemit të inovacionit. Janë ngritur nisma të shumta të mbështetura nga sektori privat, ofrimi i programeve të përshejtimin për start-up me potencial të lartë, asistencë teknike, mentorim dhe trajnime për marrëdhëniet me investitorët.⁸ Si pjesë e Agjendës së Ballkanit Perëndimor mbi inovacionin, kërkimin, edukimin, kulturën, rininë dhe sportet, asociacioni dhe veçanërisht integrimi i Shqipërisë në Zonën e re Evropiane për Kërkim dhe Inovacion (ERA) dhe Zonën Evropiane të Arsimit (EEA) do të shërbejë si nxitës për reformat kombëtare dhe tranzicionin e politikave drejt një sistemi Kërkimi dhe Inovacioni më efikas duke ndihmuar vendin të rrisë kapacitetet e tij dhe potencialin në infrastrukturë si dhe përafrimin e tij të vazhdueshëm me *acquis* të Bashkimit Evropian⁹.

Raporti i Komisionit Evropian për vitin 2021-22

Pjesëmarrja e Shqipërisë në bashkëpunimin kërkimor kombëtar dhe ndërkombëtar ka qenë një nga prioritetet e qeverisë shqiptare gjatë viteve 2021-2022. Bazuar në Raportin e Progresit të Komisionit Evropian (KE) për vitin 2021, shteti shqiptar ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm në fushat e mbuluara nga *kapitulli 25 "Shkenca dhe Kërkimi shkencor"* sidomos lidhur me procesin e hartimit të Strategjisë së Specializimit Inteligjent si edhe pjesëmarrjen në programin e kërkimit Horizon 2020. Megjithatë, pavarësisht arritjeve, KE ka evidentuar si pikë të dobët ndërveprimin midis biznesit dhe kërkuesve shkencorë në Shqipëri. Raporti i progresit për vitin 2021 nënvizon sepërqindja e kompanive që investojnë në "Kërkim dhe Zhvillim" në Shqipëri është e ulët (rreth 18%) dhe 0.03% e Produktit të Brendshëm Bruto (PBB-së) për kërkimin shkencor mbeten të pamjaftueshme për të forcuar lidhjen midis biznesit dhe akademisë.¹⁰ Në të njëjtën kohë, rritja e investimeve për kërkimin shkencor në përputhje me parimet dhe prioritetet e Zonës së Kërkimit Evropian ka qenë një nga detyrimet e qeverisë shqiptare për vitin 2022.¹¹

⁶European Commission (2022), Updates on the Association of Third Countries to Horizon Europe, https://ec.europa.eu/info/news/updates-association-third-countries-horizon-europe_en

⁷OECD (2020), Education in the Western Balkans: Findings from PISA, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/764847ff-en>, fq 19.

⁸OECD (2022), SME Policy Index: Western Balkans and Turkey 2022: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe, SME Policy Index, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/b47d15f0-en>, fq 351

⁹WESTERN BALKANS AGENDA ON INNOVATION, RESEARCH, EDUCATION, CULTURE, YOUTH & SPORT, European Union, 2021

¹⁰Albania 2021 Report, European Commission, Strasbourg, 19.10.2021, SWD(2021) 289 final, faqe 99.

¹¹Albania 2021 Report, European Commission, Strasbourg, 19.10.2021, SWD(2021) 289 final, faqe 99.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Ndërkohë, Raporti i Komisionit Evropian për vitin 2022, duke njohur arritjet e shtetit shqiptar në këtë fushë për vitin 2021, nënvizon se qeveria shqiptare nevojitet ende të marrë masa lidhur me:¹²

- Rritjen e nivelit të investimeve në kërkimin shkencor, në përputhje me angazhimet qeveritare dhe Prioritetet e Reja të Zonës Evropiane Kërkimore;
- Finalizimin dhe miratimin e Strategjisë së Specializimit të zgjuar dhe ligjit për kërkimin shkencor;
- Prodhimin e statistikave dhe të dhënave të besueshme për shkencën dhe teknologjinë, duke përfshirë treguesin mbi shpenzimet e brendshme bruto për Kërkimin dhe Inovacionin.

Nisur nga rekomandimet e raportit progresit 2022 janë identifikuar si nevoja për t'u plotësuar në kuadër të këtij dokumenti strategjik:¹³

- Hartimi i metodologjisë për krijimin e fondeve për kërkimin dhe shkencën;
- Zhvillimi i politikave inovative që synojnë promovimin e lidhjeve më të mira ndërmjet akademisë, industrisë dhe qeverisë në fushat e aksesit të hapur dhe të dhënave të hapura;
- Rritja e ndërgjegjësimit për pjesëmarrjen në programin e ri Horizon Europe.
- Përmirësimi i lidhjeve me partnerët evropianë me qëllim rritjen e projekteve të përbashkëta ndërkombëtare, në kuadër të integritimit në Zonën Evropiane të Kërkimit.
- Rritja e angazhimit të Shqipërisë në Bashkëpunimet Evropiane në fushën e Shkencës dhe Teknologjisë si edhe
- Rezultate të kënaqshme të pjesëmarrjes së Shqipërisë në programin EUREKA.

2Korniza ligjore dhe institucionale, arritjet dhe mësimet e nxjerra

Procesi i hartimit të SKKSHTI

Në zbatim të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr.12, datë 13.1.2022 “Për disa shtesa dhe ndryshime në vendimin nr. 290, datë 11.4.2020 “Për krijimin e bazës të të dhënave shtetërore të Sistemit Informatik të Planifikimit të Integruar (SIPI/IPSIS)”, procesi për Strategjinë Kombëtare të Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit 2023 – 2030 ka filluar me hartimin e Koncept-Dokumentit të kësaj Strategjie, një dokument pas konsultimit me të gjithë përfaqësuesit e grupeve të punës për hartimin e strategjisë u prezantua në Komitetin e Planifikimit Strategjik përpara Agjencisë Shtetërore për Programimin Strategjik dhe Koordinimin e Ndhmës (SASPAC) në Kryeministri.

¹²Albania 2022 Report, European Commission, Bruksel, 12.10.2022, SWD (2021) 332 final, faqe 96.

¹³Albania 2022 Report, European Commission, Strasbourg, 19.10.2021, SWD (2021) 332 final, faqe 97.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Në nivel teknik, puna për hartimin e dokumentit strategjik nisi me miratimin e Urdhrit të Ministrit nr.53, datë 09.02.2022 “Për ngritjen e grupit të koordinimit për hartimin e strategjisë kombëtare për shkencën, teknologjinë dhe inovacionin”, që përcakton të gjithë anëtarët e grupeve të punës për secilin institucion pjesëmarrës që mund të ndërlihdë aktivitetet e tij me hartimin e strategjisë dhe mund të kenë kontribut në fushën e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit. Me Urdhrin e Ministrit nr.336, datë 16.06.2022 “Për ngritjen e grupeve teknike për hartimin e Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030” janë ngritur katër grupet teknike:

- a) Grupi teknik i punës për hartimin e politikave dhe kuadrit ligjor;
- b) Grupi teknik i punës për infrastrukturën institucionale;
- c) Grupi teknik i punës për buxhetimin dhe statistikat;
- d) Grupi teknik për inovacionin dhe kërkimin shkencor.

Bazuar në secilin prej këtyre dy urdhrave, anëtarët e grupeve të koordinimit për hartimin e dokumentit strategjik dhe grupeve teknike të punës, në bashkëpunim me ekspertët kombëtarë përgatitën planin e detajuar të punës për hartimin e SKSHTK në respektim të hapave dhe përmbajtjes së dokumentit strategjik sipas standardeve të sistemit IPSIS.

Dokumenti strategjik u konsultua në disa faza me grupet teknike në Ministrinë përgjegjëse për kërkimin shkencor si edhe me grupet teknike të Ministrive të tjera të Linjës me përgjegjësi të veçanta sidomos në fushën e teknologjisë dhe inovacionit. Në të njëjtën kohë, draft strategjia së bashku me Planin e Veprimit dhe Treguesit kryesorë të performancë u konsultuan me të gjitha grupet e interesit në kuadër të procesit të konsultimit publik. Komentet dhe sugjerimet e dala nga ky proces janë reflektuar në dokumentin final të Strategjisë i cili kaloi për miratim tek Këshilli i Ministrave.

Kuadri Institucional

Aktualisht, institucionet përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e politikave në lidhje me kërkimin shkencor, teknologjinë dhe inovacionin janë:

- Ministria e Arsimit dhe Sportit
- Akademia e Shkencave
- Agjencia e Mbështetjes së Shoqërisë Civile
- Ministrinë përgjegjëse për politika në fusha të veçanta lidhur me kërkimin shkencor, teknologjinë dhe inovacionin
- Instituti i Statistikave (INSTAT)
- Dhoma e Tregtisë dhe Industrisë
- Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
- Ministria e Financave dhe Ekonomisë
- Ministri i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes
- Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve
- Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Intelektuale
- Qendra Ndërinstitucionale ‘Rrjeti Akademik Shqiptar’

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- Agjencia Kombëtare e Diasporës
- Institucionet e Arsimit të Lartë dhe institutet kërkimore që janë pjesë e tyre
- Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë (ASCAL)
- Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI).
- Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit (AKSHI)

- Shkolla Shqiptare e Administratës Publike (ASPA)

Ministria e Arsimit dhe Sportit është institucioni kryesor përgjegjës për hartimin dhe zbatimin e politikave të arsimit të lartë dhe kërkimit shkencor si dhe miraton planin strategjik në këtë fushë. Ajo harton dhe propozon bazën ligjore në fushën e arsimit të lartë dhe kërkimit shkencor dhe propozon në Këshillin e Ministrave modelin e financimit të buxhetit për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor, sipas përcaktimeve të këtij ligji dhe akteve të tjera, ligjore e nënligjore, në fuqi¹⁴ Fusha e përgjegjësisë e MAS mbulon kërkimin shkencor dhe inovacionin që zhvillohet në IAL. Pra, përsa i përket inovacionit MAS ka një përgjegjësi të kufizuar. Pavarësisht se ka ndryshuar fushën e përgjegjësisë shtetërore disa herë, përsëri kompetencat në këtë fushë nuk kanë ndryshuar, por janë shtuar edhe në fushën e inovacionit. Përveç drejtorive politikëbërëse, pranë Ministrisë së Arsimit dhe Sportit është ngritur edhe Këshilli i Arsimit të Lartë dhe Kërkimit Shkencor që përbëhet nga 12 anëtarë. Ky këshill është organi kryesor që këshillon ministrinë për kuadrin strategjik dhe politik të arsimit të lartë dhe kërkimit shkencor.

Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI) u krijua bazuar në vendimin nr. 607, datë 31.08.2016 të Këshillit të Ministrave "Për krijimin, përbërjen, organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionit". AKKSHI është një institucion juridik publik në varësi të ministrisë përgjegjëse për arsimin dhe kërkimin shkencor që synon ndërtimin e një sistemi modern të shkencës, fuqizimin e kërkimit shkencor dhe teknologjik, si dhe integrimin e tyre në sistemin e arsimit të lartë. Nga 2017, Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (zëvendësoi AKTI) mori përgjegjësitë kryesore në lidhje me financimin e kërkimit shkencor dhe zbatimin e politikave në fushën e kërkimit shkencor, inovacionit dhe teknologjisë. Kjo agjenci duhet të bashkërendojë punën për zbatimin e politikave me institucionin përgjegjës për mbrojtjen e sipërmarrjes që aktualisht është Ministria e Shtetit për mbrojtjen e sipërmarrjes, Agjencinë Shqiptare të Zhvillimit të Investimeve (AIDA); institucionin përgjegjës për mbështetjen e NVM që aktualisht është Agjencia Shqiptare e NVM dhe Fondin e Inovacionit.

Akademia e Shkencave (ASH) është institucioni publik më i lartë që përfaqëson e mbar vlerat më të mira të shkencës, të kërkimit shkencor, të krijimtarisë dhe të debatit e bashkëveprimit të mendimit shkencor në vend, përmes një bashkësie të zgjedhur shkencëtarësh e krijuesish. Në të njëjtën kohë, ASH propozon fusha të reja kërkimore e

¹⁴Ligj Nr. 80/2015 Për Arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë, Kreu II, neni 7

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

studimore, në përputhje me nevojat e zhvillimit të vendit dhe u ofron institucioneve shtetërore ekspertizën e nevojshme për zgjidhjen e çështjeve të rëndësishme për vendin.¹⁵ Akademia e Shkencave të Shqipërisë është institucion qendror shkencor kombëtar. Akademia duhet të (i) të kryejë kërkime shkencore fundamentale dhe aplikative në fusha të ndryshme të shkencave sociale, humanitare, natyrore e albanologjike; (ii) të kujdeset për të hapur fusha të reja të kërkimeve shkencore, në përputhje me nevojat e vendit; (iii) t'u parashtrijë organeve shtetërore çështje të rëndësishme për gjendjen e kërkimit shkencor e të zhvillimit teknologjik në fusha të ndryshme për rrugët e zhvillimit të shkencës e të kulturës; (iv) të punojë për përfshirjen sa më të frytshme të shkencës shqiptare në shkencën botërore.¹⁶

Institucionet e Arsimit të Lartë janë 15 publike dhe 27 jopublike. Këto institucione kanë rol shumë të rëndësishëm në rritjen e kërkimit shkencor, inovacionit dhe teknologjisë pasi ato janë hartuesit, zbatuesit dhe përfituesit kryesorë nga marrëveshjet apo anëtarësimet në organizata të ndryshme që bëhen nga vetë ato ose nga AKKSHI apo institucione të tjera. Gjithashtu, një pjesë e këtyre institucioneve kanë hapur qendra apo zbatojnë projekte që nxisin përdorimin e inovacionit dhe teknologjisë jo vetëm nga IAL, por edhe nga bizneset apo institucione të tjera. Një Model i ri Financimi i Institucioneve Publike të Arsimit të Lartë dhe Kërkimit Shkencor, i miratuar në vitin 2018¹⁷, prezantoi një sistem financimi të përditësuar, por jo të plotë për IAL-të dhe RDI¹⁸-të. Sipas sistemit, financimi institucional ndahet në bazë të renditjes kombëtare të institucionit dhe nëpërmjet granteve konkurruese, ku këto të fundit shpërndahen nëpërmjet AKKSHI-së në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare. Disa IAL të njohura si mbështetëse të inovacionit kanë përfituar nga financimi i donatorëve për projekte inovative ose bashkëpunuese, siç janë inkubatorët e biznesit.

Qendra Ndërinstitucionale 'Rrjeti Akademik Shqiptar' është një organ i ngritur pas reformës së arsimit të lartë të vitit 2015 dhe veprimtaria e saj ndikon drejtpërdrejtë në realizimin e politikave në lidhje me kërkimin shkencor dhe bashkëpunimin ndërmjet institucioneve të arsimit të lartë. RASH është krijuar me vendimin nr. 88, datë 14.2.2018 të Këshillit të Ministrave "Për krijimin e Qendrës Ndërinstitucionale të Rrjetit Akademik Shqiptar (RASH)" dhe ka për qëllim:

- a) zhvillimi dhe promovimi i projekteve të kërkim-zhvillimit dhe inovacionit në fushën e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) për arsimin dhe shkencën;
- b) krijimi i infrastrukturës për ngritjen e një qendre të përbashkët ndërdisiplinore kërkim-zhvillimi (TIK) nga IAL-të pjesëmarrëse apo palë të treta;

¹⁵Ligjit nr. 53/2019 "Për Akademinë e Shkencave në Republikën e Shqipërisë"

¹⁶Ligji nr.7893, datë 22.12.1994 PËR SHKENCËN DHE ZHVILLIMIN TEKNOLOGJIK, neni 18

¹⁷ VENDIM Nr. 75, datë 12.2.2018 I Këshillit të Ministrave "PËR MIRATIMIN E MODELIT TË FINANCIMIT TË INSTITUCIONEVE PUBLIKE TË ARSIMIT TË LARTË DHE KËRKIMIT SHKENCOR", i ndryshuar

¹⁸ Kërkimi Zhvillim dhe Inovacion

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- c) koordinimi i pjesëmarrjes së kërkuesve vendës në projektin evropian të kërkimit GÉANT dhe projekte të tjera në fushën e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK), pjesë përbërëse e programit kuadër evropian të kërkim-zhvillimit dhe inovacionit;
- d) zhvillimi i programeve software dhe ofrimi i shërbimeve përkatëse për ministrinë përgjegjëse për arsimin, agjencitë e varësisë për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor, institucionet e arsimit të lartë, të kërkimit shkencor dhe inovacionit e për të gjithë anëtarësinë e RASH-it, si dhe për palë të treta.

Agjencia e Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë(ASCAL) është krijuar në mbështetje të ligjit nr 80/2015, me vendimin nr. 109, datë 15.02.2017, të Këshillit të Ministrave, “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë së Sigurimit të Cilësisë në Arsimin e Lartë etë Bordit të Akreditimit dhe për përcaktimin etarifave për proceset esigurimit të cilësisë në arsimin elartë”, indryshuar, nga riorganizimi i Agjencisë Publike të Arsimit të Lartë, e cila ishte krijuar me vendim të Këshillit të Ministrave nr. 303, datë 01.07.1999.

ASCAL është i vetmi institucion në RSH që kontrollon dhe vlerëson cilësinë në arsimin e lartë. Kjo, duke u mbështetur në standardet shtetërore të cilësisë dhe në standardet dhe udhëzimet përkatëse të cilësisë në Hapësirën Evropiane dhe atë ndërkombëtare të arsimit të lartë. ASCAL kryen vlerësimin paraprak të cilësisë për IAL-të, njësitë e tyre dhe programet e studimit të të tre cikleve në kuadër të licencimit të tyre si dhe vlerësimin e jashtëm në kuadër të akreditimit institucional dhe të programeve të studimit. Gjithashtu Agjencia kryen vlerësime analitike dhe krahasuese për IAL, programet dhe fushat e studimit. Misioni i ASCAL është (i) Sigurimi i cilësisë në arsimin e lartë përmes vlerësimit të jashtëm, objektiv dhe të pavarur; (ii) Ruajtja e standardeve të cilësisë; (iii) Promovimi dhe përmirësimi i cilësisë së institucioneve të arsimit të lartë e të programeve të studimit që ato ofrojnë. Në procesin e akreditimit vlerësohet edhe cilësia e kërkimit shkencor në institucionin e arsimit të lartë. Pra, ndoshta jo në mënyrë të drejtpërdrejtë, ky institucion ndikon në forcimin dhe rritjen e cilësisë së kërkimit shkencor që realizohet në institucionet e arsimit të lartë dhe institutet e kërkimit dhe zhvillimit.

Agjencia Kombëtare e Diasporës (AKD) u ngrit bazuar në Ligjin nr.115, datë 18.12.2017 "Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Diasporës". Edhe pse ligji është ndryshuar me ligjin nr.35/2021, përsëri qëllimi i punës së agjencisë nuk është prekur. Ajo ka qëllim ruajtjen dhe promovimin e vlerave të identitetit kombëtar dhe trashëgimisë kulturore, si dhe forcimin dhe konsolidimin e bashkëpunimit institucional me diasporën. Nëpërmjet marrëveshjes së bashkëpunimit të nënshkruar në 2021 me Institutin "Alb- Shkenca", AKD synon nxitjen e bashkëpunimit me Diasporën Shkencore Shqiptare në fushën e kërkim-zhvillimit¹⁹. Gjithashtu është planifikuar ngritja e Këshillit Koordinues të Pjesëtarëve të Diasporës për Kërkimin Shkencor. Anëtarët e tij do të jenë profesorë, doktorë shkencash, kërkues

¹⁹Gjithashtu synohet organizimi i takimeve dhe konferencave shkencore, si dhe botimi i punimeve dhe studimeve shkencore. Gjithashtu do të hartohen nisma të përbashkëta, projekte në fushën e kërkimit shkencor e teknologjik, dhe do organizohen takime dhe konferenca shkencore, apo do botohen dhe promovohen punime dhe studime shkencore të pjesëtarëve të Diasporës.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

shkencorë, hulumtues të cilët gjatë karrierës së tyre kanë dhënë kontribut të çmuar në zhvillimin e shkencës, promovimin e gjuhës dhe kulturës shqiptare.

Agjencia e Mbështetjes së Shoqërisë Civile (AMSHC) është agjenci që mund të nxisë adoptimin dhe përdorimin më të shpejtë të teknologjisë dhe inovacionit si dhe mund të financojë, nëpërmjet granteve, kërkimin shkencor. Ndër objektivat e saj është edhe zhvillimi i sipërmarrjes shoqërore dhe punësimit në sektorin jofitimprurës.

Ministri i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes është krijuar në 2021 dhe si mision ka mbrojtjen e sipërmarrjes dhe nxitjen e start up-eve që janë një mundësi mirë e promovimit të teknologjive të reja.

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ka kontributin e saj tek Inovacioni në fushën e energjisë.

Agjencia Shqiptare e Zhvillimit të Investimeve (AIDA) dhe Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit janë organe që ndikojnë drejtpërdrejtë në zbatimin e politikave që hartohen në lidhje me inovacionin. AIDA administron fonde të buxhetit të shtetit që forcojnë kapacitetet në inovacion dhe zhvillim teknologjik të start up-eve. Këto fonde janë: (i) Fondi i Konkureshmërisë, (ii) Fondi i Ekonomisë Kreative, (iii) Fondi në Mbështetje të Sipërmarrjeve të Reja “Start-Up”, (iv) Fondi i Inovacionit²⁰ AIDA, e cila ofron Fondin Shqiptar të Inovacionit, ka operuar një skemë kuponësh që ndihmon SME-të për të inovuar që nga viti 2018. Megjithatë, skema nuk fokusohet në mënyrë eksplicite në bashkëpunimin biznes-akademinë.

Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Intelektuale është institucion që luan një rol shumë të rëndësishëm për nxitjen e inovacionit në vend pasi ajo ka të drejtën ekskluzive të dhënies së të drejtave për patentat mbi shpikjet dhe modelet e përdorimit, disenjot industriale etj duke u njohur mbajtësve të së drejtave pronësinë mbi këto objekte, nëpërmjet regjistrimit të tyre, Ndërkohë që Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Industriale (DPPI) ofron shërbime që mbështesin këshillimin për patentat dhe komercializimin e pronësisë intelektuale. Aktualisht, në kuadër të bashkëpunimit midis Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Intelektuale (DPPI) dhe IAL-ve, DPPI ka ngritur 4 qendra të informacionit tekniko-shkencor pranë IAL-ve në shkallë vendi konkretisht në:

- Qendra e Informimit Tekniko-Shkencor në Universitetin Politeknik të Tiranës;
- Qendra e Informimit Tekniko-Shkencor në Universitetin “Ismail Qemali” Vlorë;
- Qendra e Informimit Tekniko-Shkencor në Universitetin “Fan S. Noli” Korçë;
- Qendra e Informimit Tekniko-Shkencor në Universitetin “Luigj Gurakuqi”, Shkodër.

Ngritja e këtyre qendrave është mjaft e rëndësishme dhe shërben për rritjen e ndërgjegjësimit të studentëve, stafit akademik shkencor, kërkuese shkencorë dhe profesionistëve të përfshirë

²⁰<https://aida.gov.al/sq/nvm/iniciativat-e-financimit/fondet-e-aida-s>

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

në punë kërkimore shkencore, në nxitjen e tyre si dhe në të drejtat që i përkasin nëpërmjet regjistrimit pranë DPPI-së. Qendrat janë të pajisura me logjistikën e nevojshme dhe me sistem kërkimi, “Espacenet”, i cili është në gjuhën shqipe.

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural është institucion mjaft i rëndësishëm për transferimin e teknologjisë në vend. Drejtpërdrejtë, nëpërmjet programit buxhetor të Këshillimit Bujqësor mundësohet transferimi i teknologjive të reja si në bujqësi ashtu edhe në blegtori. Kështu aktualisht ekzistojnë 5 qendra të transferimit të teknologjive bujqësore dhe Instituti i Studimit të Tokave në Tiranë.

INSTAT është institucioni që mbështet hartimin e politikave me të dhëna që mundësojnë një politikëbërje sa më cilësore në fushën e kërkimit shkencor, inovacionit dhe teknologjisë. Ky institucion ka kryer vrojtime pranë katër sektorëve, përkatësisht sektori i bizneseve private, organizatave jo fitim-prurëse, institucionet publike dhe institucionet e arsimit të lartë si dhe ka mbledhur të dhënat administrative për fondet e alokuara buxhetore për kërkim dhe zhvillim.

Lidhur me treguesit e Teknologjisë pranë ndërmarrjeve, INSTAT kryen vrojtime mbi përdorimin e Teknologjisë së Informacionit dhe Komunikimit (TIK) nga ndërmarrjet ekonomike me mbi 10 e më shumë të punësuar. Të dhënat mikro të TIK janë:

- Përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në ndërmarrje sipas aktivitetit ekonomik të ndërmarrjes, 2015-2021.
- Përdorimi i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit në ndërmarrje sipas madhësisë së ndërmarrjes, 2015-2021.

INSTAT, për statistikën e inovacionit zhvillon çdo dy vite vërtetimin pranë ndërmarrjeve ekonomike me 10 ose më shumë të punësuar ku grumbullohet informacion për tre vitet paraardhëse. Të dhënat kryesore lidhur me këtë aktivitet gjenden në faqen zyrtare të INSTAT dhe paraqiten si më poshtë:

- Aktiviteti i Inovacionit në ndërmarrje sipas aktivitetit ekonomik të ndërmarrjes;
- Aktiviteti i Inovacionit në ndërmarrje sipas madhësisë së ndërmarrjes;
- Aktiviteti i inovacionit në ndërmarrje.

Lidhja me Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II)

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2022-2030, së bashku me dokumentet strategjike shoqërues harmonizohet dhe është në përputhje të plotë me qëllimet, objektivat dhe parashikimet e **Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim 2015-2020 (SKZHI II)** sipas shtyllës²¹: Rritja Ekonomike Përmes Rritjes së Konkurrueshmërisë dhe Inovacionit²¹.

²¹Shih: https://www.kryeministria.al/ep-content/uploads/2017/09/SKZHI_FINAL_QBZ.pdf

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Konkretisht seksioni 10.3 “Zgjerimi i kërkimeve shkencore dhe inovacionit” paraqet si vizion të tij: “Krijimin e një sistemi kërkimor dhe inovator të aftë të përballojë me sukses sfidat e ardhshme të zhvillimit të vendit të tilla si, rritja e kapaciteteve të burimeve njerëzore, çështje të energjisë, çështje mjedisore, çështje të shëndetit publik, çështje të inovacionit, dhe të kohezionit social”.

Lidhur me kërkimin shkencor dhe Inovacionin në SKZHI II konkretisht parashikohet komponenti:

“Zgjerimi i kërkimeve shkencore dhe inovacionit” që parashikon objektivat e mëposhtëme strategjike:

1. Përmirësimi i cilësisë së kërkimeve në sektorin publik nëpërmjet:

- 1.1. një rritje të numrit të kërkesave për pjesëmarrje në programe në fushën e kërkimeve evropiane;
- 1.2. një rritjeje të numrit të kërkesave të suksesshme;
- 1.3. forcimit të kapaciteteve dhe përmirësimin të dukshëm të njohurive në kërkimet shkencore me anë të krijimit të tre qendrave të përqendrimit të njohurive (ekselencës), nëbashkëpunim me qendrat ndërkombëtare kërkimore dhe me mbështetjen e programeve të BE-së;
- 1.4. rritjes së autonomisë dhe llogaridhënies së institucioneve kërkimore, duke ndryshuar kuadrin ligjor dhe reformimin e arsimit të lartë dhe kërkimeve shkencore;
- 1.5. përmirësimin të vlerësimit të kërkimeve në institucionet e arsimit të lartë, si dhe në institucionet kërkimore publike dhe private, duke u fokusuar në vlerësime të jashtme në përputhje me “Platformën e vlerësimit të kërkimit shkencor në Shqipëri”.

2. Forcimi i inovacioneve dhe transferimi i njohurive dhe teknologjive në sektorin prodhues nëpërmjet:

- 2.1. bashkëpunimit më të madh dhe më efikas midis ndërmarrjeve me kapacitete teknologjike dhe institucioneve të arsimit të lartë publik, me qëllim rritjen e numrit të projekteve të përbashkëta midis sektorit të arsimit të lartë publik dhe sektorit privat;
- 2.2. shtimit të novacioneve dhe transferimit të teknologjisë ku të mbizotërojnë “Spiralja e trefishtë” e bashkëpunimit midis institucioneve publike, institucioneve akademike dhe biznesit privat, duke synuar përfitimin e investimeve, përmes partneriteteve me institucionet kërkimore akademike shoqërive;
- 2.3. modernizimit të sektorit të biznesit me anë të stimulimit të shoqërive të angazhuara në inovacione dhe transferimin e teknologjive të reja, me anë të financimit nga programe kombëtare dhe ndërkombëtare;
- 2.4. përmirësimin të kuadrin ligjor të drejtave të pronësisë intelektuale, me qëllim promovimin e transferimit të njohurive dhe teknologjisë; 2.5 rritjes të numrit të teknologjive të transferuara të sipërmarrjeve shqiptare.

3. Përmirësimi i kapaciteteve institucionale të sistemit kërkimor dhe të inovacioneve nëpërmjet:

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- 3.1. forcimit të strukturave dhe ngritjes së një Këshilli Kombëtar të Shkencës dhe Inovacionit si një strukturë këshillimore për qeverinë dhe parlamentin; SKZHI-II 2015 – 2020
- 3.2. përdorimit të burimeve financiare me kontribute të përfituesve për kërkime dhe inovacione me anë të programeve kombëtare dhe ndërkombëtare (dypalëshe dhe shumëpalëshe) kërkimore dhe zhvillimore, me synim shtimin e financimeve;
- 3.3. ritjes së kapaciteteve për vlerësime dhe kërkime në Shqipëri, duke përdorur treguesit standardë të Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim.

Lidhja me dokumente dhe strategji kombëtare

- Strategjia e Arsimit 2021 - 2026

Në këtë strategji, qëllimi i politikës C mbulon fushën e arsimit të lartë. Për këtë qëllim janë identifikuar 7 objektiva specifike. Në mënyrë të drejtpërdrejtë nga të 7 objektivat, vetëm 3 objektiva ndikojnë drejtpërdrejtë edhe në realizimin e synimeve për kërkimin shkencor, ndërkombëtarizimin dhe inovacionin. Këta objektiva janë

Objektivi C2 ‘Nxitja e përsosmërisë në mësimdhënie dhe kërkim shkencor’.

Objektivi specifik C6. Ndërkombëtarizimi i arsimit të lartë në Shqipëri dhe integrimi në Hapësirën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA).

Objektivi specifik C7. Avancimi i infrastrukturës së TIK-ut dhe i shërbimeve digjitale për IAL-të publike.

- Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021 - 2030

Në këtë dokument është specifikuar rëndësia e përfshirjes së grave dhe vajzave në shkencë dhe teknologji, te qëllimi i parë (nga 4 qëllime të strategjisë), tek Objektivi specifik 1.3 ‘Zvogëlimi i barrierave që i mbajnë gratë, të rejat dhe vajzat larg tregut të punës, si dhe rritja e aksesit të grave, të rejave dhe vajzave nga të gjithë grupet, për punë të denjë edhe në sektorët jo-tradicionale të punësimit, (në veçanti në shkencë, teknologji, inxhinieri, matematikë).’

- Plani kombëtar për zhvillimin e qëndrueshëm të infrastrukturës digjitale broadband 2020-2025, miratuar me vendimin nr. 434, datë 3.6.2020 të Këshillit të Ministrave

Nga shtatë objektivat specifike të identifikuar, objektivi i katërt lidhet drejtpërdrejtë me cilësinë e kërkimit shkencor. Kështu objektivi është ‘nga fundi i vitit 2025 100% e IAL-ve të jenë të lidhura me broadband me shpejtësi 1 Gbps; rrjeti Akademik Shqiptar të jetë pjesë e rrjetit evropian të High Performance Computer (HPC)’

- Strategjia e re e Zhvillimit të Investimeve dhe Biznesit për periudhën 2021 – 2027 Kjo strategji jep orientimin kryesor të Qeverisë Shqiptare për zhvillimin ekonomik afatmesëm, duke u fokusuar kryesisht në zhvillimin e ndërmarrjeve mikro, të vogla dhe të mesme, si edhe investimet. Planifikimi i masave për nxitjen e sipërmarrjes dhe inovacionit përfshihet tek

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Objektivi Specifik 1.2 ‘Zhvillimi i NVM-ve, sipërmarrja dhe inovacioni’ i kësaj strategjie. Institucioni përgjegjës për këtë objektiv është AIDA dhe treguesit që do të synojë që të arrijë dhe që lidhen drejtpërdrejtë me inovacionin dhe SME-të janë:

- (i) Rritja e dendësisë së *startup*-eve nga 88 në 132 (*startup*-e për një milionë banorë);
- (ii) Rritja e vlerësimit në Indeksin e Konkurrueshmërisë Globale (aftësitë inovative) nga 29.8 në 34.

Pjesa më e madhe e masave të planifikuara për të bërë të mundur realizimin e objektivit specifik janë të lidhura drejtpërdrejtë me përmirësimin e përdorimit të teknologjive të reja dhe inovacionit nga NVM.

- Ligj nr. 80/2015 “Për arsimin e lartë dhe kërkimin shkencor në institucionet e arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë” jep përkufizimet e llojeve të kërkimit shkencor në nenin 6 si më poshtë:

“Institucionet e arsimit të lartë” janë personat juridikë që ofrojnë arsimim të lartë ose kualifikim profesional pas arsimit të mesëm dhe, sipas llojit të institucionit, edhe kërkim shkencor, si pjesë e sistemit të arsimit të lartë, të krijuar, dhe që ushtrojnë veprimtarinë në përputhje me aktet ligjore dhe nënligjore në fuqi.

“Kërkimi shkencor bazë” është veprimtaria kërkimore-shkencore, që ka për qëllim kryesor zgjerimin, thellimin, rikonceptimin dhe riintegrimin e njohurive shkencore mbi fenomenet e studiara dhe të kuptuarit teorik të ndërveprimit midis aktorëve të ndryshëm dhe vetë procesit ku ato ndikojnë.

“Kërkimi shkencor i zbatuar” është veprimtaria kërkimore-shkencore, që ka për qëllim të gjejë zgjidhje praktike dhe specifike me objektiv kryesor shfrytëzimin e njohurive teorike, me qëllim zbatimin e tyre në praktikë.

Gjithashtu në këtë ligj përcaktohen edhe institucionet kryesore si Agjencia Kombëtare e Financimit të Arsimit të Lartë (AKFAL), në varësi të MAS, që ka detyrë kryesore shpërndarjen e fondeve publike dhe ndër të tjera në nenin 11, shkronja “a” përcakton mbështetjen e veprimtarisë së institucioneve publike të arsimit të lartë, ku përfshihet mësimdhënia, kërkimi shkencor dhe pjesëmarrja në çështjet e menaxhimit akademik dhe administrativ.

Institucioni tjetër që përcaktohet në ligj në nenin 12 është Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI), institucion publik në varësi të ministrisë përgjegjëse për arsimin dhe kërkimin shkencor, që ka për detyrë kryesore shpërndarjen e fondeve për programet e kërkimit shkencor, mbi bazën e projekteve të paraqitura prej institucioneve të arsimit të lartë dhe institucioneve të kërkimit shkencor në fushat e shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane.

Në të njëjtën kohë, ligji përcakton ASCAL si person juridik publik që është përgjegjëse për sigurimin e cilësisë në arsimin e lartë. ASCAL, përmes mekanizmave të sigurimit të cilësisë, akreditimit dhe proceseve të tjera, monitoron dhe vlerëson cilësinë e institucionit dhe të programeve të ofruara. Kjo agjenci vlerëson dhe akrediton IAL dhe programeve të të tre cikleve të studimit, nëpërmjet të cilave realizohet kërkimi shkencor.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- **Strategjia Kombëtare e Pronësisë Intelektuale 2022 – 2025**, ka 5 qëllime politike dhe tek qëllimi i parë i politikës ‘Përmirësimi i kuadrit ligjor në fushën e pronësisë intelektuale’ është hartuar objektivi specifik që ndikon drejtpërdrejtë në cilësinë e kërkimit shkencor, Objektivi specifik 4 ‘Ngritja e platformës për të drejtën e autorit’.

Tek qëllimi ‘Zhvillimi dhe forcimi i institucioneve, të përfshira në zbatimin e të drejtave të pronësisë intelektuale’, objektivi specifik i gjashtë i strategjisë ‘Rritja e nivelit të cilësisë së shërbimeve të DPPI-së dhe Drejtorisë së të Drejtave të Autorit’, lidhet drejtpërdrejtë me inovacionin. Gjithashtu objektivi 14 ‘Ngritja e qendrave të transferimit të teknologjisë’ synon që deri në 2025 të mbarojë procesin e ngritjes së qendrave në IAL-të publike.

- **Programi Shumëvjeçar Për Politikën Spektrale dhe Plani i Veprimit²²** objektivi strategjik (f) synon promovimin e inovacionit dhe më specifikisht ‘Promovimin e inovacionit dhe të investimeve, duke përfunduar fleksibilitetin në përdorimin e spektrit radio, nëpërmjet aplikimit të parimeve të neutralitetit teknologjik midis zgjidhjeve teknologjike që mund të zbatohen dhe nëpërmjet një parashikimi të përshtatshëm rregullator, bazuar midis të tjerash në ligjin për komunikimet elektronike, dhe nëpërmjet lirimit të spektrit radio në harmoni me zhvillimet në BE për teknologjitë e reja të avancuara, si dhe përmes mundësisë së transferimit/tregtimit të të drejtave të përdorimit të spektrit radio, duke krijuar në këtë mënyrë mundësi për zhvillimin e shërbimeve të ardhshme digjitale.

- **Agjenda Digjitale e Shqipërisë dhe Plani i Veprimit 2022–2026²³** Edhe pse vizioni i qeverisë në këtë fushë lidhet dhe kontribuon drejtpërdrejtë tek SKKSHTI, përsëri mund të evidentohet synimi 4 ‘5.4. Synimi 4: Edukimi digjital dhe aftësitë digjitale: transformimi i të mësuarit dhe mësimeve’ si qëllim apo synim që është më afër vizionit të kësaj strategjie.

Lidhja me PKIE & Acquis të BE-së

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023 – 2030 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull.

Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativë politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109, i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit/Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik).

²²VKM Nr. 636, datë 29.7.2020

²³VKM Nr. 370, datë 1.6.2022

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Në zbatim të metodologjisë së përcaktuar, kapitulli 25 përmban: - Financimin e programit buxhetor për kërkimin shkencor në kuadrin e Arsimit të lartë - Performancën e Shqipërisë në programet kombëtare dhe ndërkombëtare të kërkimit shkencor (veçanërisht në programin kuadër H2020) - Strategjinë e Specializimit Inteligjent, ecuria gjatë 2021 - Politikën e Shkencës së Hapur (Open Science).

Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2022–2024 rendit ndër arritjet kryesore për Kapitullin 25 “Shkenca dhe Kërkimi” **për vitin 2021:**

- Ecuria me përgatitjen e Strategjisë së Specializimit Inteligjent.
- Rritja, e buxhetit për kërkimin shkencor;
- Përmirësimi i infrastrukturës së kërkimit shkencor si rezultat i masave në kuadër të “Paktit për Universitetin”.
- Ndërtimi i anketës dhe marrja e informacionit mbi disa indikatorë dhe prodhimin e statistikave të fushës së kërkimit shkencor dhe inovacionit;
- Përmirësimi i kuadrit rregullator të vlerësimit të cilësisë së kërkimit shkencor, nëpërmjet VKM-së nr. 165, datë 21.3.2018, i ndryshuar. Në MAS është ngritur një grup pune për të siguruar informacionin e institucioneve të arsimit të lartë i cili do të shërbejë si bazë kombëtare të dhënash për këtë sistem.

Ndërkohë që për vitin 2022, Plani Kombëtar për Integrimin Evropian 2022–2024, bazuar edhe në rekomandimet e Raportit të Komisionit Evropian për Shqipërinë për vitin 2021 rendit si prioritete për Kapitullin 25 “Shkenca dhe kërkimi”:

- Financimin i Programeve Kombëtare/Ndërkombëtare të Bashkëpunimit Shkencor e Teknologjik të mbështetura financiarisht.
- Nxitjen e punës kërkimore në IAL-të publike nëpërmjet financimit të drejtpërdrejtë të 3,500 kërkuesve, ku prioritet kanë femrat.
- Projekte bashkëpunimi të institucioneve të arsimit të lartë me biznesin privat në Programet Kombëtare të Kërkimit dhe Zhvillimit, Programet Kombëtare dhe Ndërkombëtare. Zgjerimi i bashkëpunimit të institucioneve të arsimit të lartë me biznesin privat.
- Fonde për pjesëmarrjen në marrëveshjen kuadër të Programeve të BE-së për Kërkim dhe Inovacion, pjesëmarrje që premtan arritje të mëdha në kërkimin shkencor dhe synon sigurimin e konkureshmërisë.
- Fonde grand për pjesëmarrje me të drejtë dhe të plotë të Republikës së Shqipërisë në programin Erasmus+, programi i BE-së për arsimin, trajnimin, rininë dhe sportin, propozuar nga Komisioni Evropian, që synon të nxisë modernizimin e sistemeve arsimore me 20 milion lekë në vit.

Granti i punës kërkimore-shkencore dhe veprimtarive krijuese, ku janë parashikuar 1 miliard e 50 milion lekë me një fond vjetor prej 250 milion lekë në vit.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Lidhja me Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ)

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionin 2023-2030 reflekton qëllimet dhe objektivat e hartuara në kuadër të OZHQ 9 “**Industri, Inovacion dhe Infrastrukturë** – sipas të cilit shtetet janë zotuar të ndërtojnë një infrastrukturë elastike, të promovojnë industrializimin e qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës dhe të nxisin inovacionin”. Në veçanti, ky dokument strategjik reflekton synimet 9.5 të OZHQ 9, në kontekstin e Objektiveve të Zhvillimit të Qëndrueshëm 2015 – 2030 për të inkurajuar maksimizimin e kërkimit shkencor, përmirësimin e aftësive teknologjike të sektorëve industrialë në të gjitha vendet, në veçanti vendet në zhvillim, duke përfshirë, deri në vitin 2030, inkurajimin e inovacionit dhe rritjen e konsiderueshme të numrit të kërkuesve shkencorë dhe shpenzimeve publike dhe private të kërkimit dhe zhvillimit.

Lidhja me angazhime/marrëveshje të tjera ndërkombëtare

SKKSHTI 2023-2030 reflekton standardet dhe objektivat e parashikuara në marrëveshje ndërkombëtare të ratifikuara nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë si dhe standarde të përpunuara nga organizmat ndërkombëtarë dhe rajonalë ku shteti shqiptar ka marrë përsipër angazhime afatgjata. Ky dokument strategjik reflekton ndër të tjera standardet e akteve me natyrë ndërkombëtare si më poshtë:

- a) Agjenda e Ballkanit Perëndimor për Inovacionin, kërkimin, edukimin, kulturën, të rinjtë dhe sportet;²⁴
- b) Qasja Globale Evropiane për Kërkimin Shkencor dhe Inovacionin: Strategjia Evropiane për bashkëpunimin ndërkombëtar në një botë që ndryshon;²⁵
- c) Strategjia Evropiane për Kërkimin dhe Inovacionin 2020-2024 dhe Plani Strategjik i BE-së për Kërkimin dhe Inovacionin 2020-2024²⁶
- d) Parimet e Zonës Evropiane për Kërkimin (European Research Area (ERA) që janë:
 - i. Sisteme kombëtare të kërkimit shkencor më efektive;
 - ii. Bashkëpunim dhe konkurrencë ndërkombëtare optimale duke përfshirë ‘zgjidhje e përbashkët e sfidave të mëdha’ dhe ‘infrastrukturat e kërkimit’;
 - iii. Një treg pune i hapur për kërkuesit;
 - iv. Barazi gjinore dhe aplikimi i politikave gjinore edhe në kërkim;
 - v. Qarkullim optimal, akses dhe transferim i njohurive shkencore, duke përfshirë ‘qarkullimin e njohurive’ dhe ‘aksesin e hapur’;
 - vi. bashkëpunimi ndërkombëtar²⁷
- e) European Research Area Policy Agenda: Overview of Actions for the period 2022-2024²⁸

²⁴Western Balkans Agenda on Innovation, Research, Education, Culture, Youth and Sports tek https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation/western-balkans_en#agenda-on-innovation-research-education-culture-youth-and-sports

²⁵Komisioni Evropian “COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the Global Approach to Research and Innovation Europe's strategy for international cooperation in a changing World” Brussels, 18.5.2021 COM(2021) 252 final, tek https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/ec_rtd_com2021-252.pdf

²⁶Komisioni Evropian “ Strategic Plan 2020-2024 DG Research and Innovation “ tek https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/rtd_sp_2020_2024_en.pdf

²⁷https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/european-research-area_en

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- f) Programi kuadër i Ri Evropian për Kërkimin dhe Inovacionin “Horizon Europe”
- g) European Research Infrastructure Consortium (ERIC)²⁹

Lidhja e Strategjisë me Agjendën e Ballkanit Perëndimor për Kërkimin, Inovacionin, Edukimin, Kulturën, Rininë dhe Sportet (Agjenda)

Strategjia e re për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030 mishëron në të njëjtën kohë frymën dhe qëllimet politike të Agjendës së Ballkanit Perëndimor për Kërkimin, Inovacionin, edukimin, kulturën, rininë dhe sportet (Agjenda). Agjenda rendit si pjesë të reformës së saj politike mbështetjen e reformave në vendet e Ballkanit Perëndimor (përfshirë Shqipërinë) në fushën e kërkimit shkencor dhe Inovacionit. Në mënyrë të veçantë, Agjenda politike rendit si pjesë të prioritetëve strategjike:

- a) Asocimi i plotë në Horizon Europe për Ballkanin Perëndimor
- b) Mbështetja e asocimit afatgjatë dhe të plotë në programet Erasmus+ dhe Korpusit Evropian të Solidaritetit për Ballkani Perëndimor
- c) Asocimi i plotë në programin e Evropës Krijuese për Ballkanin Perëndimor
- d) Integrimi në Zonën e re Evropiane të Kërkimit dhe Inovacionit (ERA)
- e) Të mundësojë një pjesëmarrje më të fortë në Zonën Evropiane të Arsimit të Lartë (EHEA) si edhe
- f) Finalizimi i Strategjisë së Specializimit Smart (S3) dhe mbështetja e zbatimit të tyre për të gjithë shtetet.³⁰

Arritjet dhe mësimet e nxjerra nga zbatimi i Strategjisë për Shkencën, Teknologjinë dhe Informacionin gjatë periudhës 2017-2022

Strategjia Kombëtare të Kërkimit Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionit 2017 – 2022 pasqyrore dhe përfshinte gjashtë Prioritetet e ERA-s. Gjithashtu ajo mbështetej në prioritetet e përcaktuara në Axhendën 21-të OKB-së, Axhendën 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, Strategjinë Evropa 2020, Axhendën Evropiane për Unionin e Inovacionit dhe Strategjinë e Zhvillimit Rajonal SEE-2020. Në zbatim të saj, AKKSHI ka vazhduar të koordinojë dhe promovojë Horizon Europe, MSCA, COST, EURAXESS, Charter and Code, HRS4R dhe CEEPUS program.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2017-2022 u monitorua për herë të parë në 2019 përmes urdhrin të Ministrit nr. 120 datë 28.02.2019 ‘Për Monitorimin e Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin 2017-2022’. Gjatë 2021 me urdhrin Nr. 425, datë 2.11.2021 të Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për Ngritjen e Grupit të Punës për Monitorimin e Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin 2017 – 2022”, GP monitoroi për herë të dytë zbatimin e “Strategjisë Kombëtare për kërkimin shkencor, teknologjinë dhe Inovacionin 2017 – 2022”.

²⁸https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2021-11/ec_rtd_era-policy-agenda-2021.pdf

²⁹https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/european-research-infrastructures/eric_en

³⁰WESTERN BALKANS AGENDA ON INNOVATION, RESEARCH, EDUCATION, CULTURE, YOUTH & SPORT, Political Agenda, European Union 2021

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Në të dyja rastet, analiza u realizua **në dy nivele** për çdo prioritet strategjik:

- Identifikim të statusit të produkteve;
- Identifikim të statusit për arritjen e treguesve.

SKKSHTI 2017-2022 ishte e organizuar në katër (4) prioritete strategjike, tetë (8) qëllime strategjike dhe njëzet (20) objektiva, progresi i të cilave synohej të matej nëpërmjet realizimit të dyzet e pesë (45) produkteve dhe arritjes së gjashtëmbëdhjetë treguesve të rezultatit për një periudhë pesë vjeçare. Bazuar në raportin e monitorimit, Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin, 2017-2022 (SKKSHTI) dhe Plani i Veprimit i saj janë vlerësuar si një hap pozitiv në kuadër të planifikimit të masave për konsolidimin institucional, ligjor e financiar të kërkimit shkencor, ekosistemit të inovacionit dhe zhvillimit teknologjik. Megjithatë, raporti i monitorimit të Strategjisë evidentoi rëndësinë e rishikimit të resurseve buxhetore të planifikuara për Kërkimin Shkencor dhe Inovacionin nga 0.03% e PBB-së në 1% të saj.

Hartimi i strategjisë u ndërmorr në kuadër të procesit të reformimit të Sistemit të Shkencës iniciuar nga qeveria mbështetur në hartimin e tri dokumenteve kryesorë:

1. Hartimi i Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin për periudhën 2017-2022;
2. Hartimi i dokumentit politik për riformimin e sistemit institucional të kërkimit shkencor në Republikën e Shqipërisë;
3. Hartimi i projektligjit për shkencën në Republikën e Shqipërisë.

Me gjithë përpjekjet dhe iniciativën në nivel ministrie, raporti i vlerësimit nënvizon se projektligji për kërkimin shkencor është ende në pritje të miratimit. Mos miratimi i projektligjit ka ndikuar në vonesën e ngritjes së sistemit institucional të kërkimit shkencor të planifikuar në Strategji:

- Krijimi i Këshillit Ndërmintor të Politikave të Shkencës, Teknologjisë e Inovacionit;
- Krijimi i një Strukture Koordinuese Kombëtare për politikën SHTI;
- Krijimi i Nënkomisionit të Përhershëm Parlamentar për Shkencën, Teknologjinë e Inovacionin pranë komisionit të Arsimit.

Raportet e monitorimit kanë evidentuar një sërë arritjesh në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionit. Është hartuar dokumenti Rekomandues mbi riformimin e sistemit institucional të kërkimit shkencor në Shqipëri nga Grupi i Punës, ngritur me urdhrin nr. 276, datë 01.06.2016 të Ministrisë të Arsimit dhe Sportit “Për ngritjen e Grupit të Punës për Reformimin e Sistemit Institucional të Kërkimit Shkencor”. Ky dokument përcakton Vizionin, Misionin dhe parimet Bazë të reformës së kërkimit shkencor.

AKKSHI bazuar në Vendimin nr. 11, datë 26.06.2019, të Bordit të Administrimit, ka realizuar financimin e 6 projekteve të aplikuara në Thirrjen e shpallur në muajin qershor 2018, në 6 fushat e Programeve Kombëtare të Kërkim Zhvillimit. Vlera e financuar për këto projekte është 39,779,340 lekë. Në vitin 2021 u financua faza e dytë e këtyre projekteve në vlerën 8,941,663 lekë. Po kështu, bazuar në Vendimin nr. 01, datë 21.07.2021, të Bordit të Administrimit, AKKSHI ka realizuar financimin e 15 projekteve të infrastrukturës së kërkimit shkencor në vitin 2019. Vlera e projekteve të financuara është 164,114,255 lekë.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Gjatë 2021, bazuar në vendimin nr. 01, datë 01.10.2021 të Bordit të Administrimit, AKKSHI ka realizuar financimin e 15 projekteve të infrastrukturës së kërkimit shkencor për vitin 2021 në shumën 186,300,255 lekë. 55% e drejtuesve të projekteve të financuara në AKKSHI, në vitin 2021 ishin femra.

Ndërkohë, Agjencia Kombëtare e Financimit dhe Arsimit të Lartë (AKFAL), organizimi dhe funksionimi i të cilës është miratuar me Vendim të Këshillit të Ministrave nr. 397, datë 03.05.2017, në zbatim të Ligjit të arsimit të lartë nr. 80/2015 me funksion parësor shpërndarjen e fondeve publike për mbështetjen e veprimtarisë së institucioneve publike të Arsimit të Lartë, mbështetjen me bursa të studentëve, dhe garantimin e skemës së kredive studentore është bërë funksionale.

Mbështetur në vendimin nr. 504, datë. 24.6.2020, të Këshillit të Ministrave "Për krijimin e bazës së të dhënave shtetërore të studentëve të cilët studiojnë jashtë vendit dhe shtetasve të huaj me origjinë shqiptare të cilët përfitojnë bursa nga Republika e Shqipërisë", platforma "Databaza e studentëve" aktualisht është funksionale dhe e aksesueshme. Baza e të dhënave shtetërore e studentëve shqiptarë ka si institucion administrues Agjencinë Kombëtare të Diasporës. Platforma përbën risi në zhvillimin e një sistemi informatik për automatizimin e procedurës së përfitimit të bursave të studimit nga Republika e Shqipërisë, i cili në zbatim të politikave të institucionit do të përmirësojë procesin e regjistrimit, verifikimit dhe menaxhimit të të gjithë të dhënave të nevojshme të studentëve.

Agjencia Kombëtare e Diasporës, në kuadër të realizimit të misionit të saj, bazuar në Ligjin nr.115, datë 18.12.2017 "Për krijimin e Agjencisë Kombëtare të Diasporës", i ndryshuar, me qëllim ruajtjen dhe promovimin e vlerave të identitetit kombëtar dhe trashëgimisë kulturore, si dhe forcimin dhe konsolidimin e bashkëpunimit institucional me diasporën, ka nënshkruar me datë 16.09.2021, marrëveshje bashkëpunimi me Institutin "Alb-Shkenca". Nëpërmjet kësaj marrëveshje palët synojnë nxitjen e bashkëpunimit me Diasporën Shkencore Shqiptare në fushën e kërkim-zhvillimit, organizimin e takimeve dhe konferencave shkencore, botimeve dhe studimeve shkencore.

Referuar, rritjes së bashkëpunimit mes komunitetit të kërkimit shkencor dhe biznesit 2017-2022, për periudhën 2017-2019 Qeveria Shqiptare vuri në dispozicion të mbështetjes së NVM-ve, fondin total prej 194 000 000 lekë, të ndarë sipas fushave përkatëse, konkretisht:

- Fondi i Konkurrueshmërisë, për periudhën referuese, me një total prej 94 000 000 lekë.
- Fondi në Mbështetje të Sipërmarrjeve të Reja Start Up, për periudhën referuese, me një total prej 30 000 000 lekë.
- Fondi i Inovacionit, për periudhën referuese, me një total prej 40 000 000 lekë.
- Fondi i Ekonomisë Kreative, (Artizanatit), për periudhën referuese, me një total prej 30 000 000 lekë.

Gjatë kësaj periudhe, aplikuan në total 246 ndërmarrje dhe prej tyre u mbështetën 169 ndërmarrje, pra rreth 70% e aplikuesve kanë qenë aplikime cilësore të vlerësuara nga KAG (Komisioni i Aprovimit të Grantit) si fituese të mbështetjes financiare.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Për vitin 2020 dhe 2021, AIDA në bashkëpunim me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë ka finalizuar procesin e hartimit të skemave të reja të grantit për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme shqiptare dhe ka hapur thirrjet për aplikime në vitin 2022.

Në fushën e bashkëpunimit midis institucioneve publike dhe IAL në vend, Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Industriale (DPPI) ka nënshkruar disa marrëveshje me Institucionet e Arsimit të Lartë (IAL) në vendin tonë.

Qëllimi i nënshkrimit të këtyre marrëveshjeve është përcaktimi i mënyrave dhe modaliteteve të caktuara për të rritur ndërgjegjësimin për konceptin e pronësisë industriale dhe intelektuale në tërësi, informimin dhe sensibilizimin e studentëve, stafit akademik të përfshirë në punë kërkimore dhe shkencore, lidhur me rëndësinë e mbrojtjes së të drejtave të pronësisë industriale si dhe organizimin e aktiviteteve të përbashkëta, internship-eve, sesioneve të ndryshme informimi sipas fushës së përgjegjësisë etj.

Në kuadër të rritjes së bashkëpunimit mes komunitetit të kërkimit shkencor dhe biznesit 2017- 2022 janë realizuar një sërë aktivitete për rritjen e njohurive të bizneseve mbi projektet e Bashkimit Evropian për kërkimin shkencor si dhe inovacionin, programet rajonale. Pozitive është mbështetja financiare e alokuar nga Delegacioni Evropian prej 6.6 milion euro në mbështetje të ekosistemit të inovacionit dhe start- upeve në lidhje me hartimin dhe zbatimin e projektit pilot Innovation Albania. Vizioni i këtij projekti ishte:

1. Forcimi i ekosistemit të inovacionit në Shqipëri;
2. Përfshirja e qytetarëve në diskutimin e hulumtimit;
3. Krijimi e një mjedisi që tërheq dhe ushqen talentin;
4. Mbështetja e Start-upeve shqiptare.

Megjithatë, raporti nënvizon se ende mbetet sfide ndërveprimi dhe koordinimi midis bizneseve dhe kërkuesve shkencorë.

Në kuadër të **Vlerësimit të cilësisë së kërkimit shkencor** është miratuar Vendimi nr. 165, datë 21.03.2018 i Këshillit të Ministrave "Për miratimin e metodologjisë së procesit të vlerësimit të veprimtarisë kërkimore shkencore të njërive bazë të institucioneve të arsimit të lartë". Po kështu, në 2021, për krijimin e Regjistrisë Kombëtare të Revistave dhe Periodikëve Shkencorë në Republikën e Shqipërisë, është ngritur grupi i punës me urdhrin nr. 394, date 04.10.2021 të Ministrisë të Arsimit dhe Sportit "Për ngritjen e grupit të punës për hartimin e udhëzimit për krijimin e regjistrisë kombëtare të revistave dhe periodikëve shkencorë në Republikën e Shqipërisë dhe për përcaktimin e kritereve që duhet të plotësojnë revistat dhe periodikët shkencorë për t'u regjistruar në regjistrinë kombëtare të Republikës së Shqipërisë". Në fund të vitit 2022, grupi i punës ka përfunduar punën e tij dhe udhëzimi është miratuar.

Referuar, krijimit të Platformës (on-line) të të dhënave për kërkimin shkencor në RSH, në lidhje me kapacitetet njerëzore, infrastrukurore, biblioteka & arkiva (Albanian Research Information System-ARIS), është ngritur portali i kërkimit Shkencor (kërkimi-shkencor.arsimi.gov) qëllimi i të cilit është mbledhja, analizimi dhe përpunimi i të dhënave në shërbim të zhvillimit dhe rritjes së cilësisë të kërkimit shkencor në vend.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Në të njëjtën fushë, është ngritur platforma UCRIS e cila mbledh të dhënat e kërkimit shkencor që nevojiten për platformën ACRIS. Platforma bazohet në arkitekturën DSPACE-CRIS e cila është adaptuar sipas specifikave EUROCRIS dhe CERIF. Platforma është e lidhur me databazat e rëndësishme të kërkimit si PubMed, Scopus, Web of Knowledge (WoS), Google Scholar dhe ORCID dhe mundëson edhe lidhjen me databazat evropiane të kërkimit Open Aire. Platforma U-CRIS do të lidhet edhe me platformën kombëtare ACRIS e parashikuar për rankimin e IAL-ve në bazë të performancës në fushën e kërkimit shkencor.

Në fushën e nxitjes së inovacionit dhe mbështetjes së biznesit, Rrjeti European i Ndërmarrjeve (Enterprise Europe Network, EEN) është rrjeti më i madh në botë për mbështetjen e NVM-ve me focus ndërkombëtarizimin. Ai nxit rritjen e bizneseve dhe punësimin duke ofruar shërbime për NMV-të si dhe burime për biznese të tjera, universitete dhe qendra kërkimore, ofron shërbime mbështetëse për të ndihmuar NVM-të të bëjnë biznes në Tregun Unik të BE-së, si dhe të përmirësojnë konkurrencën e NVM-ve Europiane. Rrjeti operon në Shqipëri me bashkëfinancim nga BE, nën programin COSME që prej 2015. AIDA është koordinatori i këtij programi në Shqipëri, duke bashkëpunuar me 3 organizata të tjer brenda Konsorciumit shqiptar si Dhoma e Tregëtisë dhe Industrisë Tiranë, Bashkimi i Dhomave të Tregëtisë dhe Industrisë së Shqipërisë dhe Instituti për Politikat Publike dhe Mirëqeverisjen. Deri në 2021, nëpërmjet shërbimeve të ofruara nga ky rrjet janë nënshkruar 32 marrëveshje partneriteti midis ndërmarrjeve shqiptare dhe atyre europiane. (www.een.al).

Gjithashtu, për nxitjen e biznesit për krijimin e sipërmarrjeve të reja (Start-up) në inovacion dhe teknologji, është miratuar Fondi në Mbështetje të Sipërmarrjeve të Reja "Start-Up" me VKM nr. 593, datë 10.09.2014, "Për krijimin e Fondit në Mbështetje të Sipërmarrjeve të reja Start Up", i ndryshuar. Ky fond është menaxhuar nga AIDA për periudhën 2014-2019.

Sektorët kryesorë që ka mbështetur fondi, janë:

- Sektorët prodhues dhe të shërbimit.
- Sektorin e industrisë së lehtë.
- Sektorin e turizmit.
- Fushën e kërkimit dhe zhvillimit.
- Procesin e agropërpunimit.
- Fushën e dizenjimit, modelimit, artizanatit.

Për periudhën 2017-2019, nga ky fond kanë përfituar 51 kompani të reja nga 89 kompani aplikuese dhe janë disbursuar në total 21 551 378 lekë.

Gjithashtu, në 2022 janë miratuar edhe ligje dhe akte nënligjore të tjera si

1. Ligji 25/2022 "Për Mbështetjen dhe Zhvillimin e StartUp-eve";
2. VKM nr. 311, datë 11.5.2022 "Për percaktimin e rregullave të hollesishme për veprimtarinë dhe mënyrën e ofrimit të shërbimit start up one-stop-shop si dhe shërbimeve për të cilat aplikohet tarifa zero për mbështetjen e start up-eve";

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

3. VKM nr. 312, datë 11.5.2022 "Për percaktimin e rregullave të hollësishme për përmbajtjen e regjistrit të startup-eve dhe lehtësuesve, mënyrën e funksionimit dhe nderlidhjen e tij me portalin qeveritar "e-Albania", si dhe për dokumentet elektronike - pasaporta e startup-eve dhe pasaporta e lehtësuesve".

4. VKM nr. 315, datë 11.5.2022 «Për percaktimin e kërkesave dhe kriterëve që duhet të plotësojnë startup-et dhe lehtësuesit e startup-eve, si dhe miratimin e procedurave dhe afateve të thirrjes për perfitimin e granteve, dhe masave mbështetëse".

Referuar projekteve të bashkëpunimit ndërkufitar e ndërkombëtar në fushën e kërkimit shkencor, bazuar në Marrëveshjen e Bashkëpunimit Shkencor e Teknologjik midis Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Austrisë, nënshkruar në 2 Maj 2012 dhe Protokollit të Përbashkët të mbajtur në 05.12.2014, gjatë 2018 u çel thirrja për projekte bilaterale Shqipëri-Austri, në të cilin u përzgjedhën 10 projekte fituese dhe u financuan 7 projekte bilaterale me Austrinë. Gjatë 2021, AKKSHI çeli thirrjen e dytë për paraqitjen e projekt-propozimeve dypalëshe.

Bazuar në "Programin e Bashkëpunimit në Kuadër të Marrëveshjes për Bashkëpunimin mes Ministrisë së Arsimit e Sportit (MAS) të Republikës së Shqipërisë dhe Qendrës Kombëtare të Kërkimeve (Centro Nazionale di Ricerca - CNR)", nr. 5295 prot., datë 19.05.2017 dhe në zbatim të udhëzimit nr. 13 prot., datë 12.07.2012 "Për procedurën e paraqitjes, shqyrtimit, miratimit dhe raportimit të projekteve që financohen në kuadrin e programeve të bashkëpunimit shkencor dhe teknologjik ndërmjet dy vendeve", gjatë 2018, u financuan 2 projekte të paraqitura nga IAL private dhe 8 projekte të paraqitura nga IAL-të publike. Gjatë 2021, pas hapjes së thirrjes së dytë tekniko-shkencore mes Shqipërisë dhe Italisë u deklaruan fitues 10- projekt- propozime.

Në zbatim të Marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës për bashkëpunimin në fushën e arsimit dhe shkencës, nënshkruar më 8.03.2010, hyrë në fuqi më datë 1.12.2011, miratuar me VKM nr. 265 datë 21.04.2010, "Për miratimin e marrëveshjes, ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Kosovës, për bashkëpunimin në fushat e arsimit dhe të shkencës" dhe në zbatim të udhëzimit nr. 1 prot., datë 30.11.2017 "Për Procedurën e Paraqitjes, Shqyrtimit, Miratimit dhe Raportimit të Projekteve që Financohen në Kuadrin e Programeve të Bashkëpunimit Shkencor dhe Teknologjik ndërmjet dy Vendeve", gjatë 2020 janë financuar 17 (shtatëmbëdhjetë) projekt propozime.

Gjithashtu, në kuadër të rritjes së bashkëpunimit rajonal, në fushën e shkencës dhe teknologjisë AKKSHI gjatë 2021 ka filluar procesin për bashkëpunim dhe programe të përbashkëta me Kroacinë, Maltën, Serbinë dhe Sllovaninë.

Gjatë periudhës të zbatimit të Programit Kuadër të BE-së për Kërkim Shkencor dhe Inovacion H2020, Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI), në rolin e Koordinatorit Kombëtar për H2020 dhe Rrjetin e Pikave Kombëtare të Kontaktit, ka ndërmarrë një sërë veprimtarish për promovimin, informimin dhe ngritjen e kapaciteteve të komunitetit kërkimor në vendin tonë.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Nga ana e AKKSHI-it, u hartua databaza me adresat elektronike (e-Mail) të listës së kërkuesve shkencorë të universiteteve publike dhe ato jo publike si dhe instituteve kërkimore. Në këtë databazë janë regjistruar mbi 3800 adresa elektronike të cilat shërbejnë si platformë on-line e shpërndarjes së informacionit mbi aplikimet të Horizon 2020 në kohë reale.

Gjithashtu AKKSHI ka përgatitur dhe botuar në shqip udhërrëfyes e prezantimet informuese mbi Programin Horizon 2020 (H2020) ku çdo studiues mund të marrë çdo të dhënë mbi përmbajtjen e programit dhe mënyrën e aplikimit. Stafi i AKKSHI-t, ka asistuar grupet e kërkuesve shkencor, stafet akademike mbi aplikimin në Thirrjet tematike të Hapura dhe në Ardhje H2020, Partneritetet, Rrjetet, Trajnime etj.

Gjatë periudhës së zbatimit të programit AKKSHI ka organizuar 190 ditë informuese dhe trajnuese në kuadër të programit H2020 në universitete/fakultete publike, universitete/fakultete jo-publike, aktivitete në bashkëpunim me Komisionin Europian DG Research and Innovation, APRE, Research Executive Agency (REA), RCC, Instituti Italian i Kulturës, NCP Academy, Projekti i Asistencës Teknike për Programet EU, aktivitetet të përbashkëta me kërkues shkencorë, SME dhe Ekspertë Vlerësues.

Lidhur me angazhimi institucional në iniciativat Open Science të Komisionit Europian dhe Grupin e Punës Open Science të Këshillit të Bashkëpunimit Rajonal, RASH në bashkëpunim me partnere të tjerë të GÈANT Association ka filluar implementimin e iniciativës kombëtare për Open Science në rajonin e Europës Jugperëndimore përfshirë Shqipërinë përmes projektit NI4OS: National Initiative for OPEN SCIENCE. RASH ka krijuar iniciativën shqiptare për Open Science në bashkëpunim me AKKSHI. Janë bërë trajnime me të gjithë universitet publike shqiptare për platformën UCRIS e cila mbledh të dhëna për kërkimin shkencor dhe i bën ato “FAIR ready” për Open Science dhe ka filluar regjistrimi të dhënave në platformen AGORA të NI4OS për Open Science.

Raporti i vlerësimit evidentoi disa mësimet të nxjerra nga zbatimi i SKKSHTI 2017-2022, përmes të cilave u hartuan disa rekomandime për çështje të cilat duhet t'i adresojë SKKSHTI 2023-2030:

- Përfshirja në planet vjetore të njësive që mbulojnë fushën e Kërkimit Shkencor në MAS dhe institucionet e varësisë si AKKSHI të masave të planifikuara në SKKSHTI.
- Rritja e bashkëpunimit dhe ndarja e informacionit midis njësive që mbulojnë sektorin e kërkimit shkencor në MAS dhe institucioneve të varësisë.
- Integrimi i qëllimeve, objektivave strategjike dhe produkteve në PBA e programit buxhetor ‘Kërkimi Shkencor’.
- Rishikimi i fondit buxhetor i planifikuar në draft PBA 2020-2022 në përputhje me planifikimin në strategji për arritjen e fondeve publike për kërkimin shkencor deri në 1 % të GDP-së.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- Plotësimi i kuadrit ligjor i planifikuar në SKKSHTI ku theksohen: miratimi i ligjit për shkencën, draft - udhëzimi mbi përcaktimin e kritereve që duhet të plotësojnë revistat dhe periodikët shkencorë për t'u regjistruar në Regjistrin Kombëtar të Republikës së Shqipërisë; plotësimi i akteve nënligjore në kuadër të metodologjisë së vlerësimit të kërkimit shkencor; kuadrit rregullator për lëvrimin e granteve të përbashkëta midis komunitetit të kërkuesve shkencorë–bizneseve përmes Fondit të Teknologjisë e Inovacionit.
- Ngritja/konsolidimi i strukturës institucionale, Krijimi i Këshillit Ndërmintor të Politikave të Shkencës, Teknologjisë e Inovacionit; Krijimi i një Strukture Koordinuese Kombëtare për politikat SHTI; Krijimi i Nën komisionit të Përhershëm Parlamentar për Shkencën, Teknologjinë e Inovacionin pranë komisionit të Arsimit.
- Realizimi i vlerësimit dhe përmirësimit të infrastrukturës kombëtare të kërkimit shkencor duke krijuar Hartën Kombëtare të infrastrukturës së Kërkimit Shkencor si dhe planin kombëtar të investimeve për infrastrukturën e kërkimit.
- Vijimi i masave për sigurimin e aksesit të hapur online për të gjitha botimet shkencore të financuara me fondet publike.
- Rishikimi i akteve nënligjore për krijimin e mekanizmave nxitës ligjorë dhe fiskalë për financimin e kërkimit shkencor nga biznesi.
- Marrja e masave në kuadër të përmirësimit të përfshirjes së Shqipërisë në programin Horizon Europedhe bashkëpunimit me partnerë evropianë për t'u angazhuar në kërkim ndërkombëtar të përbashkët.

3. Deklarata e Vizionit

3.1 Vizioni

Duke marrë në konsideratë zhvillimet e deritanishme, vizioni për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Informacionin 2023-2030 është: *“Deri në vitin 2030, Shqipëria do të sigurojë kërkim shkencor cilësor për një zhvillim socio-ekonomik të qëndrueshëm gjithëpërfshirës dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe evropiane, bazuar në njohuritë e reja shkencore dhe risitë në teknologji dhe inovacion.”*

Kjo strategji bazohet në parimet e mëposhtme:

- Cilësi, risi dhe origjinalitet në fushën e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit;
- Efektiviteti i kostos për rezultatet e dëshiruara;
- Qasje shumëdisiplinore dhe ndërsektoriale për adresimin e sfidave në fushën e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit;
- Bashkëpunimi dhe partneriteti evropian dhe ndërkombëtar;
- Fuqizimi dhe rritja e pjesëmarrjes së grave dhe të rinjve në procesin e kërkimit shkencor dhe hartimit të projekteve kombëtare dhe ndërkombëtare në këtë fushë.

3.2 Qëllimet e politikave SKKSHTI

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

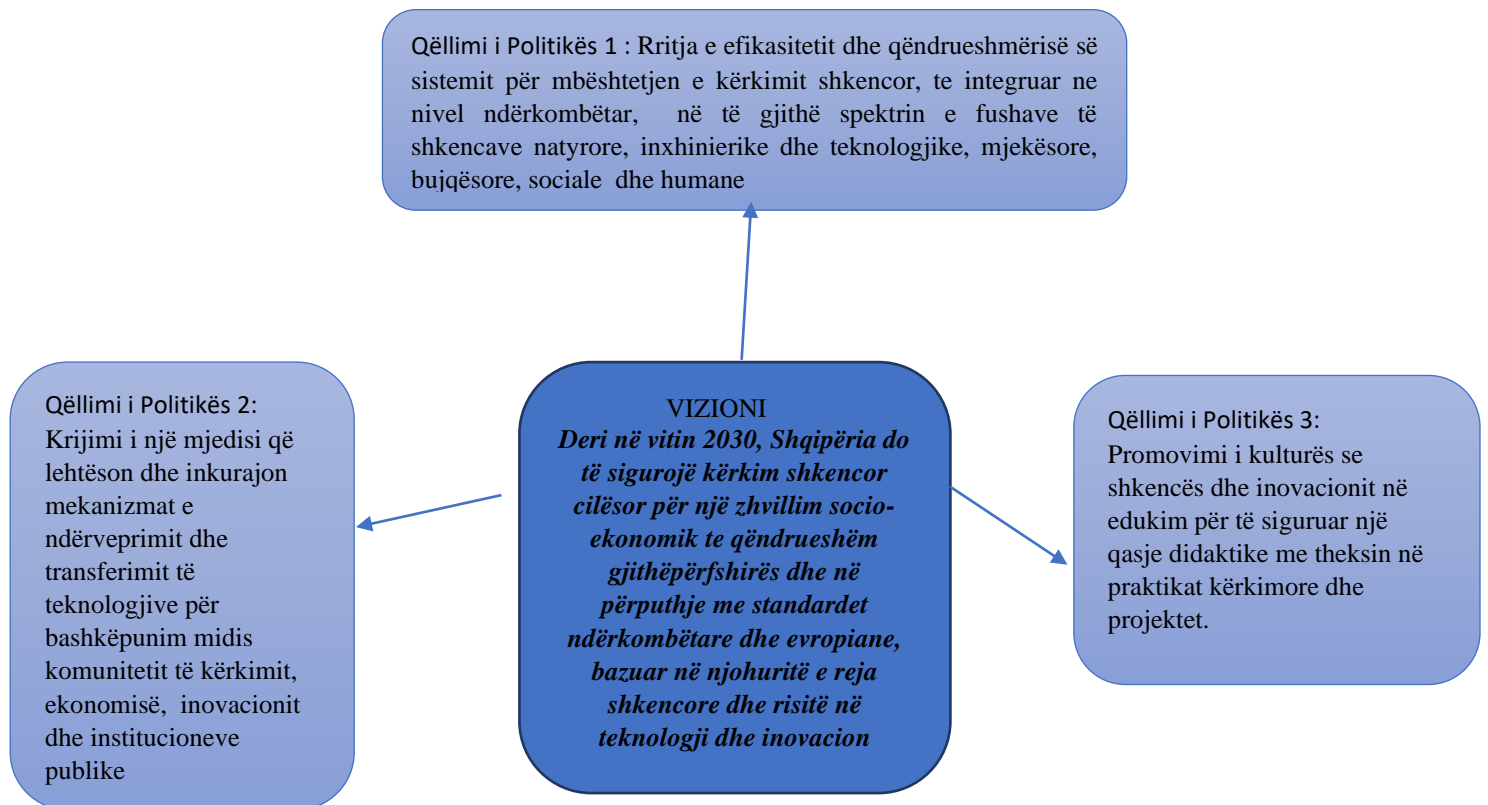
Vizioni i Strategjisë Kombëtare për Shkencën, Teknologjinë dhe Informacionin 2023-2030 synohet të arrihet përmes këtyre qëllimeve të politikës:

Qëllimi i Politikës 1: Rritja e efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së sistemit për mbështetjen e kërkimit shkencor, të integruar në nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e fushave të shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane

Qëllimi i Politikës 2: Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike.

Qëllimi i Politikës 3: Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikën kërkimore dhe projektet.

Lidhja midis vizionit dhe qëllimeve të politikës, paraqitet në figurën më poshtë:

PJESA II – QËLLIMET E POLITIKAVE DHE OBJEKTIVAT SPECIFIKË TË SKKSHTI2023-2030

Qëllimi i Politikës 1

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Qëllimi i Politikës 1: Krijimi i një sistem efikas dhe të qëndrueshëm për mbështetjen e kërkimit shkencor, të integruar në nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e shkencave humane, teknike dhe shoqërore.

Objektivat specifike:

Objektivi Specifik 1.1: Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritare;

Objektivi Specifik 1.2:Përmirësimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.

Objektivi Specifik 1.3:Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit

- Institucionet Drejtuese:

Ministria e Arsimit dhe Sportit – programet buxhetore

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen
0110	Planifikim, Menaxhim Administrimi

- Institucioni Pjesëmarrës:

Parlamenti, RASH, IAL, AKKSHI, INSTAT, ASPA

Masat dhe buxhetet e ndërlidhura për të arritur rezultatet specifike janë përshkruar në planin e veprimit të dokumentit strategjik që do të ngarkohet në IPSIS

Lidhja midis qëllimit të politikës dhe Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ)

Qëllimi i parë i politikës reflekton OZHQ 9 “**Industri, Inovacion dhe Infrastrukturë** – sipas të cilit shtetet janë zotuar të ndërtojnë një infrastrukturë elastike, të promovojnë industrializimin e qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës dhe të nxisin inovacionin.”.

Në veçanti, ky qëllim reflekton **synimet 9.5 të OZHQ 9**, në kontekstin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm 2015 – 2030 për të inkurajuar maksimizimin e kërkimit shkencor, përmirësimin e aftësive teknologjike të sektorëve industrialë në të gjitha vendet, në veçanti vendet në zhvillim, duke përfshirë, deri në vitin 2030, inkurajimin e inovacionit dhe rritjen e konsiderueshme të numrit të kërkuesve shkencorë dhe shpenzimeve publike dhe private të kërkimit dhe zhvillimit.

Objektivi Specifik 1.1:Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritare

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Periudha 2017-2022 ka shënuar disa arritje në kuadër të përmirësimit të kuadrit ligjor në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionit. Në këtë kuadër është hartuar Dokumenti Rekomandues mbi reformimin e sistemit institucional të kërkimit shkencor në Shqipëri nga Grupi i Punës, ngritur me urdhrin nr. 276, datë 01.06.2016 të Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për ngritjen e Grupit të Punës për Reformimin e Sistemit Institucional të Kërkimit Shkencor. Ky dokument përcakton Vizionin, Misionin dhe parimet Bazë të reformës së kërkimit shkencor.

Gjithashtu me urdhrin nr. 57, datë 25.03.2022, të Kryeministrit “Për ngritjen e Grupit Ndërinstitucional të Punës për Hartimin e Projektligjit “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”” është ngritur grupi i punës për hartimin e projektligjit të ri. Po kështu, me urdhrin nr. 212, datë 21.04.2022 të Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për caktimin e përfaqësuesëve të Ministrisë së Arsimit dhe Sportit dhe sekretariatit teknik të grupit ndërinstitucional të punës për hartimin e projektligjit “Për shkencën në Republikën e Shqipërisë” janë caktuar përfaqësuesit e MAS dhe është ngritur sekretariati teknik.

Megjithatë, pavarësisht ngritjes së grupeve të punës ende nuk është finalizuar hartimi i draftit përfundimtar të projektligjit me qëllim miratimin e tij në Parlament. Mbetet gjithashtu problematike ngritja e një strukture të posaçme koordinuese në nivel kombëtar për koordinimin e politikave në fushën e Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit. Sfidë për t’u kapërcyer gjatë periudhës që do të mbulojë strategjia e re mbetet edhe hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore lidhur me statusin e kërkuesit shkencor dhe kriterëve për vlerësimin e kërkimit shkencor që do t’i hapin rrugë rankimit të IAL sipas performancës në kërkimin shkencor. Në kuadër të garantimit të cilësisë dhe etikës në kërkimin shkencor mbetet gjithashtu i nevojshëm hartimi dhe miratimi i Kodit të Etikës në Kërkimin shkencor. Në drejtim të promovimit të barazisë gjinore në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionin vlen të përmendet se Shqipëria ka përqindjen më të lartë grave që kanë fituar gradën shkencore “doktor” (62.3%).³¹ Gjithashtu, nga viti 2021 është ngritur dhe funksionon Rrjeti i Grave Shqiptare në STEM që synon të kontribuojë në fuqizimin social dhe ekonomik të grave duke rritur përfaqësimin e tyre në STEM si në fushën akademike ashtu edhe në kërkimin shkencor dhe inovacion.³² Për më tepër, referuar të dhënave të përpunuara nga AKKSHI, rezulton se numri i projekteve fituese kombëtare dhe ndërkombëtare të drejtuara nga femra është më i lartë se ai i projekteve të drejtuara nga meshkuj. Të dhënat e 2022 tregojnë se nga 84 propozime të vlerësuara nga AKKSHI në të gjitha fushat prioritare u shpallën si fitues 46 projekte nga të cilat 31 projekte drejtoheshin nga femra dhe 15 nga meshkuj. Megjithatë, arritjet e përmendura reflektojnë iniciativat për promovimin e barazisë gjinore vetëm në aspekte të veçanta të kërkimit shkencor. Në këtë kuadër, me qëllim shtrirjen dhe promovimin e parimit të barazisë gjinore në të treja

³¹ Shih të dhënat She figures 2021 tek <https://op.europa.eu/en/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/67d5a207-4da1-11ec-91ac-01aa75ed71a1>

³²<https://scidevcenter.org/network-of-albanian-women-in-stem/>

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

drejtimit që mbulon kjo strategji, mbetet i rëndësishëm hartimi i një plani kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacion.

Së fundmi, procesi i integritit të Shqipërisë në Bashkimin Evropian, ka nxjerrë në pah detyrime lidhur me harmonizimin e kuadrit ligjor dhe rregullator shqiptar në përputhje me atë të Bashkimit Evropian. Gjatë vitit 2022 ka filluar puna analitike për vlerësimin e përputhshmërisë së kuadrit ligjor dhe nënligjor shqiptar në kuadër të Kapitullit 25 të BE-së “Shkenca dhe kërkimi shkencor”. Në këtë aspekt, gjatë periudhës në të cilën shtrihet kjo strategji, do të mbetet në qendër të vëmendjes rishikimi i plotë i korpusit të akteve ligjore dhe kuadrit rregullator, përfshirë atë institucional për kërkimin shkencor, me qëllim plotësimin e detyrimeve që burojnë nga procesi i asociimit të BE lidhur me kapitullin 25 “ Shkenca dhe kërkimi shkencor”.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes zbatimit të masave të parashikuara në planin e veprimit synohen të arrihen rezultatet e mëposhtme:

- a) Finalizimi dhe miratimi i ligjit “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”
- b) Hartimi i paketës së akteve nënligjore në zbatim të ligjit “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”
- c) Ngritja e Strukturës Kombëtare për Koordinimin e Politikave të Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit
- d) Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore lidhur me Statusin e Kërkuesit Shkencor
- e) Hartimi dhe miratimi i Kodit të Etikës së Kërkuesit Shkencor
- f) Klasifikimi i IAL sipas performancës në kërkimin shkencor
- g) Rishikimi i akteve ligjore dhe rregulatore në kuadër të kapitullit 25 të BE “Shkenca dhe Kërkimi shkencor”
- h) Hartimi dhe miratimi i rregullores për krijimin e regjistrit kombëtar të revistave dhe periodikëve shkencore.
- i) Hartimi dhe miratimi i planit kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacion.

Institucionet Drejtuese

Ministria e Arsimit dhe Sportit me programet buxhetore

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen
0110	Planifikim, Menaxhim dhe Administrimi

Institucionet Pjesëmarrës

Parlamenti, RASH, IAL, Akademia e Shkencave, ASCAL

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Objektivi specifik 1.1 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull. Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativa politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109 i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit / Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik)

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.1

Objektiv Specifik 1.1 Plotësimi dhe zbatim i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritare	
	<i>Masat:</i>
1.1.1	Miratimi i ligjit të ri “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”
1.1.2	Miratimi i paketës së akteve nënligjore në zbatim të Ligjit të ri “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”
1.1.3	Zhvillimi i fushatave sensibilizuese për ligjin “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”.
1.1.4	Krijimi i një Strukture Koordinuese Kombëtare për politikat mbi Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin.
1.1.5	Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore lidhur me Statusin e Kërkuesit Shkencor
1.1.6	Hartimi dhe miratimi i Kodi i Etikës në Kërkimin Shkencor
1.1.7	Hartimi i kriterëve dhe treguesve për vlerësimin e kërkimit shkencor dhe renditja e IAL sipas performancës në kërkimin shkencor
1.1.8	Rishikimi i akteve ligjore dhe nënligjore në kuadër të kapitullit 25 të BE “Shkenca dhe kërkimi shkencor”
1.1.9	Rishikimi i kuadrit rregullator përfshirë atë institucional për kërkimin shkencor në kuadër të detyrimeve që burojnë nga procesi i asociimit në BE lidhur me kapitullin 25 të BE “Shkenca dhe Kërkimi Shkencor”
1.1.10	Përmirësimi i kuadrit rregullator lidhur me përcaktimin e fushave prioritare të kërkimit shkencor
1.1.11	Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore që garantojnë aksesin në publikime të kërkuesve shkencorë të vendit për të qenë në linjë me strategjitë e Open Access që zbatohen në nivel evropian

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.1.12	Hartimi i një plani kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacion
1.1.13	Miratimi dhe vënia në zbatim (funktionalizimi) i rregullores për krijimin e regjistrin kombëtar të revistave dhe periodikëve shkencorë dhe për përcaktimin e kriterëve që duhet të plotësojnë revistat dhe periodikët shkencorë për t'u regjistruar në regjistrin kombëtar të Republikës së Shqipërisë

Tabela Nr. ___ : Lista e masave për arritjen e objektivit specifik 1.1

Detajimi i plotë e masave është dhënë në Planin e Veprimit IPSIS.

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: Ligji “Për shkencën në Republikën e Shqipërisë” i përfunduar dhe miratuar

Tregues 2: Struktura Kombëtare e Koordinimit të Politikave mbi SHTI e ngritur dhe funksionale

Tregues 3: Kuadri ligjor dhe rregullator mbi shkencën, teknologjinë dhe inovacionin i harmonizuar dhe në përputhje me direktivat dhe rregulloret e BE në kuadër të kapitullit 25 “Shkenca dhe kërkimi shkencor”

Tregues 4: IAL të rankuara sipas performancës së kërkimit shkencor

Tregues 5: Kodi i Etikës në kërkimin shkencor i hartuar dhe miratuar

Tregues 6: Paketa e akteve nënligjore lidhur me ligjin “Për shkencën në Republikën e Shqipërisë” e finalizuar dhe miratuar

Tregues 7: Planin kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacionin i hartuar dhe miratuar

Objektivi Specifik 1.2: Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe ofrimi i trajnimeve të stafëve akademike dhe institucioneve të tjera lidhur me shkrimin dhe pjesëmarrjen në projekte kombëtare dhe ndërkombëtare është i rëndësishëm në rritjen e performancës së Shqipërisë në programet kombëtare dhe ndërkombëtare. Gjatë periudhës 2021-2022 AKKSHI ka vazhduar informimin e personelit akademik të IAL lidhur me aplikimin dhe rritjen e pjesëmarrjes së tyre në programet kombëtare dhe ndërkombëtare. Gjithashtu, sesionet e informimit janë organizuar edhe në kuadër të pjesëmarrjes së IAL në projektet e infrastrukturës së kërkimit shkencor.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Gjatë periudhës të zbatimit të Programit Kuadër të BE-së për Kërkim Shkencor dhe Inovacion H2020, Agjencia Kombëtare e Kërkimit Shkencor dhe Inovacionit (AKKSHI), në rolin e Koordinatorit Kombëtar për H2020 dhe Rrjetin e Pikave Kombëtare të Kontaktit, ka ndërmarrë një sërë veprimtarish për promovimin, informimin dhe ngritjen e kapaciteteve të komunitetit kërkimor në vendin tonë. Nga ana e AKKSHI-it, u hartua databaza me adresat elektronike (e-Mail) të listës së kërkuesve shkencorë të universiteteve publike dhe ato jo publike si dhe instituteve kërkimore. Në këtë databazë janë regjistruar mbi 3800 adresa elektronike të cilat shërbejnë si platformë on-line e shpërndarjes së informacionit mbi aplikimet të Horizon 2020 në kohë reale. Gjithashtu AKKSHI ka përgatitur dhe botuar në shqip udhërrëfyes e prezantimet informuese mbi Programin Horizon 2020 (H2020) ku çdo studiues mund të marrë çdo të dhënë mbi përmbajtjen e programit dhe mënyrën e aplikimit. Stafi i AKKSHI-t, ka asistuar grupet e kërkuesve shkencor, stafet akademike mbi aplikimin në Thirrjet tematike të Hapura dhe në Ardhje H2020, Partneritetet, Rrjetet, Trajnime etj.

Një nga elementët kryesorë të aktiviteteve të AKKSHI-it për informimin dhe ngritjen e kapaciteteve kombëtare të H2020 ka qenë organizimi i eventeve të ditëve informuese dhe trajnuese H2020, në universitetet publike dhe ato jo-publike. Gjatë periudhës së zbatimit të programit AKKSHI ka organizuar 190 ditë informuese dhe trajnuese në kuadër të programit H2020 në universitete/fakultete publike, universitete/fakultete jo-publike, aktivitete në bashkëpunim me Komisionin Europian DG Research and Innovation, APRE, Research Executive Agency (REA), RCC, Instituti Italian i Kulturës, NCP Academy, Projekti i Asistencës Teknike për Programet EU, aktivitetet të përbashkëta me kërkues shkencorë, SME dhe Ekspertë Vlerësues.

Megjithatë, pavarësisht sesioneve të informimit, mbetet sfida rritja e kapaciteteve të kërkuesve shkencorë lidhur me shkrimin e projekteve kombëtare dhe ndërkombëtare, në mënyrë që përmbajtja dhe arritjet e tyre të kontribuojnë në cilësinë, rëndësinë dhe efektivitetin të kërkimit si edhe në përmbushjen e qëllimeve strategjike në fushat prioritare. Gjithashtu me rëndësi në këtë drejtim mbetet edhe forcimi i sistemit të shkencës përmes rritjes së bashkëpunimit në nivel ndërkombëtar dhe krijimit të rrjetit të kërkuesve shkencorë brenda dhe jashtë Shqipërisë.

Në drejtim të infrastrukturës së kërkimit shkencor, sistemi shqiptar i kërkimit shkencor dhe Inovacionit vuan nga mungesa e mjediseve të përshtatshme kërkimore, laboratorëve dhe infrastrukturave kërkimore për të kryer kërkime në të gjitha nivelet – një kusht themelor themelor për kryerjen e veprimtarisë shkencore dhe teknologjike të çdo lloji. Për periudhën 2021 – 2023, qeveria shqiptare ka përfshirë mbështetjen për infrastrukturën kërkimore në Planin e saj të Rimëkëmbjes Ekonomike me rishikimet kryesore nga Komisioni Evropian në qershor 2022, duke rekomanduar një mbështetje të fortë për një koordinim të qartë ndër-institucional, gjetjen e zgjidhjeve për kufizimet buxhetore, dhe ndërtimi i besimit midis universiteteve dhe kompanive – subjekte që nuk kanë bashkëpunim në vend.³³ Udhërrëfyesi i

³³ Ministria e Financave (2021) <https://www.financa.gov.al/wp-content/uploads/2021/02/Economic-Reform-Programme-2021-2023.pdf>

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

parë i Infrastrukturës Kërkimore për Shqipërinë u publikua në Mars 2022 nga Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal i financuar nga Komisioni Evropian.³⁴ Udhërrëfyese i Infrastrukturës Kërkimore është një dokument strategjik kyç për identifikimin e kërkimit potencial dhe shërben si një mjet për të drejtuar zhvillimin e mëtejshëm të infrastrukturës kërkimore dhe integrimin e komunitetit të kërkimit shkencor me sektorin e biznesit të Shqipërisë.³⁵ Në drejtim të zhvillimit të infrastrukturës së kërkimit shkencor, udhërrëfyese parashikon si nevojë rritjen e nivelit të investimeve në infrastrukturën kërkimore.³⁶ Në të njëjtën kohë, me rëndësi shihet rritja e investimeve totale në laboratorët kërkimorë. Përveç kësaj, financimi i qendrave të ekselencës në fushat prioritare kërkimore dhe ngritja e një parku shkencor dhe teknologjik gjithashtu duhet të merret parasysh në mënyrë që të krijohen kushte për zhvillimin e aktiviteteve kërkimore dhe inovative. Gjithashtu, mbetet sfida rritja e mobilitetit dhe bashkëpunimit institucional ndërmjet institucioneve të arsimit të lartë në rajonin e Ballkanit Perëndimor dhe më gjerë si edhe marrja e masave për rritjen e lëvizshmëria e studiuesve.³⁷

Gjatë periudhës që do të mbulojë Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030 synohen të përforcohen mekanizmat institucionale për promovimin e SHTI si edhe të përmirësohet infrastruktura mbështetëse për zhvillimin e projekteve kërkimore dhe atyre në fushën e teknologjisë dhe inovacionit. Gjithashtu, gjatë të njëjtës periudhë synohet rritja e kapaciteteve të kërkuesve në të gjitha strukturat arsimore, universitare me qëllim aplikimin nga ana e tyre të projekteve kërkimore shkencore jo vetëm në nivel kombëtar, por edhe ndërkombëtar.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik

Përmes zbatimit të masave të parashikuara në Planin e Veprimit synohet të arrihen rezultatet si më poshtë:

- a) Kapacitetet e kërkuesve shkencorë në lidhje me aplikimin në programe kombëtare dhe ndërkombëtare të forcuara
- b) Infrastruktura mbështetëse e kërkimit shkencor e forcuar dhe përmirësuar
- c) Platforma për aplikimin on-line të projekteve kërkimore e ngritur dhe funksionale
- d) Qendra Kombëtare Shkencore të Ekselencës të ngritura dhe të forcuara
- e) Harta Kombëtare e Infrastrukturës së Kërkimit Shkencor në Shqipëri e krijuar në përputhje me ESFRI (European Strategic Framework of Research Infrastructure)

³⁴Regional Cooperation Council (2022) "Research Infrastructure Roadmap for Albania" i aksesueshëm tek <https://www.rcc.int/download/docs/RI%20Roadmap%20Albania%20digital.pdf/c4abcbbc24ec0f623156ef8b257adebf.pdf>

³⁵Ibid.

³⁶Regional Cooperation Council (2022) "Research Infrastructure Roadmap for Albania" i aksesueshëm tek <https://www.rcc.int/download/docs/RI%20Roadmap%20Albania%20digital.pdf/c4abcbbc24ec0f623156ef8b257adebf.pdf>, faqe 6.

³⁷Regional Cooperation Council (2022) "Research Infrastructure Roadmap for Albania" i aksesueshëm tek <https://www.rcc.int/download/docs/RI%20Roadmap%20Albania%20digital.pdf/c4abcbbc24ec0f623156ef8b257adebf.pdf>, faqe 6.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

- f) Rritje e nivelit të mbështetjes financiare për aplikimin në projekte kombëtare
- g) Sistemi i shkencës dhe kërkimit shkencor i forcuar dhe përmirësuar përmes rritjes së bashkëpunimit në nivel ndërkombëtar
- h) Rrjeti i kërkuesve shkencore brenda dhe jashtë vendit i ngritur.

Institucionet Drejtuese

Ministria e Arsimit dhe Sportit me programet buxhetore

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen
0110	Planifikim, Menaxhim Administrimi

Institucionet Pjesëmarrës

AKKSHI, AKFAL, IAL, RASH

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Objektivi specifik 1.2 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull. Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativa politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109 i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit / Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik)

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.2:

Objektiv Specifik 1.2 Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.	
	<i>Masat:</i>
1.2.1	Ngritja e kapaciteteve për shkrimin e projekteve kombëtare shkencore, në mënyrë që përmbajtja dhe arritjet e tyre të kontribuojnë në cilësinë, rëndësinë dhe efektivitetin e kërkimit dhe përmbushjen e qëllimeve strategjike në fushat prioritare.
1.2.2	Organizimi i ditëve informative dhe i aktiviteteve promovuese për thirrjet e projekteve në programe ndërkombëtare
1.2.3	Trajnimi i stafeve akademike lidhur me aplikimin në programe ndërkombëtare
1.2.4	Ngritja dhe forcimi i qendrave kombëtare shkencore të ekselencës që integrojnë studiues dhe burime kërkimore në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.2.5	Krijimi i Hartës Kombëtare të infrastrukturës së Kërkimit Shkencor në Shqipëri në përputhje me ESFRI (European Strategic Framework of Research Infrastructure)
1.2.6	Forcimi i sistemit të shkencës dhe kërkimit shkencor përmes bashkëpunimit në nivel ndërkombëtar
1.2.7	Krijimi i rrjeteve të kërkuesve shkencorë brenda dhe jashtë Shqipërisë
1.2.8	Krijimi dhe përditësimi periodik i databazës së kërkuesve shkencorë
1.2.9	Rritja e mbështetjes financiare për aplikimin në projekte kombëtare dhe ndërkombëtare
1.2.10	Forcimi i kapaciteteve të pikave kombëtare të kontaktit (programi Horizon)
1.2.11	Zhvillimi i Platformës (online) të të dhënave për kërkimit shkencor në RSH, në lidhje me kapacitetet njerëzore, infrastrukturore, biblioteka dhe arkiva

Tabela Nr. ___ : Lista e masave për arritjen e objektivit specifik 1.2

Detajimi i plotë e masave është dhënë në Planin e Veprimit IPSIS.

Treguesit kryesorë të rezultateve

Treguesit kryesorë të rezultateve në lidhje me këtë objektiv:

- a) % e kërkuesve shkencorë të trajnuar mbi shkrimin dhe aplikimin në projekte kombëtare/ ndërkombëtare
- b) Harta Kombëtare e Infrastrukturës së Kërkimit Shkencor në Shqipëri e krijuar në përputhje me ESFRI (European Strategic Framework of Research Infrastructure)
- c) % e femrave drejtuese të projekteve shkencore kombëtare të kërkimit
- d) Numri i qendrave kombëtare shkencore të ekselencës të ngritura
- e) % e personelit akademik të IAL trajnuar lidhur me aplikimin në programe ndërkombëtare
- f) Numri i kërkuesve shqiptarë që kanë përfituar nga programet e shkëmbimit/ mobilitetit në kërkim

Objektivi Specifik 1.3: Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimit të treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Gjatë periudhës së zbatimit të Strategjisë Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2017-2022, AKKSHI dhe INSTAT kanë mbledhur dhe përpunuar të dhëna dhe tregues statistikorë që janë thelbësore për krijimin e databazave të të dhënave për kërkimin shkencor, teknologjinë dhe inovacionin. Me qëllim përmirësimit të sistemit të mbledhjes dhe përpunimit të të dhënave mbi kërkimin shkencor, nga 2020 AKKSHI dhe INSTAT kanë nënshkruar një memorandum bashkëpunimi, në kuadër të të cilit të dyja

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

institucionet bashkëpunojnë në fushën statistikore në kuadër të përmirësimit të cilësisë të prodhimit statistikor në përputhje me parimet e statistikave zyrtare.³⁸ Në kuadër të këtij memorandumi, AKKSHI ka bashkëpunuar ngushtësisht me INSTAT në drejtim të dërgimit të të dhënave të mbledhura brenda fushës së kërkimit shkencor. Megjithatë, mbetet sfida mungesa e një metodologjie të plotë të mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor.

Gjatë 2021, INSTAT, ka kryer vrojtme pranë sektorit të bizneseve private, organizatave jo fitim-prurëse, institucionet publike dhe institucionet e arsimit të lartë si dhe ka mbledhur të dhënat administrative për fondet e alokuara buxhetore për K&Zh. Për mbledhjen e të dhënave në IAL, INSTAT ka bashkëpunuar ngushtësisht me MAS-in.

Gjithashtu, me qëllim përmirësimin e sistemit të të dhënave gjatë periudhës që mbulon SKKSHTI 2023-2030 nevojitet marrja e masave për rritjen e kapaciteteve të stafit të MAS, AKKSHI dhe instituteve të tjera kërkimore për mbledhjen, analizën dhe raportimin e standardizuar të statistikave për kërkimin shkencor sipas standardeve ndërkombëtare (EUROSTAT, OECD). Problematikë gjithashtu numri i kufizuar i treguesve të performancës mbi kërkimin shkencor që do të mundësonte krahasimin në nivel evropian dhe ndërkombëtar.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes realizimit të masave të detajuara në planin e veprimit synohet të arrihen këto rezultate:

- Metodologjia e mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor e hartuar dhe miratuar
- Buletini vjetor mbi kërkimin shkencor i hartuar dhe publikuar
- Kapacitetet teknike të stafit të MAS, AKKSHI dhe instituteve kërkimore të ngritura lidhur me mbledhjen, analizën dhe përpunimin e të dhënave sipas standardeve ndërkombëtare
- Treguesit e performancës mbi kërkimin shkencor të hartuara

Institucionet Drejtuese

MAS me programet buxhetore

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen

INSTAT me programin buxhetor01320 Veprimtari Statistikore

³⁸Shih Memorandum Mirëkuptimi lidhur midis INSTAT dhe AKKSHI, datë 10.07.2020, nr prot 296.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Institucionet Pjesëmarrës
AKKSHI; IAL, ASPA

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Objektivi specifik 1.3 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull. Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativa politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109 i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit / Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik)

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 1.3:

Objektiv Specifik 1.3 Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikore dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit.	
	<i>Masat:</i>
1.3.1	Hartimi i metodologjisë së mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor
1.3.2	Hartimi dhe publikimi i të dhënave për kërkimin shkencor sipas periodicitetit të përcaktuar në Programin e statistikave Zyrtare 2022-2026
1.3.3	Hartimi dhe publikimi i buletinit të përvitshëm për kërkimin shkencor
1.3.4	Zhvillimi i kapaciteteve të stafit të MAS, AKKSHI dhe instituteve të tjera kërkimore për mbledhjen, analizën dhe raportimin e standardizuar të statistikave për kërkimin shkencor sipas standardeve ndërkombëtare (Eurostat, OECD)
1.3.5	Hartimi i treguesve të performancës mbi kërkimin shkencor me qëllim krahasimin në nivel evropian dhe ndërkombëtar

Tabela Nr.____ : Lista e masave për arritjen e objektivit specifik 1.3

Detajimi i plotë e masave është dhënë në Planin e Veprimit IPSIS.

Treguesit kryesorë të rezultateve

Treguesit e rezultatit të lidhur me këtë objektiv specifik janë:

a)Metodologjia e mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor e hartuar dhe miratuar

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

b) % e stafit të MAS, AKKSHI të trajnuar mbi mbledhjen, analizën dhe raportimin e standardizuar të statistikave për kërkimin shkencor

Qëllimi i Politikës 2:

Qëllimi i Politikës 2: Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike

Ky qëllim i politikës synohet të realizohet gjatë kohëzgjatjes së zbatimit të strategjisë dhe do të ndërtojë kapacitete për gjenerimin dhe transferimin e teknologjive nëpërmjet realizimit të objektivave specifike që janë

Objektivi Specifik 1: Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)

Objektivi Specifik 2: Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).

Objektivi Specifik 3: Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik.

Objektivi Specifik 4: Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë

Institucionet përgjegjëse drejtuese janë

MBZHR, AKKSHI, MAS, MFE

Ndërkohë institucionet kryesore pjesëmarrëse janë

IAL, AIDA, DPPI, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Shoqatat e biznesit, AKKSHI; AKFAL, Ministri i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes, Institucionet vendore

Programet kryesore buxhetore, fondet e të cilëve do kontribuojnë drejtpërdrejtë në realizimin e qëllimit janë

Ministria e Financave dhe Ekonomisë

04130	Mbeshtetje për Zhvillim Ekonomik
04160	Mbeshtetje për Mbikq. e Tregut, Infrast. e Ciles. dhe Pron. Industr.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Ministria e Arsimit dhe Sporteve

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

04860 Këshillimi dhe Informacioni Bujqësor

Qëllimi i dytë i politikës reflekton OZHQ 9 “**Industri, Inovacion dhe Infrastrukturë** – sipas të cilit shtetet janë zotuar të ndërtojnë një infrastrukturë elastike, të promovojnë industrializimin e qëndrueshëm dhe gjithëpërfshirës dhe të nxisin inovacionin.”.

Në veçanti, ky qëllim reflekton **synimet 9.5 të OZHQ 9**, në kontekstin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm 2015 – 2030 për të inkurajuar maksimizimin e kërkimit shkencor, përmirësimin e aftësive teknologjike të sektorëve industrialë në të gjitha vendet, në veçanti vendet në zhvillim, duke përfshirë, deri në vitin 2030, inkurajimin e inovacionit dhe rritjen e konsiderueshme të numrit të kërkuesve shkencorë dhe shpenzimeve publike dhe private të kërkimit dhe zhvillimit.

Objektivi Specifik 2.1: Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Realizimi i këtij objektivi vazhdon të mbetet një sfidë për Shqipërinë. Megjithatë, gjatë periudhës '20-'21 ka pasur një sërë përpjekjesh me synimin për të krijuar ura bashkëpunimi mes katër aktorëve kryesorë që janë të përfshirë në skemë. Kështu, gjatë 2021 ka filluar zbatimi i një projekti për ngritje kapacitetesh në arsimin e lartë në kuadër të programit Erasmus+ me titull “University to Society Innomediaries in Albania: Co-Production of knowledge and research that matters” (Projekti USIA). Ky projekt bashkon universitetet, organizatat e shoqërisë civile, institucionet publike dhe organizatat e biznesit për të përmirësuar një mjedis aftësues të arsimit të lartë që mbështet bashkëpunimin e universitetit me shoqërinë në mënyrë që të bashkëprodhojnë njohuri dhe kërkime me një ndikim jo vetëm akademik, por edhe të zbatueshëm për zhvillimi i Shqipërisë në dritën e integritimit evropian dhe sfidave të shumta aktuale.³⁹

Në të njëjtën kohë, projekti synonte forcimin e kapaciteteve institucionale dhe të burimeve njerëzore në universitetet në Shqipëri nëpërmjet krijimit të njësisë së Transferimit të

³⁹Për më tepër shiko: <https://usia.al/about-project/#:~:text=%E2%80%9CUniversity%20to%20Society%20Innomediaries%20in,11%20partners%20in%20Albania%2C%20Serbia>

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Njohurive dhe Brokerimit të Inovacionit që lidh në mënyrë të institucionalizuar dhe të qëndrueshme universitetin me biznesin, qeverinë, shoqërinë civile dhe median. Gjithashtu, projekti do të krijonte dhe zgjeronte një rrjet Quadruple Helix dhe platformë online e cila do të ofronte rrjetëzim, ndërmjetësim, zhvillim kapacitetesh, mbështetje dhe vlerësim për aktorët akademikë dhe joakademikë. Projekti u dha përparësi grave në akademi, kërkime dhe inovacion.

Kuadri i politikave në sektorin e arsimit të lartë inkurajojnë rritjen e bashkëpunimit dhe zhvillimin e projekteve të përbashkëta midis katër aktorëve (IAL, biznes, shoqëria civile dhe qeveria) në kuadër të promovimit të Modelit Quadruple Helix në fushën e kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit. Deri tani, në kuadër të bashkëpunimit sipas këtij modeli, si produkt i projektit, janë ngritur ose forcuar 5 qendra të transferimit të njohurive dhe inovacionit në 5 IAL; janë financuar dhe ka filluar zbatimin i 5 projekteve pilot bashkëpunimi universitet – biznes si edhe janë ngritur 5 Laboratorë pilot.⁴⁰

Megjithatë, mbetet sfida realizimi i një bashkëpunimi sa më efektiv dhe produktiv mes këtyre aktorëve nisur nga disa faktorë si: infrastruktura dhe fondet për kërkim janë të kufizuara; ka mungesë të incentivave për të bashkëpunuar me bizneset; ekziston një ndjenjë e përgjithshme mosbesimi në lidhje me cilësinë e kërkimit shkencor si dhe kapacitete të kufizuara për të përthithur inovacionin,⁴¹ mungon njohuria e të gjithë aktorëve lidhur me mekanizmat dhe mundësitë e financimit etj.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes realizimit të masave të detajuara në planin e veprimit synohet të arrihen këto rezultate:

- Skema novatore për bashkëfinancimin e programeve të kërkimit shkencor që forcojnë bashkëpunimin me sektorin e biznesit për zgjidhjen e sfidave aktuale shoqërore të zbatuara
- Ditë informimi të të gjitha grupeve të interesit për mekanizmat dhe instrumentat e financimit
- Udhëzues (guideline) për projekte të përbashkëta
- Kapacitete të përmirësuara të IAL, përfaqësuesve të biznesit, institucioneve qendrore dhe lokale për hartimin e projekteve të përbashkëta

Institucionet Drejtuese

MAS, MFE, AKKSHI me programet buxhetore

⁴⁰Për më tepër shiko <https://www.cci.al/en/university-to-society-innomediaries-in-albania-co-production-of-knowledge-and-research-that-matters/>

⁴¹Për më tepër shiko: <https://usia.al/mauris-a-diam-maecenas-sed-enim-ut-sem-viverra-aliquet/>

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Ministria e Financave dhe Ekonomisë

04130	Mbeshtetje per Zhvillim Ekonomik
04160	Mbeshtetje per Mbikq. e Tregut, Infrast. e Ciles. dhe Pron. Industr.

Ministria e Arsimit dhe Sporteve

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde per Shkencen

Institucionet Pjesëmarrës

AKKSHI, IAL, AIDA, MFE, Ministrinë e Linjës, Institucionet Vendore (Bashkitë)

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Objektivi specifik 2.1 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull. Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativa politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109 i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit / Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik)

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.1:

Objektiv Specifik 2.1 Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)	
	<i>Masat:</i>
2.1.1	Krijimi i skemave novatore për bashkëfinancimin e programeve të kërkimit shkencor që forcojnë bashkëpunimin me sektorin e biznesit për zgjidhjen e sfidave aktuale shoqërore
2.1.2	Informimi dhe njohja e të gjitha grupeve të interesit me mekanizmat dhe instrumentet e financimit
2.1.3	Promovimi i modeleve të kërkimit shkencor në pjesëmarrjen e projekteve të përbashkëta (Quadruple Helix model)
2.1.4	Hartimi i udhëzuesve (që përfshijnë edhe protokollat dhe procedurat) për projekte të përbashkëta

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

2.1.5	Forcimi i kapaciteteve të IAL, përfaqësuesve të biznesit, institucioneve qendrore dhe vendore për hartimin e projekteve të përbashkëta
2.1.6	Fuqizimi i kapaciteteve të strukturave të vlerësimit të projekteve të kërkimit shkencor me qëllim përfaqësimin e biznesit në këto struktura

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: % e bizneseve të cilat përfitojme nga fondet e programeve rajonale çdo vit

Tregues 2 :% e projekteve të përbashkëta sipas modelit Quadruple Helix financuar nga AKKSHI

Tregues 3: % e personelit akademik të trajnuar mbi hartimin e projekteve të përbashkëta (Quadruple Helix)

Tregues 4: % e fondeve të AKKSHI dedikuar për grantet e përbashkëta të komunitetit të kërkuesve shkencor – biznes

Objektivi Specifik 2.2:Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Një sërë institucionesh janë të përfshira në ngritjen dhe përmirësimin e mekanizmave për të bërë të mundur transferimin e teknologjisë.

Ky produkt nuk përfshin angazhimin e AKKSHI në tërësinë e saj, por pjesërisht. Në këtë kuadër AKKSHI shpërndan informacion mbi Pronësinë Industriale dhe Intelektuale gjatë ditëve informative (Info-Day), të cilat synojnë auditorin e akademisë dhe biznesit.

Ditët informative organizohen nga Drejtoria e Programeve Ndërkombëtare (DPN) me pjesëmarrjen e Drejtorisë së Programeve Kombëtare (DPK). DPK përfaqësohet në këto Info-Day nga Sektori i Inovacionit. Në këto evente, janë të ftuar si referues dhe përfaqësues të DPPI-së.

Gjatë periudhës 2017-2021 janë kryer 30 Info-Day, në të cilat është trajtuar pronësia industriale dhe intelektuale.

DPPI në bashkëpunim dhe IAL-tënë Republikën e Shqipërisë:

Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Industriale ka nënshkruar 11 marrëveshje me Institucionet e Arsimit të Lartë (IAL) në vendin tonë dhe më të fundit janë :

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- Marrëveshje bashkëpunimi nënshkruar me datë 29.09.2021 ndërmjet DPPI dhe Universitetit POLIS;

- Marrëveshje bashkëpunimi nënshkruar me datë 29.04.2021 ndërmjet DPPI dhe Universitetit Aleksandër Moisiu Durrës;

- Marrëveshje bashkëpunimi nënshkruar me datë 17.05.2021 ndërmjet DPPI dhe Universitetit të Tiranës/Instituti i Studimeve Europiane;

Qëllimi i nënshkrimit të këtyre marrëveshjeve është përcaktimi i mënyrave dhe modaliteteve të caktuara për të rritur ndërgjegjësimin për konceptin e pronësisë industriale dhe intelektuale në tërësi, informimin dhe sensibilizimin e studentëve, stafit akademik të përfshirë në punë kërkimore dhe shkencore, lidhur me rëndësinë e mbrojtjes së të drejtave të pronësisë industriale si dhe organizimin e aktiviteteve të përbashkëta, internship-eve, sesioneve të ndryshme informimi sipas fushës së përgjegjësisë etj.

Në kuadër të këtij bashkëpunimi midis DPPI dhe IAL, vlen të theksohet se DPPI është angazhuar dhe ka ngritur 4 qendra të informacionit tekniko-shkencor pranë IAL-ve në shkallë vendi. Ngritja e këtyre qendrave është mjaft e rëndësishme dhe shërben për rritjen e ndërgjegjësimit të studentëve, stafit akademik shkencor, shpikësve dhe profesionistëve të përfshirë në punë kërkimore shkencore, në nxitjen e tyre si dhe në të drejtat që i përkasin nëpërmjet regjistrimit pranë DPPI-së. Qendrat janë të pajisura me logjistikën e nevojshme dhe me sistem kërkimi, “Espacenet”, i cili është në gjuhën shqipe. Krahas informacionit të nevojshëm në lidhje me fushën, pranë këtyre qendrave shpërndahen edhe materiale informuese në lidhje me markat tregtarë, patentës, disenjot industrial e treguesit gjeografik. Stafi i DPPI në mënyrë periodike në bazë vjetore realizon trajnimin e studentëve dhe stafit akademik në lidhje me të drejtat e pronësisë industriale dhe kryesisht mbi patentat dhe shpikjet.

Është në fokusin dhe veprimtarinë e DPPI informimi i biznesit dhe i start-up-eve, në lidhje me përfitimet që vijnë nga regjistrimi i të drejtave të pronësisë industriale. Nga burime zyrtare statistikore të të dhënave të DPPI, rezulton se kryhen mbi 120 takime pranë biznesit duke përfshirë mbi 20 qytete të Republikës së Shqipërisë. Përveç ndërgjegjësimit që DPPI kryen në këto subjekte, stafi i kësaj të fundit ka kryer dhe IPD (interview pre-diagnosis) në biznese inovative, me potencial të mundshëm regjistrimi patente dhe/ose disenjo industrial.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes realizimit të masave të detajuara në planin e veprimit synohet të arrihen këto rezultate:

- Kapacitete të përmirësuara
- Infrastrukturë ekzistuese funksionale

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

- Zhvillimi i infrastrukturave të reja
- Transferimi i teknologjisë i forcuar
- Platforma e Network-ut e forcuar
- Protokolle dhe procedura të hartuara

Institucionet Drejtuese

MAS, AKKSHI, Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Institucionet Pjesëmarrës

Ministri i Shtetit për Sipërmarrjen, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, IAL, Ministrinë e Linjës,

Lidhja e objektivit specifik me programet buxhetore

Ministria e Financave dhe Ekonomisë

04160	Mbeshtetje për Mbikq. e Tregut, Infrast. e Ciles. dhe Pron. Industr.
-------	--

Ministria e Arsimit dhe Sporteve

09450	Arsimi Universitar
09770	Fonde për Shkencën

Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

04860 Këshillimi dhe Informacioni Bujqësor:

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Objektivi specifik 2.2 synon të reflektojë standardet e parashikuara në **Kapitullin 25: Shkenca dhe Kërkimi shkencor**, si dhe lidhet drejtpërdrejtë me rritjen e kapaciteteve institucionale për të udhëhequr procesin e përafrimit të legjislacionit me *acquis* e BE për këtë kapitull. Detyrimi i Shqipërisë për të ndërmarrë iniciativa politike, ligjore, institucionale dhe financiare në kapitullin 25, në mbështetje të konsolidimit të sistemit të kërkimit, rrjedh nga Neni 109 i Marrëveshjes së Stabilizim-Asocimit (MSA), i cili përcakton shtyllat e bashkëpunimit ndërmjet Shqipërisë dhe Bashkimit Evropian në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik (Titulli VIII - Politikat e Bashkëpunimit / Bashkëpunimit për Kërkimin dhe Zhvillimin Teknologjik)

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.2:

Lista e masave është detajuar në planin e veprimit.

Objektiv Specifik 2.2 Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).

Masat:

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

2.2.1	Plotësimi i bazës ligjore të nevojshme për transferimin ndërkombëtar të teknologjive (TNT)
2.2.2	Fuqizimi i kapaciteteve të IAL-ve për transferimin ndërkombëtar të teknologjisë
2.2.3	Zhvillimi i infrastrukturave të reja që mundësojnë transferimin ndërkombëtar të teknologjive
2.2.4	Promovimi i programeve ndërkombëtare si Eureka që mbështesin transferimin e teknologjisë dhe njohja e të gjithë grupeve të interesit me mekanizmat, instrumentet e financimit/ mbështetjes së transferimit të ndërkombëtar të teknologjisë
2.2.5	Hartimi i udhëzuesve (që përfshijnë edhe protokollat dhe procedurat) për hartimin e projekteve të përbashkëta

Objektivi Specifik 2.3: Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Së pari AKKSHI duhet që të nxisë bashëpunimin IAL-biznes dhe për këtë arsye duhet të lëvrojë grante për bashkëpunime IAL-biznes. Hapat e parë janë hedhur por duhet që të përshpejtohen veprimet. Kështu, pas hartimit të udhëzuesve përkatës duhet që të konsultohen këto udhëzime dhe pastaj të bëhet thirrja e parë me profil të tillë.

Por nga ana tjetër ka pasur përpjekje të dukshme për rritjen e financimit të SME-ve nëpërmjet fondeve dhe programeve me kontributin e qeverisë dhe Donatorëve. Kështu AIDA ka kontribuar me për periudhën 2017 – 2019 një vlerë prej 194,000,000 lekë⁴². Në 2021 u përfunduar hartimi i skemave të reja të grantit për NVM dhe është hartuar ligji i ri për NVM.

Përsa i përket shërbimeve online, platforma Akses në Financë është krijuar për t'u shërbyer NMVM-ve shqiptare, të cilat duan të zgjerojnë dhe investojnë në aktivitetin e tyre duke përfituar mundësitë financiare që tregu ofron, me grante, kredi apo nisma të tjera financuese. Kjo platformë online ofron një shërbim one-stop-shop me informacione që lidhen drejtpërdrejtë me aksesin në financë për NMVM-të i cili ofrohet na institucione, organizata apo kompani të ndryshme private dhe publike, kombëtare e ndërkombëtare. Ajo u lancua në Maj 2021, dhe në të mesatarisht publikohen 4 thirrje të reja në muaj. (<https://aida-smefinance.gov.al/>)

Gjithashtu, rol të rëndësishëm ka edhe AKKSHI me rritjet për projekte për STI. Kështu në 2019, në PKKZH (Projekte Kombëtare të Kërkimit Zhvillimit), 20% e fondit ishte për projekte

⁴² Fondi i Konkurrueshmërisë, për periudhën referuese, me një total prej 94 000 000 lekë.

- Fondi në Mbështetje të Sipërmarrjeve të Reja Start Up, për periudhën referuese, me një total prej 30 000 000 lekë.
- Fondi i Inovacionit, për periudhën referuese, me një total prej 40 000 000 lekë.
- Fondi i Ekonomisë Kreative, (Artizanatit), për periudhën referuese, me një total prej 30 000 000 lekë

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

për STI, në 2021 ishte 10% dhe në 2022 kjo përqindje ishte 13%. Luhatja tregon rëndësinë e promovimit të rëndësisë dhe nxitjes së aplikimit për projekte në këtë fushë

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes realizimit të masave të detajuara në planin e veprimit synohet të arrihen këto rezultate:

- Udhëzimi për lëvrimin e granteve i hartuar
- Baza ligjore e hartuar
- [Projekte shkencore me ndikim në inovacion dhe zhvillimin teknologjik të promovuara](#)

Institucionet përgjegjëse drejtuese

Institucionet dhe programet përkatëse buxhetore janë AKKSHI (Fonde për Shkencën dhe Arsimit të Lartë), MFE (Mbështetje për Zhvillimin Ekonomik)

Institucionet kryesore pjesëmarrëse

DPPI, IAL, MBZHR, MIE, Ministrinë e Linjës, AKSHI

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Ky objektivi është i lidhur me kapitullin 20 dhe kapitullin 25 të Acquis, përkatësisht Ndërmarrjet dhe Politikat Industriale, Shkenca dhe Kërkimi Shkencor

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.3:

Për realizimin e këtij objektivi është planifikuar realizimi i masave të mëposhtme

Objektiv Specifik 2.3 Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik	
	<i>Masat:</i>
2.3.1	Përmirësimi i një udhëzuesi (guideline) për lëvrimin e granteve për financimin e programeve kombëtare të kërkimit zhvillimit dhe inovacionit
2.3.2	Promovimi i projekteve shkencore me ndikim në inovacion dhe zhvillimin teknologjik
2.3.3	Vlerësim i nevojave për zhvillimet teknologji/inovacion me qëllim orientimin e projekteve kombëtare
2.3.4	Hartimi i projekteve për krijimin e qendrave rajonale të teknologjisë dhe inovacionit me qëllim mbështetjen e zhvillimit teknologjik

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: % e projekteve shkencore me ndikim në inovacion dhe zhvillimin teknologjik financiar nga AKKSHI

Tregues 2: Numri i qendrave rajonale të teknologjisë dhe inovacionit të ngritura

Objektivi Specifik 2.4: Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Përsa i përket këtij objektivi mund të thuhet se është me të vërtetë e vështirë që të fuqizohet bashkëpunimi i shkencës dhe inovacionit me institucionet publike. Hapat e parë janë hedhur pasi IAL të ndryshme kanë nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me institucionet publike. Gjithashtu, shumë nga IAL kanë nënshkruar edhe marrëveshje bashkëpunimi me biznese të ndryshme. Aktualisht janë krijuar në Shqipëri Qendra të Transferimit të Teknologjive Bujqësore⁴³, në bazë të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 515, datë 19.07.2006 “Për ristrukturimin e Instituteve Kërkimore Shkencore në varësi të Ministrisë së Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit”. Kështu janë 5 qendra të tilla

Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore, Fushë – Krujë

Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore, Lushnjë

Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore, Vlorë

Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore, Korçë

Qendra e Transferimit të Teknologjive Bujqësore, Shkodër

Sfida është zhvillimi i qendrave të tilla, jo vetëm në bujqësi, por edhe në fusha të tjera.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

Përmes realizimit të masave të detajuara në planin e veprimit synohet të arrihen këto rezultate:

- Qendra të transferimit të teknologjisë funksionale
- Marrëveshje bashkëpunimi të ndërmarrjeve me kapacitete teknologjike me IAL dhe qendrat e transferimit të teknologjive sipas spirales së trefishtë (akademi-biznes-geveri)

⁴³ Detyrat kryesore të QTTB-ve, përfshijnë:

Identifikimin, testimin, përshtatjen dhe futjen në praktikat bujqësore të metodave dhe materialeve (inputeve) të reja për vendin.

Përgatitjen e paketave teknologjike për kulturat bujqësore kryesore dhe mbarështimin e kafshëve.

Kërkime dhe teste në ferma bujqësore për problemet e ngritura nga fermerët e rajoneve përkatës.

Trajnime për specialistë të bujqësisë, fermerë, studentë të shkencave bujqësore dhe subjekte të tjerë të interesuar.

Sigurimin e ekspertizës teknike për strukturat e shërbimit këshillimor dhe fermerët.

Demonstrimin e teknologjive të reja të kultivimit të kulturave bujqësore dhe mbarështimit të blegtorisë.

Përgatitjen dhe publikimin e materialeve divulgative për specialistët e bujqësisë dhe fermerët.

Mbështetjen me informacion të politikë-bërjes nga ana e MBUMK-së në fushën e bujqësisë, ushqimit, mbrojtjes së konsumatorit dhe zhvillimit rural.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Institucionet përgjegjëse drejtuese

Institucionet dhe programet përkatëse buxhetore janë AKKSHI (Fonde për Shkencën), Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural (Këshillimi dhe Informacioni Bujqësor)

Institucionet kryesore pjesëmarrëse

IAL dhe MAS (Arsimi i Lartë), Ministria e Financave dhe Ekonomisë (Mbështetje për Zhvillimin Ekonomik), Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (Mbështetje për Energjinë), DPPI, instituteve kërkimore jashtë IAL-ve, Ministrinë e Linjës

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Ky objektivi është i lidhur me kapitullin 11, kapitullin 20 dhe kapitullin 25 të Acquis, përkatësisht Bujqësia dhe Zhvillimi Rural, Ndërmarrjet dhe Politikat Industriale, Shkenca dhe Kërkimi Shkencor

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 2.4:

Për realizimin e këtij objekтиви është planifikuar realizimi i masave të mëposhtme

Objektiv Specifik 2.4 Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë

Masat:

2.4.1	Plotësimi i bazës ligjore për mirëfunksionimin e qendrave të transferimit të teknologjisë
2.4.2	Fuqizimi i marrëdhënieve midis QTT dhe akademisë
2.4.3	Rritja e kapaciteteve të punonjësve të QTT mbi shkrimin e projekteve
2.4.4	Nxitja bashkëpunimit midis QTT dhe IAL përmes projekteve të përbashkëta

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: Numri i qendrave të transferimit të teknologjisë të ngritura çdo vit

Tregues 2: % e IAL që kanë nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me qendrat e transferimit të teknologjisë

Tregues 3: Baza ligjore për mirëfunksionimin e qendrave të transferimit të teknologjisë e hartuar dhe miratuar

Tregues 4: % e IAL që kanë nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me QTT për hartimin e projekteve të përbashkëta

Qëllimi i Politikës 3

Qëllimi i Politikës 3: Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikat kërkimore dhe projektet.

Ky qëllim i politikës synohet të realizohet gjatë kohëzgjatjes së zbatimit të strategjisë dhe do të rrisë informacionin e disponueshëm në lidhje me institucionet, mbështetjen financiare apo edhe mundësitë e ofruara nga financimet / bashkëfinancimet e donatorëve qoftë për ekspertët e fushës ashtu edhe për të rinjtë në arsimin parauniversitar apo edhe ata në arsimin e lartë. Aktualisht mund të thuhet se në sektorin e arsimit të lartë është rritur ndjeshëm informacioni dhe transparenca që u jepet aktorëve kryesorë në arsimin e lartë, por në arsimin parauniversitar ka të dhëna që të rinjtë nuk kanë informacion të mjaftueshëm dhe shpesh herë edhe të nevojshëm në lidhje me inovacionin dhe pjesëmarrjen në projekte të ndryshme. Ka disa përpjekje për krijimin e rrjeteve të grave në STEM, si ai i financuar nga Ambasada Amerikane nepermjet granteve te vogla. Rrjeti përbëhet kryesisht nga pedagogë të fakulteteve që ofrojnë programe studimi në IT dhe Inxhinieri dhe ata punojnë kryesisht me vajzat e shkollave të mesme për rritjen e interesit të vajzave në lëndet matematike, fizike, kimi etj. Promovimi do realizohet nëpërmjet realizimit me sukses të objektivave të mëposhtëm

Objektivi Specifik 1: Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimim parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.

Objektivi Specifik 2: Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të të rinjve në kërkim dhe inovacion

Objektivi Specifik 3: Zhvillimi i kompetencës digjitale

Institucionet përgjegjëse drejtuese janë MAS

Ndërkohë institucionet kryesore pjesëmarrëse janë MFE, AKKSHI, ASCAP

Programet kryesore buxhetore, fondet e të cilëve do kontribuojnë drejtpërdrejtë në realizimin e qëllimit janë

Ministria e Financave dhe Ekonomisë - 09240 Arsimi i Mesëm (profesional)

Ministria e Arsimit dhe Sporteve - 09120 Arsimi Bazë (përfshirë parashkollorin), 09230
Arsimi i Mesëm (i përgjithshëm), 09770 Fonde për Shkencën

Objektivi Specifik 3.1: Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimim parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Aktualisht në arsimin parauniversitar janë bërë përpjekje që në lëndë jashtë kurrikulare të përfshihen elementë të cilët japin informacion në lidhje me praktikat kërkimore dhe projektet.

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Mrgjithatë vihet re se nuk ka një modul apo një lëndë të mirëfilltë për praktikat kërkimore dhe projektet. Për këtë arsye synohet që të reformohen kurrikulat dhe të përçohet më shumë informacion, në fazat më të hershme të mundshme, tek të rinjtë dhe të rejtat. Për vitin shkollor 2022-2023 ka nisur pilotimi i lëndës së TIK-ut që nga klasa e parë në 100 shkolla pilot, në të cilat janë ndërtuar Laboratorët Smart. Në këtë kuadër është miratuar programi mësimor i lëndës së TIK-ut për klasën e parë dhe është rishikuar plani mësimor i arsimit bazë për të përfshirë lëndën e re “TIK” si lëndë me zgjedhje për klasat I-III. Në terma afatgjatë, programi synon transformimin e sistemit të mësimdhënies së TIK-ut në kurrikulat para-universitare nga klasa e I-XII, përmes kurrikulave të përditësuara, trajnimit të mësuesve dhe pajisjes së ambienteve shkollore me infrastrukturën e nevojshme për të kryer mësimdhënien cilësore të kësaj lënde. Gjithashtu, synohet përhapja sa më shpejt në rreth 1,200 shkolla në të gjithë vendin, duke i pajisur me smartlabs dhe zbatuar përdorimin e kurrikulave të reja apo të përditësuara.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

- Lëndë të reja që kanë të bëjnë me shkrimin akademik dhe shkrimin e projekteve të përgatitura
- Staf mësimor i përgatitur

Institucionet përgjegjëse drejtuese

MAS me programet buxhetore Arsimi Baze (përfshirë parashkollorin) dhe Arsimi i Mesem (i përgjithshëm)

Institucionet kryesore pjesëmarrëse

AKKSHI (Fonde për Shkencën), ASCAP, MFE me programin buxhetor Arsimi i Mesem (profesional)

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Ky objektivi është i lidhur me kapitullin 26 dhe kapitullin 25 të Acquis, përkatësisht Arsimi dhe Kultura, Shkenca dhe Kërkimi Shkencor

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.1:

Masat që duhet të ndërmerren për të realizuar objektivin janë si më poshtë

Objektiv Specifik 3.1 Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimin parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.

Masat:

3.1.1	Identifikimi i praktikave ndërkombëtare në drejtim të rishikimit të kurrikulave për përfshirjen e STEM në edukim.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

3.1.2	Përgatitja e stafit mësimorlidhur me realizimin e praktikave kërkimore dhe zhvillimin e projekteve kërkimore në sistemin parauniversitar
3.1.3	Promovimi dhe përfshirja e orëve jashtë-kurrikulare në arsimin parauniversitar mbi STEM
3.1.4	Përmirësimi i laboratorëve për zhvillimin e lëndëve STEM

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: % e punonjësve të arsimit parauniversitar të trajnuar mbi shkrimin e projekteve kërkimore

Tregues 2: % e fushatave të informimit në nivel të arsimit parauniversitar në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionit

Tregues 3: Kurrikula e arsimit parauniversitar e reformuar me qëllim përfshirjen e STEM

Objektivi Specifik 3.2: Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të të rinjve në kërkim dhe inovacion.

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Aktualisht në arsimin parauniversitar shpërndahet informacion në mënyrë sporadike në lidhje me kërkimin dhe inovacionin. Rol të rëndësishëm luajnë projektet e financuara nga donatorët e huaj, por edhe fushata të ndërmarra nga institucione të ndryshme si Ministri i Shtetit për Rininë dhe Fëmijët apo Ministria e Arsimit dhe Sportit. Duke pasur parasysh që brezat e ri janë të lidhur drejtpërdrejtë me teknologjinë dhe duke pasur parasysh eksperiencën e vendeve të tjera të botës mendohet se është i domosdoshëm sensibilizimi, duke filluar ndoshta nga klasa e parë, që të rinjtë dhe të rejtat të përfshihen sa më shumë në kërkim dhe inovacion

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

- Kurse jashtëshkollore për inovacionin

Institucionet përgjegjëse drejtuese

MAS me programet buxhetore Arsimit Bazë (përfshirë parashkollorin) dhe Arsimit të Mesëm (i përgjithshëm)

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Institucionet kryesore pjesëmarrëse

AKKSHI (Fonde për Shkencën) ASCAP, MFE (Arsimi i Mesëm (profesional)), DPPI, Bashkitë

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Ky objektiv është i lidhur me kapitullin 26 dhe kapitullin 25 të Acquis, përkatësisht Arsimi dhe Kultura, Shkenca dhe Kërkimi Shkencor

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.2:

Objektiv Specifik 3.2 Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të të rinjve në kërkim dhe inovacion.	
	<i>Masat:</i>
3.2.1	Angazhimi vazhdueshëm për mirinformimin e nxënësve të klasave të 9 dhe nxënësit e gjimnazeve për mundësitë që vijnë nga përfshirja në kërkim dhe inovacion
3.2.2	Promovimi dhe përfshirja e orëve/kurseve/ aktiviteteve jashtë-kurrikulare për inovacionin në sistemin parauniversitar

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: Numri i fushatave ndërgjegjësuesve me nxënësit e klasave të 9 dhe nxënësit e gjimnazeve për mundësitë që vijnë nga përfshirja në kërkim dhe inovacion

Objektivi Specifik 3.3: Zhvillimi i kompetencës digjitale.

Analiza e Situatës dhe Sfidat

Aktualisht në arsimin parauniversitar janë pjesë e kurrikulave edhe lëndët e teknologjisë që i pajisin nxënësit me informacionet bazë të domosdoshme. Megjithatë, sidomos pas periudhës së vështirë të kaluar gjatë mbylljes së detyruar prej COVID 19, doli domosdoshmëri zgjerimi i njohurive që marrin nxënësit. Kjo bëri që qeveria të marrë një sërë masash. Kështu që në vitin shkollor 2022-2023, në bashkëpunim me AADF, në Shqipëri ka nisur pilotimi i projektit “Inteligjenca Artificiale për të rinjtë” (Intel® AI for Youth). Ky program zbatohet në më shumë se 11 vende në mbarë botën. Teknologjitë në zhvillim si AI po ndryshojnë dhe po riformojnë botën duke pasur ndikim të jashtëzakonshëm në sektorin e punësimit dhe të ekonomisë, ndaj dhe ky projekt ka për qëllim të rrisë aftësitë që lidhen me teknologjinë dhe inteligjencën artificiale tek nxënësit shqiptarë, të moshës nga 13 deri 19 vjeç. Të rinjtë do mund të mësojnë nëpërmjet një kurrikule të ndërtuar nga Intel® Corporation, e cila është një ndër kompanitë më të mëdha të teknologjisë në botë. Janë bërë pjesë e projektit 9 institucione publike të arsimit të mesëm të lartë në të cilët kurrikula e IA zhvillohet si orë

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

jashtë kurrikulare dhe janë krijuar 2 kurse private falas për të rinjtë. Janë bërë pjesë e projektit 160 nxënës dhe trajnuar 25 mësues. Në të njëjtën linjë MAS dhe Fondacioni Vodafone Albania kanë nënshkruar në dhjetor 2021 Memorandumin e Bashkëpunimit për zbatimin e projektit “STEM” Projekti një program edukativ jashtë kurrikulës, i cili fuqizon mësuesit dhe nxënësit nëpërmjet metodologjisë STEM, si dhe zhvillon aftësitë e tyre digjitale. Programi ka në fokus mësues dhe nxënës të shkollave publike në Shqipëri, të cilët do të trajnohen me metodologjinë STEM dhe do të mesojnë dhe zhvillojnë aftësitë nëpërmjet mjeteve digjitale (Arduino, kodimi, App Inventor etj), do të identifikojnë çështje në komunitetin e tyre dhe do të zhvillojnë idetë e tyre për të zgjidhur probleme sociale nëpërmjet teknologjisë. Pjesë e projektit në vitin 2022 ishin 12 shkolla, me 258 nxënës përfitues dhe 20 mësues të trajnuar. Nga Komisioni i Akreditimit të Programeve/Moduleve të Trajnimit janë akredituar 57 module trajnimi ose 10.3% e totalit, për mësuesit dhe për vitin 2022 janë trajnuar 2685 mësues në fushën e TIK-ut.

Rezultatet që pritet të arrihen përmes zbatimit të masave që lidhen me objektivin specifik.

- shkolla 9 vjeçare që kanë laboratorët për të ofruar kodimin

Institucionet përgjegjëse drejtuese

ASCAP /MAS me program buxhetor Arsimi Bazë (përfshirë parashkollorin)

Institucionet kryesore pjesëmarrëse

MAS me program buxhetor Arsimi i Mesëm (i përgjithshëm), Bashkitë

Lidhja e objektivit specifik me nën-kapitullin përkatës të BE-së sipas MSA-së.

Ky objektivi është i lidhur me kapitullin 26 dhe kapitullin 25 të Acquis, përkatësisht Arsimi dhe Kultura, Shkenca dhe Kërkimi Shkencor

Lista e masave për arritjen e Objektivit Specifik 3.3:

Objektiv Specifik 3.3 Zhvillimi i kompetencës digjitale.	
	<i>Masat:</i>
3.3.1	Përmirësimi i kurrikulës, përfshirja e lëndës TIK-ut në klasën e parë
3.3.2	Zhvillimi i kompetencave digjitale të mësuesve përmes trajnimeve
3.3.3	Përmirësimi i infrastrukturës, Smart lab-eve dhe pajisjeve të tjera të nevojshme

Treguesit kryesorë të rezultateve

Tregues 1: % e mësuesve të trajnuar mbi kompetencat digjitale

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Pjesa IV: Zbatimi, Llogaridhënia dhe Koordinimi

Zbatimi efektiv dhe i suksesshëm i SKKSHTI 2023-2030 do të arrihet përmes një sistemi monitorimi dhe vlerësimi për të verifikuar progresin në plotësimin ose jo të objektivave specifike dhe masave të vendosura në Planin e Veprimit. I gjithë procesi i monitorimit dhe vlerësimit do të menaxhohet përmes Komitetit Drejtues Sektorial për Strategjinë Kombëtare të Kërkimit Shkencor Teknologjisë dhe Inovacionit 2023 - 30, siç parashikohet në Urdhërin e Kryeministrit Nr. 157 datë 22.10.2018 “Për marrjen e masave për zbatimin e qasjes së gjerë sektoriale/ndërsektoriale, dhe krijimin dhe funksionimin e një mekanizmi të integruar sektorial/ndërsektorial”.

Komiteti Drejtues për Strategjinë e Shkencës, Teknologjisë dhe Inovacionit do të operojë përmes grupeve tematike të cilat do të jenë pjesë e Grupit për Menaxhimin e Integruar të Politikave për sektorin e shkencës dhe arsimit dhe institucionet e tjera pjesëmarrëse, si dhe nëpërmjet Sekretariatit Teknik i cili do të formalizohet me urdhër të Ministrit Arsimit dhe Sportit.

Raportet e monitorimit do të hartohen në bashkëpunim me të gjitha institucionet e përfshira si dhe do të diskutohen në grupet tematike të krijuara për këtë qëllim sipas objektivave specifike të SKKSHTI 2023-2030 dhe më pas miratohen në Komitetin Drejtues Sektorial për sektorin e shkencës dhe kërkimit shkencor.

Gjithashtu, është dakordësuar që të ngrihet një grup pune midis menaxhimit të nivelit të mesëm nga MAS dhe AKKSHI për të diskutuar problematikat dhe pengesat që dalin gjatë zbatimit të SKKSHTI dhe gjatë ushtrimit normal të aktiviteteve të institucioneve përkatëse, të cilat kërkojnë një qasje të përbashkët.

Metodologjia e monitorimit

MAS do të hartojë raporte gjashtë mujore dhe vjetore monitorimi dhe vlerësimi bazuar në standardet IPSIS për monitorimin dhe raportimin e dokumentave strategjike, të cilët do të prodhojnë informacion të nevojshëm dhe në kohë për politikë-bërësit mbi progresin e zbatimit të masave që janë parashikuar në Planin e Veprimit të SKKSHTI për çdo vit. Gjithashtu, do parashikohet dhe një monitorim afatmesëm për zbatimin në fund të vitit 2027. Plani i veprimit të dokumentit strategjik, duke marrë në konsideratë shkallën e mobilizimit të burimeve financiare për zbatimin e tij, do të rishikohet çdo 2-3 vjet për të siguruar në këtë mënyrë një vlerësim real për zbatimin e tij.

MAS do të përdorë metodologjinë e monitorimit të bazuar në standardet IPSIS që do të përcaktojnë se si do të kryhet procesi i monitorimit dhe vlerësimit me qëllim krijimin e një sistemi efektiv, të unifikuar dhe sistematik të raportimit të të dhënave të të gjithë institucioneve të përfshira në zbatimin e sistemit IPSIS. Sipas këtij dokumenti strategjik, secili institucion raporton mbi nivelin e zbatimit të secilit objektiv dhe masë, mbi buxhetin e alokuar, problemet e hasura dhe vlerësimin e progresit të strategjisë në përgjithësi. Për monitorimin e zbatimit të angazhimeve të ndërmarra, në lidhje me zbatimin e masave, procesi i monitorimit do të realizohet në nivel objektiv. Verifikimi i të dhënave të raportuara

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

realizohet pjesërisht online për të garantuar saktësinë e tyre. Përpunimi statistikor i të dhënave kryhet me anë të shifrimit të përgjigjeve sipas raporteve të marrë. Këto raporte janë kryesisht të karakterit narrativ, por edhe statistikor duke përdorur indikatorë të të performancës.

Në përputhje me procedurat që do të ndiqen për raportim & monitorimin në zbatim të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 290, datë 11.4.2020 “Për krijimin e bazës të të dhënave shtetërore të sistemit informatik të planifikimit të integruar (SIPI/IPSIS)” për përgatitjen e raporteve të monitorimit do të ndiqen fazat e mëposhtme.

Faza 1. Marrja e të gjithë kontributeve nga institucionet raportuese dhe konsolidimi i paketës në përputhje me standardet e sistemit (të rishikohet raporti);

Faza 2. Dërgimi i paketës së plotë për vlerësim në SASPAC në Kryeministri i në përputhje me standartet e sistemit. Paketa e plotë do të duhet të përfshijë materialet e mëposhtme:

2.1 Raport progresin e konsoliduar në përputhje me standardet e sistemit dhe metodologjinë e SASPAC;

2.2 Planin e zbatueshmërisë së masave për periudhën referuese në përputhje me standartet e sistemit dhe metodologjinë e SASPAC;

2.3 Pasaportën e Indikatorëve në përputhje me standartet e sistemit për periudhën referuese në përputhje me të gjithë indikatorët e pasaportës për reformën në administratën publike;

2.4 Bazën e të dhënave për vitin referues në zbatim të indikatorëve të pasaportës;

Faza 3: Konsolidimi i paketës pas marrjes dhe reflektimit të komenteve të sjella nga SASPAC në Kryeministri;

Faza 4: Organizimi i mbledhjes së KDS për konsultimin e paketës së konsoliduar dhe marrjen e komenteve nga aktorët;

Faza 5: Reflektimi i komenteve dhe finalizimi i paketës së Raportit të Monitorimit;

Faza 6: Publikimi i Raportit Vjetor

Faza 7: Dërgimi i procedurave (a.shenimet e takimit b.Konkluzionet operacionale) te mbledhjes së KDS-së dhe paketa finale/së bashku me linkun për njohje Departamentit të Zhvillimit dhe Mirëqeverisjes në Kryeministri.

PJESA V: Plani i Veprimit dhe Vlerësimet Financiare

Plani i detajuar i veprimit është bashkangjitur si aneks i këtij dokumenti strategjik dhe është hartuar në përputhje me metodologjinë e sistemit IPSIS. Gjithashtu, kostimi i planit të

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

veprimet është bërë sipas metodologjisë së kostimit të integruar në sistemin IPSIS dhe buxhetet e detajuarajapin ndarjen e duhur për programet buxhetore, edhe sipas institucioneve.

Kjo pjesëe Strategjisë Kombëtare të Kërkimit Shkencor, Teknologjisë dhe Inovacionit 2023 - 2030 përmban informacion në lidhje me financimin e këtij dokumenti duke e specifikuar sipas financimit që nevojitet për secilin nga qëllimet, në mënyrë që të realizohen secili prej tyre.

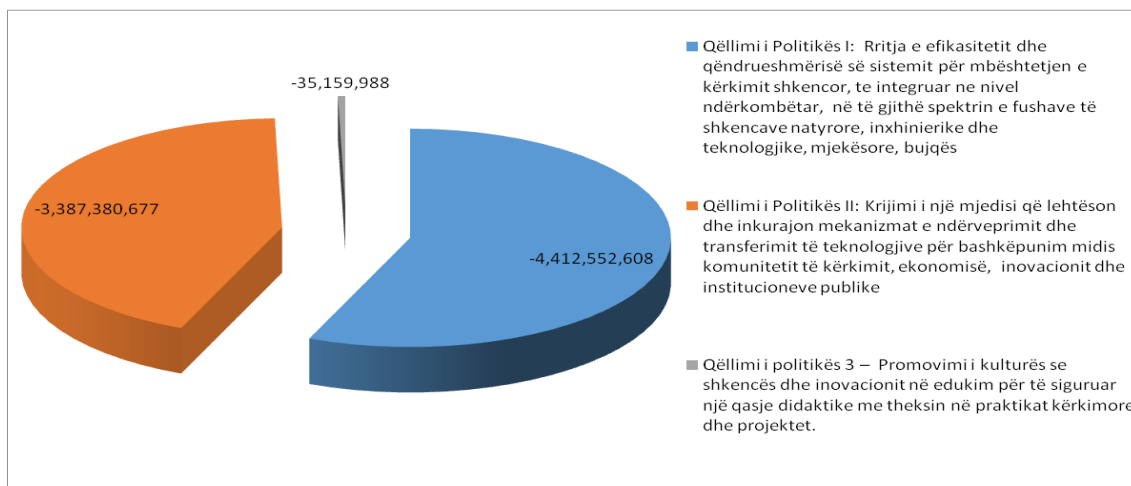
Fillimisht jepet shpërndarja e burimeve sipas qëllimeve të politikës si dhe nevojat e paplotësuara me financim ose hendeku financiar për secilin nga qëllimet. Burimet e financimit të hendekut financiar të çdo qëllimi janë buxheti i shtetit, donatorët nëpërmjet granteve apo edhe fonde të tjera të asistencës teknike.

Siç edhe është përmendur më lart, strategjia ka 3 qëllime politike dhe MASështë institucioni përgjegjës për të koordinuar veprimet dhe për të bërë të lehtësuar veprimet dhe mundur që masat e parashikuara në strategji të realizohen me sukses.

Përsa i përket hendekut të financimit, pjesa më e madhe e tij përbëhet nga shpenzimet trajnime, studim i situatës për një çështje të caktuar, shpërndarje informacioni, platforma online apo edhe ndryshim strukture të AKKSHI.

Kosto totale e strategjisë për të tetë vitet është **27,561,290,784** lekë dhe hendeku financiar është 4.3%. Hendeku financiar në total është **-7,835,093,274** lekë. Në grafikun e mëposhtëm jepet hendeku financiar për secilin nga qëllimet e politikës.

Grafiku 1: Hendeku financiar për çdo qëllim politike

Siç shihet edhe në grafik 56.32% e hendekut përbëhet nga fondet që duhen për të realizuar qëllimin e parë, 43.23% e hendekut përbëhet nga fondet që duhen për të realizuar qëllimin e dytë dhe 0.45% janë fondet që duhen për të realizuar qëllimin e tretë të politikës

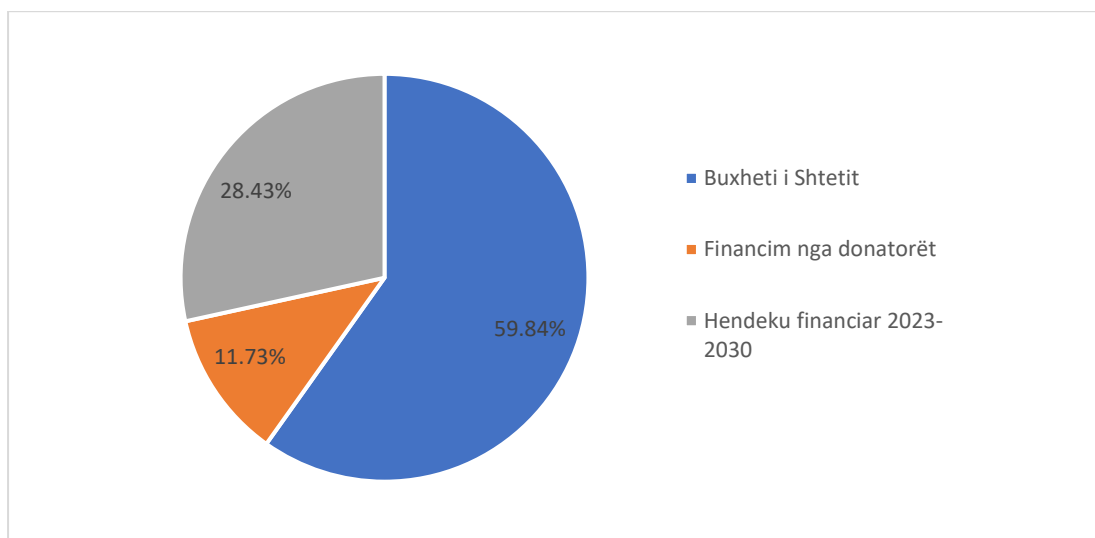
Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

NEVOJAT PËR SHPENZIME KAPITALE DHE SHPENZIME KORENTE

Identifikimi i shpenzimeve korente dhe shpenzimeve kapitale bëhet i mundur pas përcaktimit të kuadrit strategjik, pra të qëllimeve, objektivave specifike dhe masave të strategjisë. Tre qëllimet e politikës për të cilat janë identifikuar edhe shpenzimet përkatëse janë:

1. Rritja e efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së sistemit për mbështetjen e kërkimit shkencor, të integruar në nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e fushave të shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane
2. Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike
3. Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikat kërkimore dhe projektet

Grafiku 2: Përbërja e kostove sipas burimit të financimit

Siç vihet re, 59.84 % e kostove mbulohen nga buxheti i shtetit dhe lidhen me pagat, investimet kapitale dhe grantet që qeveria jep nëpërmjet AKKSHI, Fondet për Startup, politikë që zbatohet nga Ministri i Shtetit për Mbështetjen e Sipërmarrjes, fonde të thirrjeve të bëra nga AIDA nën Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, fonde të Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës apo edhe fonde që mbështesin iniciativa si zgjerimi i njohurive për kodimin, 11.73% financohet nga donatorët si EU, AADF, madje edhe fonde të organizatave si VODAFONE etj. dhe 28.4% janë kosto të pambuluara.

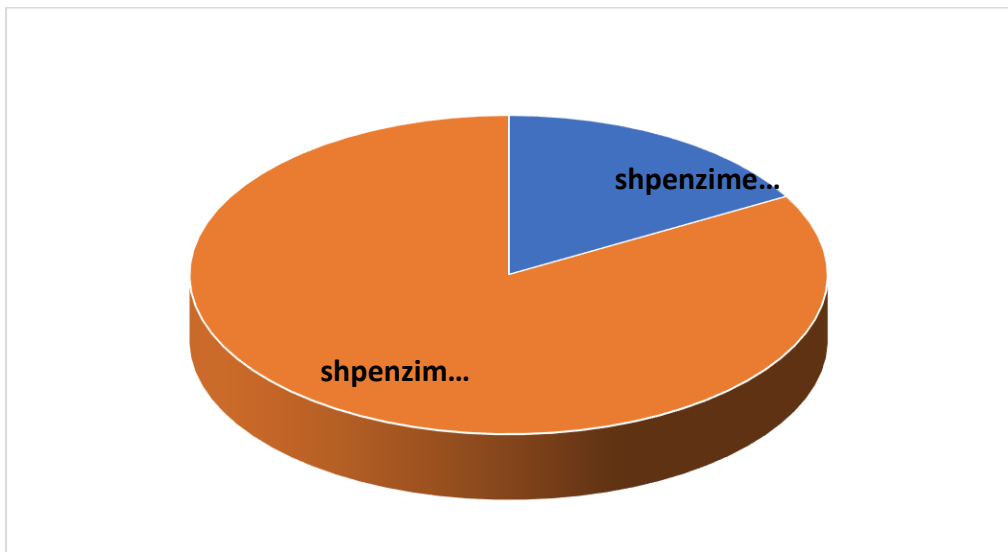
Hendeku financiar përbëhet kryesisht nga shpenzimet për krijimin e portaleve apo sistemeve interaktive që mundësojnë lidhjen e kërkuesve shkencorë dhe gjithashtu pasjen e të gjitha të

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

dhënave në lidhje me infrastrukturën, burimet njerëzore apo edhe mundësitë në Shqipëri për kërkim shkencor dhe inovacion. Gjithashtu, të pambuluara janë studimet e situatës aktuale, ngritje kapacitetesh të institucioneve që merren dhe janë përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e politikave të kërkimit shkencor, teknologjisë dhe inovacionit dhe investimet që duhen kryer për të pasur infrastrukturën e duhur për të nxitur ndërveprimin quadruple helix.

Bazuar në klasifikimin ekonomik, 46% e kostos totale përbëhet nga shpenzimet korente dhe 54% përbëhet nga shpenzimet kapitale.

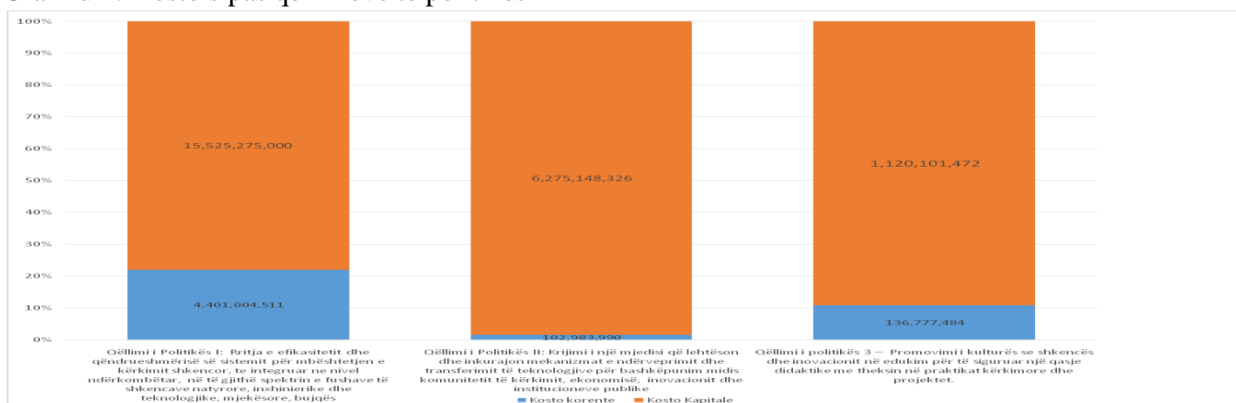
Grafiku 3: Përbërja e kostos totale bazuar tek klasifikimi ekonomik

Pjesa më e madhe e shpenzimeve korente përbëhet nga shpenzimet e tjera korente. Pjesa tjetër janë pagat dhe shpenzimet e punonjësve të AKKSHI, MAS, ASHSH, apo punonjës të institucioneve të tjera buxhetore.

Duke pasur parasysh se në strategji janë paraqitur tre qëllime politike, më poshtë jepet kostoja për secilin nga këto qëllime

Grafiku 4: Kosto sipas qëllimeve të politikës

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Tek dy nga të tre qëllimet shpenzimet kapitale zënë një peshë të madhe. Kjo vjen si pasojë e financimit të projekteve që bëhet nga institucionet shtetërore apo edhe ato të huaja.

Kostot e realizimit të qëllimit të parë janë ato që zënë peshën më të madhe me 72% të kostove totale. Kostot për realizimin e qëllimit të dytë zënë rreth 23% të kostove totale. Ndërkohë kostot e realizimit të qëllimit të tretë zënë 5% të kostove totale.

Përsa i përket alokimit të fondeve sipas viteve, mund të thuhet se tendenca është rritëse.

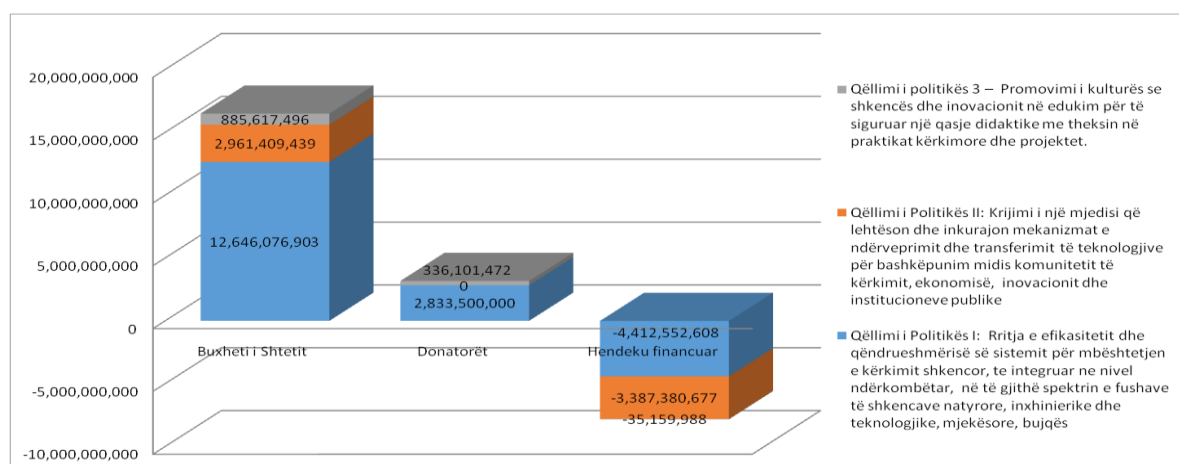
Tabela 1: Alokimi i fondeve sipas viteve (në lekë)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totali
Qëllimi i Politikës I: Rritja e efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së sistemit për mbështetjen e kërkimit shkencor, të integruar në nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e fushave të shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane	1,119,461,415	1,925,736,939	1,925,260,770	2,878,575,728	2,845,173,065	2,944,253,865	3,146,323,865	3,141,493,865	19,926,279,511
Qëllimi i Politikës II: Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike	317,061,969	276,757,529	580,716,801	867,893,868	859,091,479	959,582,710	1,159,646,479	1,357,381,479	6,378,132,316
Qëllimi i politikës 3 – Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikat kërkimore dhe projektet.	393,940,958	393,896,032	395,671,612	16,909,588	14,115,191	14,115,191	14,115,191	14,115,191	1,256,878,956
Total	1,830,464,342	2,596,390,501	2,901,649,183	3,763,379,185	3,718,379,736	3,917,951,767	4,320,085,536	4,512,990,536	27,561,290,784

Siç vihet re edhe nga tabela, edhe sipas prioritetit të shpallur, synohet financimi më i lartë i kërkimit shkencor, inovacionit dhe teknologjisë me synimin e arritjes së buxhetit sa 1% e PBB të Shqipërisë.

Përsa i përket burimeve të financimit, të tre qëllimet kanë financim të brendshëm dhe financim të huaj.

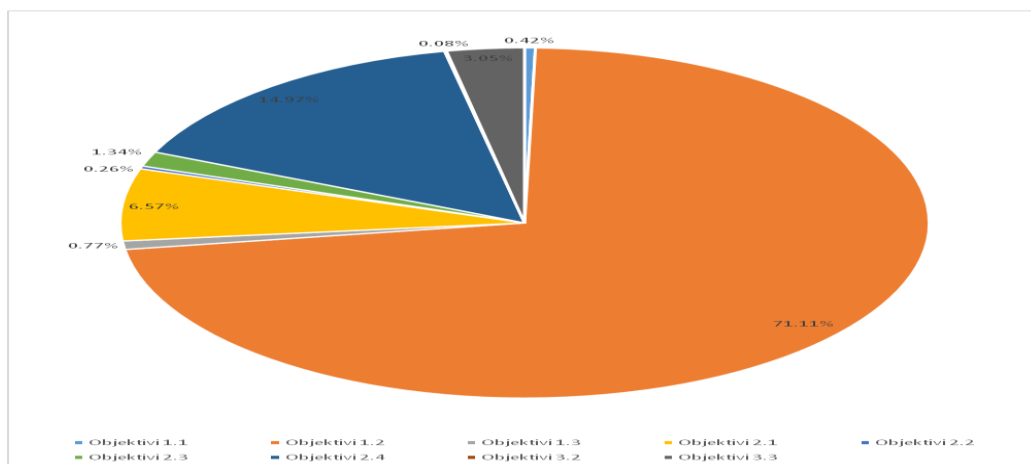
Grafiku 5: Përmbledhje e burimeve të financimit për tre qëllimet e politikës

Për të tre qëllimet e politikës janë identifikuar në total 10 objektiva specifike. Grafiku i mëposhtëm jep peshën që zë çdo objektiv në koston totale të llogaritur për strategjinë

Grafiku 6: Pësja e objektivave specifike në koston totale të strategjisë

Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin 2023-2030

Siç shihet edhe nga grafiku, objektivi 1.2 dhe objektivi 2.4 kanë peshën më të madhe të shpenzimeve totale me përkatësisht 71% dhe 15%. Objektivi 1.2 është i lidhur drejtpërdrejtë me zhvillimin e kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor dhe përfshin edhe mbështetjen e shtetit dhe donatorëve dhe objektivi 2.4 që ka të bëjë fuqizimin dhe rritjen e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë. Objektivi 2.2 dhe objektivi 3.2 kanë peshat më të vogla me 0.26% dhe 0.08%.

Nëse analizohen fondet që duhen për të realizuar secilin qëllim të politikës, duke u bazuar tek pesha që kanë objektivat tek qëllimi, vihet re se për Qëllimin e parë, të tre objektivat kanë financim të huaj dhe objektivi i dytë ka vlerën më të lartë të këtij financimi. Ky objektivi ka gjithashtu edhe hendekun më të lartë ndër tre objektivat e qëllimit të parë.

Objektivi Specifik	Kosto Totale	Burimi i mbulimit deri ne 2030		Hendeku financiar 2023-2030 (në Lekë)
		Buxheti i Shtetit	Fondet e Donatorëve	
I. Objektivi Specifik Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritarë	116,787,887	57,787,274	35,900,000	-23,100,613
Objektivi Specifik 2 Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.	19,597,707,044	12,381,811,211	2,830,000,000	-4,385,895,833
Objektivi Specifik 3 Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit.	211,784,581	206,478,418	1,750,000	-3,556,163
Kosto totale Qëllimi i Politikës I (objektiva specifike 1.1+1.2+1.3)	19,926,279,511	12,646,076,903	2,867,650,000	-4,412,552,608

Tek objektivi i parë janë përmbledhur të gjitha masat ligjore dhe rregullatore që bëjnë të mundur që sistemi të përmirësohet dhe të arrihet rritja e standardeve të kërkimit shkencor dhe rregullimi i mëtejshëm i tij. Mbështetja e donatorëve është e ndjeshme dhe e dukshme tek objektivi i dytë që lidhet me zhvillimin e kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse, ku janë planifikuar një sërë masash për të dy këto lloj kapacitetesh. Të tre objektivat kanë hendek financiar që pritet të mbulohet kryesisht me mbështetjen e donatorëve dhe më pak me mbështetjen e buxhetit të shtetit.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Ndërkohë nëse analizohet financimi i objektivave të qëllimit të dytë, mund të thuhet se për të tre nga katër objektivat e qëllimit nuk ka financim nga donatorët. Objektivi i parë ka vlerën më të lartë të financimit nga donatorët. Tek këta objektiva vihet fokusi tek fuqizimi i qendrave të transferimit të teknologjisë dhe rritjes së kapaciteteve për transferimin ndërkombëtar të teknologjive

Objektivi Specifik	Kosto Totale	Burimi i mbulimit deri ne 2030		Hendeku financiar 2023-2030 (në Lekë)
		Buxheti i Shtetit	Fondet e Donatorëve	
Objektivi Specifik 1 Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)	1,810,337,428	1,084,153,037	0	-726,184,391
2.2 Objektivi Specifik 2: Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).	71,042,936	7,928,666	29,342,200	-33,772,070
2.3 Objektivi Specifik 3: Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik	370,041,425	364,317,778	0	-5,723,647
2.4 Objektivi Specifik 4: Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë	4,126,710,527	1,505,009,958	0	-2,621,700,569
Kosto totale Qëllimi i Politikës II (objektiva specifike 2.1+2.2+2.3+2.4)	6,378,132,316	2,961,409,439	29,342,200	-3,387,380,677

Përsa i përket hendekut financiar, hendekun e financimit më të lartë e ka objektivi i katërt që përfshin rritjen e kapaciteteve për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë. Gjithashtu objektivi i parë, realizimi i të cilit do të çonte në rritjen e bashkëpunimit mes katër aktorëve, ka hendek financiar të lartë

Tek qëllimi i tretë përfshihen objektivat, realizimi i të cilëve do të ndihmonte përhapjen e informacionit, njohurive dhe inovacionit jo vetëm tek katër aktorët e përmendur tek qëllimi i dytë por edhe tek arsimit parauniversitar. Në dy nga tre objektivat, financimi i huaj është i lartë dhe lidhet drejtpërdrejtë me mbështetjen që ka dhënë AADF dhe VODAFONE për zhvillimin e aftësive për kërkim shkencor dhe teknologji edhe në arsimin parauniversitar.

Objektivi Specifik	Kosto Totale	Burimi i mbulimit deri ne 2030		Hendeku financiar 2023-2030 (në Lekë)
		Buxheti i Shtetit	Fondet e Donatorëve	
3.1 Objektivi Specifik 3.1 Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimin parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.	396,235,748	267,787,877	122,951,472	-5,496,399
3.2 Objektivi Specifik 2: Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të rinjve në kërkim dhe inovacion.	21,137,869	4,534,274	0	-16,603,595
3.3 Objektivi Specifik 3: Zhvillimi i kompetencës digjitale	839,505,339	613,295,345	213,150,000	-13,059,994
Kosto totale Qëllimi i Politikës III (objektiva specifike 3.1+3.2+3.3)	1,256,878,956	885,617,496	336,101,472	-35,159,988

Në këtë qëllim, përfshihen masat për të përfshirë TIK në klasat e para dhe pastaj më tutje edhe në klasat e II dhe II dhe me raddh. Gjithashtu, parashikohet rritje e kapaciteteve të mësuesve dhe përmirësim i ndjeshëm i infrastrukturës dhe laboratorëve që përdoren për STEM dhe smart labs.

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Aneks 1: Plani i Veprimit i kostuar

Qëllimi i Politikës I: Rritja e efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së sistemit për mbështetjen e kërkimit shkencor, të integruar në nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e fushave të shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane

Nr.	Titulli	Institucionet Përgjegjës		Periudha e Zbatimit		Kosto indikative				Hendeku Financiar	
		Institucioni drejtues	Institucionet pjesmarrëse	Data e fillimit	Data e mbarimit						
						Korente	Kapitale	Total Kosto			Total BSH
1.1	I. Objektiv i Specifik Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritarë	MAS. AKKSHI	. AKKSHI, IAL, MFE, ASCAL, ASHSH, RASH, ASHSH, ML	2023	2030						
1.1.1	1.1.1 Masa 1 Miratimi i ligjit të ri “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”	MAS	AKKSHI, IAL, MFE, ASCAL, ASHSH	2023	2023	2,028,830	0	2,028,830	2,028,830	0	0
1.1.2	1.1.2 Miratimi i paketës së akteve nënligjore në zbatim të Ligjit të ri “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”	MAS	AKKSHI, ASHSH, IAL	2024	2024	2,612,986	0	2,612,986	2,612,986	0	0
1.1.3	1.1.3 Zhvillimi i fushatave sensibilizuese për ligjin “Për Shkencën në Republikën e Shqipërisë”.	MAS	AKKSHI, IAL	2024	2024	69,969	0	69,969	69,969	0	0
1.1.4	1.1.4 Masa 4 Krijimi i një Struktura Koordinuese Kombëtare për politikën mbi Shkencën, Teknologjinë dhe Inovacionin	MAS	ML	2025	2025	1,670,925	0	1,670,925	95,928	0	-1,574,997
1.1.5	1.1.5 Masa 5 Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore lidhur me Statusin e Kërkuesit Shkencor	MAS	AKKSHI, ASHSH, RASH, IAL	2024	2025	1,797,700	0	1,797,700	1,797,700	0	0
1.1.6	1.1.6. Masa 6. Hartimi dhe miratimi i Kodi i Etikës në Kërkimin Shkencor	MAS	AKKSHI	2024	2025	1,540,445	0	1,540,445	1,540,445	0	0
1.1.7	1.1.7 Masa 7. Hartimi i kriterëve dhe treguesve për vlerësimin e kërkimit shkencor dhe renditja e IAL sipas performancës në kërkimin shkencor	MAS	AKKSHI	2026	2030	3,764,555	0	3,764,555	3,764,555	0	0
1.1.8	1.1.8 Masa 8 Rishikimi i akteve ligjore në kuadër të kapitullit 25 të BE “Shkenca dhe kërkimi shkencor”	MAS	AKKSHI, RASH, IAL	2023	2030	17,724,232	0	17,724,232	16,024,232	1,700,000	0

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.1.9	1.1.9 Masa 9 Rishikimi i kuadrit rregullator përfshirë atë institucional për kërkimin shkencor në kuadër të detyrimeve që burojnë nga procesi i asociimit në BE lidhur me kapitullin 25 të BE “Shkenca dhe Kërkimi Shkencor”	MAS	AKKSHI, ASHSH	2023	2030	32,989,757	0	32,989,757	1,189,757	31,800,000	0
1.1.10	1.1.10 Masa 10 Përmirësimi i akteve normative lidhur me përcaktimin e fushave prioritare të kërkimit shkencor.	MAS	AKKSHI, IAL	2023	2030	11,872,020	0	11,872,020	11,272,024	0	-599,996
1.1.11	1.1.11 Masa 11 Hartimi dhe miratimi i akteve nënligjore që garantojnë aksesin në publikime të kërkuesve shkencorë të vendit për të qenë në linjë me strategjitë e Open Access që zbatohen në nivel evropian	AKKSHI	MAS, ASHSH, RASH, IAL	2024	2025	7,384,591	0	7,384,591	6,664,592	0	-719,999
1.1.12	1.1.12 Masa 12 Hartimi i udhëzuesit për hartimin e planit për hendeqet gjinore në institucionet kërkimore shkencore (përfshirë IAL)	MAS	AKKSHI, IAL	2023	2030	20,064,000	0	20,064,000	0	2,400,000	-17,664,000
1.1.12	1.1.13 Miratimi dhe vënia në zbatim (funksionalizimi) i rregullores për krijimin e regjistrin kombëtar të revistave dhe periodikëve shkencorë dhe për përcaktimin e kritereve që duhet të plotësojnë revistat dhe periodikët shkencorë për t'u regjistruar në regjistrin kombëtar të Republikës së Shqipërisë.	MAS	IAL, AKKSHI, ASHSH, RASH	2023	2030	8,067,877	5,200,000	13,267,877	10,726,236	0	-2,541,641
	Kosto Objektivi Specifik 1.1					111,587,887	5,200,000	116,787,887	57,787,274	35,900,000	-23,100,613
1.2	Objektivi Specifik 2 Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.	AKKSHI, MAS	IAL, Institutet kërkimore pranë ML, AMSHC, MAS, MB, AKFAL, RASH, ASHSH, MK, ML	2023	2030						
1.2.1	1.2.1 Masa 1 Ngritja e kapaciteteve për shkrimin e projekteve kombëtare shkencore, në mënyrë që përbajtja dhe arritjet e tyre të kontribuojnë në cilësinë, rëndësinë dhe efektivitetin e kërkimit dhe përmbushjen e qëllimeve strategjike në fushat prioritare.	AKKSHI	MAS, IAL, Ministria e Mbrojtjes	2023	2030	10,500,000	0	10,500,000	3,180,000	0	-7,320,000
1.2.2	1.2.2 Masa 2 Organizimi i ditëve informative dhe i aktiviteteve promovuese për thirrjet e projekteve në programe ndërkombëtare	AKKSHI	IAL, Institutet kërkimore pranë Ministrive të Linjës, AMSHC	2023	2030	8,064,000	0	8,064,000	5,760,000	0	-2,304,000
1.2.3	1.2.3 Masa 3 Trajnimi i stafeve akademike lidhur me aplikimin në programe ndërkombëtare	MAS	AKKSHI,	2023	2030	2,981,069	0	2,981,069	823,438	0	-2,157,631

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.2.4	1.2.4 Masa 4 Ngritja dhe forcimi i qendrave kombëtare shkencore të ekselencës që integrojnë studiues dhe burime kërkimore në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar	AKKSHI	MAS/IAL	2023	2030	0	15,450,000,000	15,450,000,000	8,350,000,000	2,830,000,000	- 4,270,000,000
1.2.5	1.2.5 Masa 5 Krijimi i Hartës Kombëtare të infrastrukturës së Kërkimit Shkencor në Shqipëri në përputhje me ESFRI (European Strategic Framework of Research Infrastructure)	AKKSHI	MAS	2024	2026	3,663,813	50,000,000	53,663,813	2,463,813	0	-51,200,000
1.2.6	1.2.6 Masa 6 Forcimi i sistemit të shkencës dhe kërkimit shkencor përmes bashkëpunimit në nivel ndërkombëtar	AKKSHI	MAS, IAL ASHSH	2023	2030	12,902,400	0	12,902,400	12,902,400	0	0
1.2.7	1.2.7 Masa 7 Krijimi i rrjeteve të kërkuesve shkencorë brenda dhe jashtë Shqipërisë	AKKSHI	RASH	2023	2030	10,560,000	0	10,560,000	4,700,000	0	-5,860,000
1.2.8	1.2.8 Masa 8 Krijimi dhe përditësimi periodik i databazës së kërkuesve shkencore	RASH	IAL, AKKSHI, ASHSH	2024	2030	5,180,000	0	5,180,000	740,000	0	-4,440,000
1.2.9	1.2.9 Masa 9 Rritja e mbështetjes financiare për aplikimin në projekte kombëtare	AKKSHI	AKFAL, MK , ASHSH, AMSHC	2023	2030	4,005,201,563	6,325,000	4,011,526,563	4,001,241,560	0	-10,285,003
1.2.10	1.2.10 Masa 10 Forcimi i kapaciteteve të pikave kombëtare të kontaktit (programi Horizon)	AKSHI (Fonde për Shkencën) /	MAS, ASHSH	2023	2030	9,840,000	0	9,840,000	0	0	-9,840,000
1.2.11	1.2.11 Zhvillimi i Platformës (online) të të dhënave për kërkimit shkencor në RSH, në lidhje me kapacitetet njerëzore, infrastrukturore, biblioteka dhe arkiva	MAS, RASH /	AKKSHI, IAL, MK, ASHSH	2026	2030	10,489,200	12,000,000	22,489,200	0	0	-22,489,200
	Kosto Objektivi specifik 1.2					4,079,382,044	15,518,325,000	19,597,707,044	12,381,811,211	2,830,000,000	- 4,385,895,833
1.3	Objektivi Specifik 3 Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit.	INSTAT, AKKSHI, ASPA	MAS, AKKSHI, Institucionet e kërkimit shkencor, IAL, MK,	2023	2030						
1.3.1	1.3.1 Masa 1. Hartimi i metodologjisë së mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor	INSTAT	MAS, AKKSHI, Institucionet e kërkimit shkencor, IAL, MK	2023	2023	488,915	0	488,915	488,915	0	0
1.3.2	1.3.2 Masa 2. Hartimi dhe publikimi i të dhënave për kërkimin shkencor sipas periodicitetit të përcaktuar në Programin e statistikave Zyrtare 2022-2026	INSTAT	MAS, AKKSHI	2023	2030	204,234,810	1,750,000	205,984,810	204,234,810	1,750,000	0
1.3.3	1.3.3 Masa 3. Hartimi dhe publikimi i buletinit të përvitshëm për kërkimin shkencor	AKKSHI	MASR (Fonde për Shkencën)	2023	2030	1,071,423	0	1,071,423	1,071,423	0	0

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.3.4	1.3.4 Masa 4 Zhvillimi i kapaciteteve të stafit të MAS, AKKSHI dhe instituteteve të tjera kërkimore për mbledhjen, analizën dhe raportimin e standardizuar të statistikave për kërkimin shkencor sipas standardeve ndërkombëtare (Eurostat, OECD).	ASPA	INSTAT	2024	2030	900,000	0	900,000	0	0	-900,000
1.3.5	1.3.5 Masa 5. Hartimi i treguesve të performancës mbi kërkimin shkencor me qëllim krahasimin në nivel evropian dhe ndërkombëtar	AKKSHI	MAS	2025	2030	3,339,434	0	3,339,434	683,279	0	-2,656,155
Kosto Objektivi specifik 1.3						210,034,581	1,750,000	211,784,581	206,478,418	1,750,000	-3,556,163
Kosto totale Qëllimi i Politikës I (objektiva specifike 1.1+1.2+1.3)						4,401,004,511	15,525,275,000	19,926,279,511	12,646,076,903	2,867,650,000	4,412,552,608

Qëllimi i Politikës II: Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike

Nr.	Titulli	Institucionet Përgjegjës		Periudha e Zbatimit		Kosto indikative					
		Institucioni drejtues	Institucionet pjesëmarrëse	Data e fillimit	Data e mbarimit				Hendeku Financiar		
						Korente	Kapitale	Total Kosto	Total BSH	Total FH	
2.1	Objektivi Specifik 1 Rritja e bashkëpunimit ndërmjet Institucioneve të Arsimit të Lartë, institucioneve të pushtetit qendror dhe pushtetit vendor, sektorit të biznesit dhe shoqërisë civile nëpërmjet zgjerimit të kërkimit dhe zhvillimit të projekteve të përbashkëta. (Quadruple Helix Model)	MFE, AKKSHI, MAS	AIDA, MSHNS, IAL, ML, NJQV	2023	2030						
2.1.1	2.1.1 Masa 1. Krijimi i skemave novatore për bashkëfinancimin e programeve të kërkimit shkencor që forcojnë bashkëpunimin me sektorin e biznesit për zgjidhjen e sfidave aktuale shoqërore	MFE	MAS, AIDA, Ministri i Shtetit për Mbrojtjen e Sipërmarrjes	2023	2030	0	1,776,000,000	1,776,000,000	1,076,000,000	0	-700,000,000
2.1.2	2.1.2 Masa 2 Informimi dhe njohja e të gjitha grupeve të interesit me mekanizmat dhe instrumentet e financimit shkencor	AKKSHI	MFE, MAS, AIDA, IAL	2023	2030	8,639,852	0	8,639,852	5,503,908	0	-3,135,944
2.1.3	2.1.3 Promovimi i modeleve të kërkimit shkencor në pjesëmarrjen e projekteve të përbashkëta (Quadruple Helix model)	AKKSHI	MAS, Ministrinë e Linjës	2023	2030	7,960,190	0	7,960,190	2,081,376	0	-5,878,814
2.1.4	2.1.4 Hartimi i udhëzuesve (që përfshijnë edhe protokollet dhe procedurat) për projekte të përbashkëta	AKKSHI	MAS	2023	2024	1,680,000	0	1,680,000	0	0	-1,680,000
2.1.5	2.1.5 Forcimi i kapaciteteve të IAL, përfaqësuesve të biznesit, institucioneve qendrore dhe vendore për hartimin e projekteve të përbashkëta	AKKSHI	MAS, IAL, AIDA, MFE, ML, NJQV	2025	2030	13,082,924	0	13,082,924	185,291	0	-12,897,633

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

2.1.6	2.1.6 Fuqizimi i kapaciteteve të strukturave të vlerësimit të projekteve të kërkimit shkencor me qëllim përfaqësimit e biznesit në këto struktura	MAS	AKKSHI	2025	2030	2,974,462	0	2,974,462	382,462	0	-2,592,000
	Kosto Objektivi specifik 2.1					34,337,428	1,776,000,000	1,810,337,428	1,084,153,037	0	-726,184,391
2.2	2.2 Objektivi Specifik 2: Përmirësimi i mekanizmave dhe rritja e mbështetjes së transferimit ndërkombëtar të teknologjisë (TNT).	DPPI, AKKSHI, MFE	MFE MAS, MBZHR, IAL MSHNS, ML,	2023	2030						
2.2.1	2.2.1 Plotësimi i bazës ligjore të nevojshme për transferimin ndërkombëtar të teknologjive (TNT)	DPPI	MAS, MFE dhe ML	2025	2030	7,550,166	0	7,550,166	6,315,364	0	-1,234,802
2.2.2	2.2.2 Fuqizimi i kapaciteteve të IAL-ve për transferimin ndërkombëtar të teknologjisë	AKKSHI	MFE MAS, MBZHR IAL MSHMS,	2025	2030	3,390,803	0	3,390,803	1,149,202	0	-2,241,601
2.2.3	2.2.3 Zhvillimi i infrastrukturave të reja që mundësojnë transferimin ndërkombëtar të teknologjive	MFE	MAS, MBZHR IAL MSHMS	2026	2030	25,084,665	29,894,200	54,978,865	0	29,342,200	-25,636,665
2.2.4	2.2.4 Promovimi i programeve ndërkombëtare që mbështesin transferimin e teknologjisë dhe njohja e të gjithë grupeve të interesit me mekanizmat, instrumentet e financimit/ mbështetjes së transferimit të ndërkombëtar të teknologjisë	AKKSHI	MAS, IAL, Ministritë e Linjës	2024	2030	3,803,101	0	3,803,101	464,100	0	-3,339,001
2.2.5	2.2.5 Hartimi i udhëzuesve (që përfshijnë edhe protokollat dhe procedurat) për hartimin e projekteve të përbashkëta	AKKSHI	MAS	2026	2030	1,320,000	0	1,320,000	0	0	-1,320,000
	Kosto Objektivi specifik 2.2					41,148,736	29,894,200	71,042,936	7,928,666	29,342,200	-33,772,070
2.3	2.3 Objektivi Specifik 3: Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik	AKKSHI, AKFAL, MFE	MAS, DPPI, IAL MBZHR MIE ML AKSHI	2023	2030						
2.3.1	2.3.1 Përmirësimi i një udhëzuesi (guideline) për lëvrimin e granteve për financimin e programeve kombëtare të kërkimit zhvillimit dhe inovacionit	AKKSHI, AKFAL	MAS	2024	0	1,067,294	0	1,067,294	1,067,294	0	0
2.3.2	2.3.2 Promovimi i projekteve shkencore me ndikim në inovacion dhe zhvillimin teknologjik	AKKSHI	DPPI, IAL, MBZHR, MIE, ML	2023	2030	3,155,616	361,364,126	364,519,742	362,205,290	0	-2,314,452
2.3.3	2.3.3 Vlerësimi i nevojave për zhvillimet teknologji/inovacion me qëllim orientimin e projekteve kombëtare	AKKSHI	DPPI, IAL, MBZHR, MIE, MAS, , AKSHI, ML	2026	2030	2,689,194	0	2,689,194	0	0	-2,689,194
2.3.4	2.3.4. artimi i projekteve për krijimin e qendrave rajonale të teknologjisë dhe inovacionit me qëllim mbështetjen e zhvillimit teknologjik	MFE	IAL, Ministritë e Linjës, MIE	2026	2030	1,765,194	0	1,765,194	1,045,194	0	-720,000

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

	Kosto Objektivi specifik 2.3					8,677,299	361,364,126	370,041,425	364,317,778	0	-5,723,647
2.4	2.4 Objektivi Specifik 4: Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë	MBZHR, AKKSHI	IAL, MAS, MFE, MIE, DPPI, institute kërkimore jashtë IAL, ML	2023	2030						
2.4.1	2.4.1 Plotësimi i bazës ligjore për mirëfunksionimin e qendrave të transferimit të teknologjisë	MBZHR	IAL, MAS, MFE, MIE, DPPI, institute kërkimore jashtë IAL, ML	2023	2030	9,197,711	0	9,197,711	9,197,704	0	0
2.4.2	2.4.2 Fuqizimi i marrëdhënieve midis QTT dhe akademisë	MBZHR	IAL, AKKSHI	2023	2030	480,000	4,037,890,000	4,038,370,000	1,419,676,000	0	- 2,618,694,000
2.4.3	2.4.3 Rritja e kapaciteteve të punonjësve të QTT mbi shkrimin e projekteve	AKKSHI	MBZHR	2024	2030	4,483,908	0	4,483,908	2,253,348	0	-2,230,560
2.4.4	2.4.4 Nxitja bashkëpunimit midis QTT dhe IAL përmes projekteve të përbashkëta	AKKSHI	IAL	2024	2030	4,658,908	70,000,000	74,658,908	73,882,906	0	-776,002
	Kosto Objektivi specifik 2.4					18,820,527	4,107,890,000	4,126,710,527	1,505,009,958	0	- 2,618,694,000
Kosto totale Qëllimi i Politikës II (objektiva specifike 2.1+2.2+2.3+2.4)						102,983,990	6,275,148,326	6,378,132,316	2,961,409,439	29,342,200	- 3,387,380,677
Qëllimi i politikës 3 – Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikën kërkimore dhe projektet.											
Nr.	Titulli	Institucionet Përgjegjës		Periudha e Zbatimit		Kosto indikative				Hendeku Financiar	
		Institucioni drejtues	Institucionet pjesmarrëse	Data e fillimit	Data e mbarimit	Korente	Kapitale	Total Kosto	Total BSH		Total FH
3.1	3.1 Objektivi Specifik 3.1 Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimim parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.	MAS	AKKSHI, ASCAP, MFE	2023	2030						
3.1.1	3.1.1 Identifikimi i praktikave ndërkombëtare në drejtim të rishikimit të kurrikulave për përfshirjen e STEM në edukim	MAS	AKKSHI, ASCAP	2023	2030	724,420	0	724,420	4,420	0	-720,000
3.1.2	3.1.2 Përgatitja e stafit pedagogjik lidhur me realizimin e praktikave kërkimore dhe zhvillimin e projekteve kërkimore në sistemin parauniversitar	MAS	AKKSHI	2023	2030	6,162,455	0	6,162,455	2,062,457	0	-4,099,998

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

3.1.3	3.1.3 Promovimi dhe përfshirja e orëve jashtë-kurrikulare në arsimin parauniversitar mbi STEM	MAS	AKKSSHI MFE	2023	2030	26,397,401	0	26,397,401	25,721,000	0	-676,401
3.1.4	3.1.4 Përmirësimi i laboratorëve për zhvillimin e lëndëve STEM	MAS	MFE ASCAP	2023	2025	0	362,951,472	362,951,472	240,000,000	122,951,472	0
	Kosto Objektivi specifik 3.1					33,284,276	362,951,472	396,235,748	267,787,877	122,951,472	-5,496,399
3.2	3.2 Objektivi Specifik 2: Sensibilizimi në të gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, për fuqizimin e rolit të rinjve në kërkim dhe inovacion.	MAS, ASCAP	AKKSHI, MFE, Bashkitë, DPPI	2023	2030						
3.2.1	3.2.1 Angazhimi vazhdueshëm për mirinformimin e nxënësve të klasave të 9 dhe nxënësit e gjimnazeve për mundësitë që vijnë nga përfshirja në kërkim dhe inovacion	MAS	AKKSHI, MFE, Bashkitë, DPPI, ASCAP	2023	2030	4,748,808	0	4,748,808	2,475,214	0	-2,273,594
3.2.2	3.2.2 Promovimi dhe përfshirja e orëve/kurseve/ aktiviteteve jashtë-kurrikulare për inovacionin në sistemin parauniversitar	ASCAP	MAS	2023	2030	16,389,061	0	16,389,061	2,059,060	0	-14,330,001
	Kosto Objektivi specifik 3.2					21,137,869	0	21,137,869	4,534,274	0	-16,603,595
3.3	3.3 Objektivi Specifik 3: Zhvillimi i kompetencës digjitale	ASCAP	MAS	2023	2030						
3.3.1	3.3.1 Përmirësimi i kurrikulës, futja e TIK-ut në klasën e parë	ASCAP	MAS	2023	2030	68,090,389	0	68,090,389	64,590,388	0	-3,500,001
3.3.2	3.3.2 Zhvillimi i kompetencave digjitale të mësuesve përmes trajnimeve	ASCAP	MAS	2023	2030	12,905,804	0	12,905,804	3,345,805	0	-9,559,999
3.3.3	3.3.3 Përmirësimi i infrastrukturës, Smart lab-ëve dhe pajisjeve të tjera të nevojshme	ASCAP	MAS	2023	2030	1,359,147	757,150,000	758,509,147	545,359,152	213,150,000	0
	Kosto Objektivi specifik 3.3					82,355,339	757,150,000	839,505,339	613,295,345	213,150,000	-13,059,994
	Kosto totale Qëllimi i Politikës III (objektiva specifike 3.1+3.2+3.3)					136,777,484	1,120,101,472	1,256,878,956	885,617,496	336,101,472	-35,159,988
	Kosto Totale e Planit të Veprimit = QP I + QP II + QP III					4,640,765,986	22,920,524,798	27,561,290,784	16,493,103,838	3,233,093,672	7,835,093,274

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Aneks 2 Treguesit e Monitorimit të dokumentit të Strategjisë

Treguesit e Monitorimit të SKKSHTI do të bazohen në përdorimin e një numri treguesish kryesorë të performancës në lidhje me qëllimet e politikës dhe objektivat specifikë të planit të veprimit, siç pasqyrohen në këtë të fundit. Progresi i zbatimit të SKKSHTI do të monitorohet dhe vlerësohet duke matur periodikisht treguesit, të cilët janë vendosur në përputhje me qëllimet dhe objektivat e politikës përkatëse. Më poshtë tabela e Treguesve Kryesorë të Performancës sipas tre qëllimeve të politikës të SKKSHTI.

Tabela: Treguesit e Monitorimit të SKKSHTI 2023-30

Nr.	Treguesit	Vlera Bazë	Vlera e synuar 2030	Burimi i verifikimit
Qëllimi i Politikës 1: Rritja e efikasitetit dhe qëndrueshmërisë së sistemit për mbështetjen e kërkimit shkencor, te integruar ne nivel ndërkombëtar, në të gjithë spektrin e fushave të shkencave natyrore, inxhinierike dhe teknologjike, mjekësore, bujqësore, sociale dhe humane				
1.	Indeksi evropian i inovacionit / Performanca e Shqipërisë në EU Innovation Scoreboard	i 2022 / 41.7/160	78/160	Raporti Vjetor i Komisionit Evropian “ Rezultatet evropiane të Inovacionit "European Innovation Scoreboard”
2.	% e buxhetit të shtetit dedikuar për kërkimin shkencor	2022 / 0.3%	2.4%	Raportet e MFE/MAS
Objektivi Specifik 1.1	Plotësimi dhe zbatimi i kuadrit ligjor dhe rregullator për të garantuar cilësinë, etikën dhe efektivitetin në zhvillimin dhe aplikimin e kërkimit në përputhje me fushat prioritare;			

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.1.a	Ligji “Për shkencën në Republikën e Shqipërisë” i përfunduar dhe miratuar	2022 Ligji jo i miratuar	Ligji i përfunduar dhe miratuar	Raportet e MAS
1.1.b	Struktura Kombëtare e Koordinimit të Politikave mbi SHTI e ngritur dhe funksionale	2022 Struktura jo e ngritur	Struktura mbi koordinimin e Politikave mbi SHTI funksionale	Raportet e MAS
1.1.c	Kuadri ligjor dhe rregullator mbi shkencën, teknologjinë dhe inovacionin i harmonizuar dhe në përputhje me direktivat dhe rregulloret e BE në kuadër të kapitullit 25 “Shkenca dhe kërkimi shkencor”	2022 Hartimi i tabelave të përputhshmërisë	Kuadri ligjor dhe rregullator mbi SHTI i harmonizuar dhe në përputhje me direktivat dhe rregulloret e BE	Raportet e MAS
1.1.d	IAL të rankuara sipas performancës së kërkimit shkencor	2022 -	IAL të rankuara sipas performancës së kërkimit shkencor	Raportet e MAS, AKKSHI
1.1.e	Kodi i Etikës në kërkimin shkencor i hartuar dhe miratuar	2022 Kodi i Etikës në kërkimin shkencor jo i hartuar	Kodi i Etikës i miratuar dhe në fuqi	Raportet e MAS, AKKSHI
1.1.f	Paketa e akteve nënligjore lidhur me ligjin “Për shkencën në Republikën e Shqipërisë” e finalizuar dhe miratuar	2022 Paketa e akteve nënligjore jo e hartuar	Paketa e akteve nënligjore e finalizuar dhe miratuar	Raportet e MAS
1.1.g	Plani kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacion i hartuar dhe miratuar	2022 Plani Kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në shkencë, teknologji dhe inovacion jo i hartuar	Plani Kombëtar për promovimin e barazisë gjinore në SHTI i miratuar dhe në fuqi	Raportet e MAS

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

Objektiv Specifik 1.2	Përmirësimi i kapaciteteve njerëzore dhe infrastrukturës mbështetëse të kërkimit shkencor për rritjen e performancës në programet kombëtare dhe ndërkombëtare.				
1.2 a	% e kërkuesve shkencorë të trajnuar mbi shkrimin dhe aplikimin në projekte kombëtare/ndërkombëtare	2022 -	Trend Rritës	Raportet e AKKSHI	
1.2 b	% e femrave drejtuese të projekteve shkencore kombëtare të kërkimit	2021 55%	Trend Rritës	Raportet e AKKSHI	
1.2 c	Harta Kombëtare e Infrastrukturës së Kërkimit Shkencor në Shqipëri e krijuar në përputhje me ESFRI (European Strategic Framework of Research Infrastructure)	2022 Harta jo e krijuar	Harta Kombëtare e Infrastrukturës së Kërkimit SHkencor e krijuar në përputhje me ESFRI	Raportet e MAS	
1.2.c	% e personelit akademik të IAL trajnuar lidhur me aplikimin në programe ndërkombëtare	2022 -	Trend Rritës 5% mbi vitin paraardhës	Raportet e AKKSHI	
1.2.d	Numri i kërkuesve shqiptarë që kanë përfituar nga programet e shkëmbimit/mobilitetit në kërkim	2022 -	Trend Rritës 5% mbi vitin paraardhës	Raportet e AKKSHI	
1.2.dh	Numri i qendrave kombëtare shkencore të ekselencës të ngritura	2022 -	Trend Rritës	Raportet e AKKSHI	
Objektiv Specifik 1.3	Përmirësimi i mbledhjes, përpunimit, interpretimit dhe publikimi i treguesve statistikorë dhe të tjerë të kërkimit, zhvillimit të teknologjisë dhe inovacionit				
1.3 a	Metodologjia e mbledhjes së të dhënave statistikore në fushën e kërkimit shkencor e hartuar dhe miratuar	2022 Metodologjia jo e hartuar	Metodologjia e miratuar dhe në fuqi	Raportet e MAS, INSTAT	

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

1.3 b	% e stafit të MAS, AKKSHI të trajnuar mbi mbledhjen, analizën dhe raportimin e standardizuar të statistikave për kërkimin shkencor	2022 -/	90%	Raportet e MAS, ASPA
Qëllimi i politikës 2: Krijimi i një mjedisi që lehtëson dhe inkurajon mekanizmat e ndërveprimit dhe transferimit të teknologjive për bashkëpunim midis komunitetit të kërkimit, ekonomisë, inovacionit dhe institucioneve publike				
2.1.a	% e bizneseve të cilat përfitojnë nga fondet e programeve rajonale çdo vit	2022 -	Trend Rritës +5%	Raportet e AKKSHI
2.1.b	% e projekteve të përbashkëta sipas modelit Quadruple Helix financuar nga AKKSHI	2022 -	50%	Raportet e AKKSHI
2.1.c	% e personelit akademik të trajnuar mbi hartimin e projekteve të përbashkëta (Quadruple Helix)	2022 -	90%	Raportet e AKKSHI, IAL
2.1.d	% e fondeve të AKKSHI dedikuar për grantet e përbashkëta të komunitetit të kërkuesve shkencor – biznes	2022 -		Raportet e AKKSHI
Objektiv specifik 2.3	Rritja e rolit të shkencës dhe inovacionit në zhvillimin teknologjik.			
2.3.a	% e projekteve shkencore me ndikim në inovacion dhe zhvillimin teknologjik financiar nga AKKSHI	2022 -		Raportet e AKKSHI

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

2.3.b	Numri i qendrave rajonale të teknologjisë dhe inovacionit të ngritura	2022	-		Raportet e AKKSHI
Objektiv Specifik 2.4	Fuqizimi dhe rritja e kapaciteteve të qendrave të transferimit të teknologjisë për të avancuar njohuritë në një fushë të caktuar ose për të zhvilluar më tej teknologjinë				
2.4.a	Numri i qendrave të transferimit të teknologjisë të ngritura çdo vit	6		Trend Rritës	Raportet e AKKSHI, MAS
2.4.b	% e IAL që kanë nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me qendrat e transferimit të teknologjisë	2022	-	70%	Raportet e AKKSHI, IAL
2.4.c	Baza ligjore për mirëfunksionimin e qendrave të transferimit të teknologjisë e hartuar dhe miratuar	2022	ligjore hartuar	Baza ligjore e miratuar dhe fuqi	Raportet e MAS, AKKSHI
2.4.d	% e IAL që kanë nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me QTT për hartimin e projekteve të përbashkëta	2022	-	70%	Raportet e MAS, AKKSHI
Qëllimi i politikave 3: Promovimi i kulturës së shkencës dhe inovacionit në edukim për të siguruar një qasje didaktike me theksin në praktikat kërkimore dhe projektet.					
Objektiv Specifik 3.1	Reformimi i kurrikulës së shkencës në arsimim parauniversitar duke përfshirë STEM në edukim.				
3.1.a	Kurrikula e arsimit parauniversitar reformuar me qëllim përfshirjen e STEM	2021	-Kurrikula reformuar	STEM i përfshirë në kurrikulën e arsimit parauniversitar	Raportet e MAS
3.1.b	% e punonjësve të arsimit parauniversitar	2022	-	Trend Rritës +5%	Raportet e MAS

**Strategjia Kombëtare për Kërkimin Shkencor, Teknologjinë dhe Inovacionin
2023-2030**

	të trajnuar mbi shkrimin e projekteve kerkimore			
3.1.c	Numri i fushatave të informimit në nivel të arsimit parauniversitar në fushën e shkencës, teknologjisë dhe inovacionit	2022 -`	Trend Rritës	Raportet e MAS
Objektiv specifik 3.2	Sensibilizimi ne te gjitha nivelet e edukimit parauniversitar, per fuqizimin e rolit të të rinjve ne kërkim dhe inovacion			
3.2.a	Numri fushatave ndërgjegjësimit me nxënësit e klasave të 9 dhe nxënësit e gjimnazeve për mundësitë që vijnë nga përfshirja në kërkim dhe inovacion	2021 -	5% rritje mbi vitin paraardhës	Të dhënat e MAS
Objektiv Specifik 3.3	Zhvillimi i kompetencës digjitale			
3.3.a	% e mësuesve të trajnuar mbi kompetencat digjitale	2022 -	5% rritje mbi vitin paraardhës	Të dhënat e MAS